289 1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

Hiller István: Mollay Károly 75 éves

Mintha csak tegnap lett volna, amikor köszöntöttük 70. születésnapján, amikor felvázoltuk gazdag tudományos életútját addig. Az idő rohan és észre sem vesszük, hogy öt esztendő alatt is mennyi minden történhet egy ember, egy tudós életében. Folyóiratunk hasábjain (SSz. 1983, 327.) a hetvenediken, sok tudományos eredményt, tudományos sikert, töretlen munkabírást kívántunk. Így lett!

Mindenekelőtt a Soproni Szemle érdekében kifejtett erőfeszítéseit szeretném méltatni. Azt, hogy sikerült megőriznie a folyóirat tiszta helytörténeti profilját, hagyományos jellegét, tudományosságát, provincializmusmentességét. Teret engedett a tudományos vitáknak, amelyek megélénkültek az utóbbi években, de határozottan lezárta ezeket akkor, amikor ezek a tudományos helytörténetírás rovására mehettek volna. Ugyanakkor szorgalmazta és inspirálta olyan írások megjelenését, amelyek napjaink eseményeit taglalják, jövőbe mutatóak. Abból az elvből indult ki, hogy rohanó korunkban a ma történései már holnap helytörténeti értékűek. Szerkesztői munkájában figyelt a rövidtávú elképzelésekre is, magas tudásának biztonságérzetével azonban mindig jól érzékelte az ezekben rejlő realitásokat vagy irrealitásokat. Ennek megfelelően mérlegelt és alakította egy-egy megjelenendő szám tartalmát. Minden lapszámunk utolsó oldalán szerepel ez a mondat: „A szerkesztésért Mollay Károly felel." Nem minden olvasó figyel talán erre a mondatra, pedig sok mindent mond; felelősségvállalást mára, holnapra és holnaputánra is!

A középkori Sopronnak (és nem csak annak) rajta kívül nincsen más kutatója e hazában és az ebből levonható tudományos következtetések minden bizonnyal felbecsülhetetlen forrásai a jelennek és jövőnek. Így ötvöződik a múlt kutatása a jelennel, így elkötelezettje a mának is. Az elmúlt években megnőtt a szakirodalmi kritikai szellem is, ezért fokozott figyelmet szentelt a cikkek lektorálására. Többször is lektoráltatta azokat a munkákat, amelyek „nem az ő szakterületébe tartoznak." Bár, hát van-e ilyen helytörténeti munka, hiszen a 75 év, ami mögötte van csaknem minden területre ráirányította figyelmét. A fentiekben csak jelezni szerettem volna a Soproni Szemléért kifejtett munkásságát, közel sem a teljesség igényével.

Tudományos munkásságát – túlzás nélkül – a világ sok részén figyelik, jegyzik és elismerik már régóta.

Az elmúlt öt esztendőben itthon is méltó elismerések érték. 1983. december 12-én a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetésben részesítette. 1984. május 10-én a Magyar Tudományos Akadémia 290 díját nyerte el „Német–magyar nyelvi érintkezések a

XVI. század végéig" (Bp. 1982.) című könyvéért. 1985-ben elnyerte az Európa Könyvkiadó nívódíját a Csonka Ferenccel együtt kiadott „Bocatius János. Öt év börtönben 1606–1610" (Bp. 1985.) című könyvéért. Ugyanebben az évben a Zrínyi Katonai Kiadó nívódíját is elnyerte a „Lotharingiai Károly hadinaplója Buda visszafoglalásáról" (Bp. 1986.) című könyvéért. 1987 áprilisában Sopron Város Tanácsa a „Pro Urbe Sopron" kitüntetésben részesítette. 1987. november 25-én az Eötvös Loránd Tudományegyetem aranydiplomáját vehette át. A Szépirodalmi Könyvkiadónál megjelenés alatt van Kempelen Farkas: „Über den Mechanismus der menschlichen Sprache" (1791) című könyvének magyar fordítása. A Wolfenbütteli Magyar Szójegyzékről készült két tanulmánya (Magyar Nyelv 1987, 1989.) rendkívüli esemény a tudományos életben.

Sokoldalú tudósságára jellemző, hogy a germanisztika és romanisztika professzora a Magyar Nyelvtudományi Társaság főtitkára is, és az MTA Tudományos Minősítő Bizottsága Nyelvtudományi Szakbizottságának elnöke.

Az „Institut für deutsche Sprache Mannheim" Tudományos Tanácsának levelező tagja, az „Internationale Vereinigung für Germanische Sprach- und Literaturwissenschaft" tagja, amelynek jelenlegi székhelye Tokióban van.

Mollay Károly neve jól ismert a tudományos világban. Állítom, hogy a hazai elismerések mellett, a külföld értékelése mindig korábbi, mint a hazai. Senki nem lehet próféta saját hazájában? Egy ideig Mollay Károly esetében is így tűnt. A hazai elismerések sora bár megkésve, de nem későn, jóleső érzéssel tölthetik el a 75 évesen is fiatalos professzort. Néhány idézettel szeretném megerősíteni a fentieket; ...„hazánk határain kívül is ritka a széleskörűen nagy ismeretanyagot megkívánó összehasonlító nyelvészetben a Mollay Károlyéhoz hasonló tudású szakember. Ezért is érthető, ha az érdekelt országok tudományos közvéleménye pontosan számon tartja őket." …Mollay Károly készülő könyvéről (Német-magyar nyelvi érintkezések című könyvéről van szó. H. I.) még jóval megjelenése előtt, nem a szerzőtől magától hallottam, hanem egy hozzám ellátogató stuttgarti történésztől. Azt nem is számítom jellemzőnek, hogy Mollay egy másik könyvéről, a „Kottaner Ilona naplójáról" az osztrák irodalom hivatalos lapjában a „Literatur und Kritik"-ben előbb volt ismertetés olvasható, mint a legtöbb hazai újságban. (Lásd: Szabó Jenő: Mollay Károly új könyve. Soproni Füzetek. 1985, 272.) Egyébként itt jegyzem meg, hogy a Bécsben megjelent „Die Denkwürdigkeiten der Helene Kottannerin (1439–1440)" (Wiener Neudrucke. Neuausgaben und Erstdrucke deutscher literarischer Texte) megjelenése után a drága osztrák könyvpiacon gyorsan hiánycikk lett!

Nem tudnám szebben megfogalmazni megállapításaimat, érzéseimet és jókívánságaimat, mint egy másik tanítványa, aki a Deutscher Kalender 1988-ban (53) a következőket írta: „Mit jugendlichem Elan arbeitet Professor Mollay auch 291heute gleichzeitig an verschiedenen Themen, unterrichtet bereits seit mehr als fünf Jahrzehnten an der Universität. Er wirkt physisch und geistig auch weiterhin ausgeglichen, harmonisch. Studenten, Freunde und Kollegen schätzen nicht nur sein hohes Wissen, seine ungezwungene, offene, heitere Art, sondern auch seine moralische Standhaftigkeit im Denken und Handeln. Wir wünschen ihm weiterhin beste Gesundheit, viel Schaffenskraft und viel Erfolg zu seiner wissenschaftlichen Tätigkeit."

Mollay Károly professzor, a Soproni Szemle főszerkesztője 75 éves! Folyóiratunk megjelenése óta „állandó munkatársa", 1942 óta szerkesztőbizottsági tagja, 1970 óta főszerkesztője. A soproni munkás-paraszt származású tudós büszkén tekinthet vissza a több mint két emberöltőre, amelynek minden

időszakában a teljesítmény volt a meghatározó, ahogy maga fogalmazott: Bestimmend war die Leistung.

Engedtessék meg, hogy részben ismételhessem magamat; 75 éves születésnapján a szerkesztőbizottság és az olvasók, kutatók nevében is, tisztelettel és nagyrabecsüléssel köszöntsem Mollay Károly professzort. Talán nem élek vissza a lehetőséggel, hogy a nyilvánosság bevonásával is kifejezésre juttassam tanítványi, munkatársi ragaszkodásomat és szeretetemet a professzor úr iránt.

Valamennyiünk kívánsága, hogy még sokáig legyen jó egészségben folyóiratunk élén.

Ad multos annos!

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Mollay Károly: Családtörténet és társadalomtörténet (Az 1532. évi soproni mészárosok)

292Mollay Károly: Családtörténet és társadalomtörténet (Az 1532. évi soproni mészárosok)

Házi Jenő emlékének

1. 1943-ban Házi Jenővel együtt a Magyar Történettudományi Intézettől megbízást kaptunk a soproni családok történetének megírására. A megbízás indoka az volt, hogy egyedül Sopronnak van olyan gazdag levéltára, amelynek alapján egy magyarországi város polgárságának alakulása a középkortól kezdve nyomon követhető. Házi Jenővel a feladaton úgy osztozkodtunk, hogy ő vállalta az 1535-től kezdődő részt, én pedig 1534-ig. A megosztás azon alapult, hogy Sopronban 1535-ben kezdik vezetni az ún. polgárkönyveket, amelyekbe elvileg mindenkit bejegyeztek, aki Sopronban polgárjogot nyert. Ezeket az adatokat természetesen egyéb soproni források adataival még ki kellett egészíteni. Házi Jenő a maga részével 40 évi rendszeres, reá jellemző szorgos munkával „Soproni polgárcsaládok 1535–1848” (Bp., 1982) című két kötetes művében[1(1)] el is készült. A mű előszavában Házi Jenő tájékoztat azokról a forráscsoportokról, amelyekkel a polgárkönyvek adatait kiegészítette. Ennek ellenére – Házi Jenő szerint is – még további kiegészítések szükségesek.[2(2)] Előszavának a végén Házi Jenő maga írja: „Nem voltak kötelezve a polgáreskü letételére a római katolikus és az evangélikus papok, az elemi iskolák tanítói, a középiskolák tanárai, sőt az orvosok sem, tehát a szellemi műveltség hivatott képviselői, ezért róluk is csak kivételesen történik említés munkánkban”.

2. Kettőnk munkája módszerében is, nehézségeiben is merőben különbözik egymástól. Házi Jenő a városi levéltár és általa Sopronon kívül gyűjtött anyagának gazdagsága miatt természetesen nem vállalkozhatott arra, hogy egy-egy családra minden adatot felkutasson és ennek alapján írja meg a családtörténetet, még akkor sem ha akadt olyan család is, mint pl. az Artner család, amely háromszáz éven át játszott jelentős szerepet a város életében. A családok és a lakosság általánosan gyors cserélődése miatt a rövid életű családokra vonatkozó adatok felkutatása is szükséges volt és még továbbra is szükséges. Házi Jenő eddig az egyetlen kutató, aki a városi levéltár irdatlanul gazdag anyagát áttekintette, adatai és forrásjelzetei szinte ösztönöznek a további kutatásra. Módszerét illetően a születés–házasság–halál adatain nem minden esetben megy túl, nehézsége a levéltári anyag rendszeres gazdagságában van.

Az 1534-ig terjedő levéltári anyag feldolgozásának nehézsége – más városok anyagához képest gazdagsága ellenére is – a szórványosság. Ezért itt minden elérhető adat összegyűjtésére és értelmezésére van szükség.

A középkori adatok értelmezésének nyelv- és tárgytörténeti nehézségein túl nehézséget jelent a várostörténet részletkérdéseinek értelmezése is. Értelmeznünk kell minden adatot, még a látszólag legjelentéktelenebbet is, hiszen a középkori Sopronhoz nemcsak a helyrajz, a gazdasági, vallási és szellemi élet, hanem a társadalom szerkezetének megismerése is visz bennünket közelebb. Módszerünk ezért egyelőre inkább csak anyagfeltáró lehet, szintézisre csakis kisebb részletekben vállalkozhatunk.

293**3.** Az 1532. évet azért választottuk, mivel nyolc évvel az első lutherellenes vizsgálat (1524), hat esztendővel a mohácsi vész után, II. Szulejmán világhódító, Bécs elfoglalására törekvő 1529. és 1532. évi hadjáratának árnyékában vizsgálhatjuk Sopron társadalmi életét, társadalmának szerkezetét. Az 1532. évi mustrajegyzékből kielemezhető volt, hogyan készült Sopron a töröknek – Kőszeg után szerencsére elmaradt – fogadására.[3(3)] A vargák ugyancsak 1532. évi árszabásának értelmezése a háborús vészhelyzet ellentéteként a divat és a társadalmi élet egy-egy szeletét mutatta be.[4(4)] Ezenkívül megismertük a vargák társadalmi helyzetét. Az 1532. évi 14 varga közül csak két külvárosi (Hosszúsor),[5(5)] Fülöp fia Fülöp és András fia Sebestyén volt második soproni nemzedék, a többi 1503-ban (Täbrer Vid), ill. az 1520-as évektől kezdődően települt be Sopronba: négyen – a származási helyük után nyert ragadványnevük szerint – Ausztriából. Egyetlen vargának (Rot Balázs) van már látszólag öröklődő családneve,[6(6)] a többi csak keresztnevén szerepel (pedig kettőé azonos). Kimutathatóan csak egy, Fülöp fia Fülöp volt magyar, mivel az 1532. évi mustrán magyar módra felfegyverkezve jelent meg. Az öt belvárosi varga közül (róluk tudjuk a legtöbbet) csak egyetlenegy kezdi vargalegényként a pályafutását Sopronban, a többi már mint kész legény vagy mester érkezik: ketten vargamester leányát, hárman vargamester özvegyét veszik el feleségül. Ketten egyszer, egyikük kétszer, ketten pedig háromszor nősülnek. Az özvegyek özvegyi jogon folytatják a vargamesterséget, végül mind ismét vargához megy feleségül. Még nem tudjuk, véletlen műve-e csak, hogy a kilenc külvárosi varga közül négy az első fertályban, öt pedig a negyedik fertályban lakott. Kettőről tudjuk, hogy kétszer nősült. A többszöri nősülésnek két oka lehetséges: vargamester özvegye egy sokkalta fiatalabb vargalegényhez vagy mesterhez megy feleségül, vagy pedig a fiatalabb feleség gyermekágyban halt meg. A szakmán belüli házasodás a céhbe való bejutást megkönnyítette. A céh a kézművesek társadalmának oszlopa volt, nemcsak nálunk. Nem véletlen tehát, hogy pl. Dauchner Pál kőszegi városi nótárius (1559–1593) második, ún. formuláskönyvébe, amelybe egy városi nótárius gyakorlatában leggyakrabban előforduló oklevelek, iratok mintapéldányait másolta, a házassági szerződések *(Heiratbrief)* közé a bajor jog, ill. Öttingen város joggyakorlata alapján ilyent is felvett: „Heirats abred Zwischen ainem Jungen geselln vnnd Ainer witfrauen” (39–41). Ebben mindkét fél hozománya, de az özvegy által adandó móring is szerepel: „Dann souil dy Morgengab betrifft, damit dy witfraw Jrm khunfftigen hauswirth Alls Ainen Jungen Gsellen betreuen soll, Jst dieselb Auf das Eelich beiligen, vnnd der witfrauen Zu Jren Eeren vnnd Erberkhayt Jn diser Abred haimbgeseczt, des versehens, sy werde sich hirJnn gegen Jme frundlich Erlich Vnuerweislich vnnd wollhalten, Vnnd dann Jme dieselb wie sich geburt verschreyben”. A gyermekhalandóság is tekintélyes lehetett. Az öt belvárosi varga közül négynek volt saját vagy/és mostoha gyermeke, több is: csak egyiknek egy fia, egy másiknak egy leánya érte el nagykorúságát A kilenc külvárosi varga közül csak egyetlenegynek volt felnőtt fia. Mindnyájan kétlakiak voltak, azaz a vargamesterség mellett még mezőgazdasággal is foglalkoztak. A belvárosiak és a külvárosiak közti különbséget még jól példázza, hogy az öt belvárosi varga 1532-ben összesen évi 9 1/4 forint adót fizetett, hét külvárosi csak 4 1/2 forintot, 294két külvárosi szegénysége miatt meg adómentes volt. Végül mindnyájuknak a város életében elfoglalt helyét példázza, hogy csak egyikük (Täbrer Vid) lett egyetlen egyszer a belső tanács tagja, aztán csak a külső tanácsba választották, rajta kívül még egy belvárosi és egy külvárosi varga jutott be a külső tanácsba. 1532. ápr. 25-én csak Rosenauer Kristóf került be a 24 tagú külső tanács 8 belvárosi tagja közé.

4. 1532-ben 14, házzal és polgárjoggal rendelkező vargamester működött Sopronban. A mészárosok húszszékeit a város már korán a Sópiacon (ma: Orsolya tér) összpontosította, még pedig a könnyebb ellenőrzés végett. Erről először 1428-ból értesülünk („ein fleischpankch, gelegen vnder den fleischpenkcen in der stat” SoprOkl. I/2:357). A Sópiacon 14 húszszék volt, amelyek után a mészárosok évi 2–2 dénárfontot fizettek a tanácsnak (II/6:175). A mészárosok azonban nem mindig bérelték ki mind a 14 városi húszszéket (Pozsonyban 28 volt!), az üresen maradt húszszékek így a hentesek elődeinek, a belléreknek *(peler)*[7(7)] jutottak, akiknek ugyanannyi bért kellett fizetniök, mint a mészárosoknak, 1490-ben már 2 forintot, azaz 2 1/2 dénárfontot (II/5:19, 20). 1498-tól kezdve azonban ismét 2 dénárfont az évi taksa (II/5:83). A húszszékek bérbeadásánál a mészárosok már csak magasabb társadalmi helyzetüknél fogva is elsőbbséget élveztek. A mészárosok által bérbevett húszszékek száma évenként változott (1498: 9, 1503: 12, 1504: 11, 1514: 6, 1522: 9, 1523: 10, 1527: 5, 1530: 8), lényegében csökkent, a változékonyság miatt a bellérek az utcákon ütötték fel bellérszéküket, amit a város közgyűlése 1525. ápr. 25-én megtiltott, elrendelve, hogy az utcai bellérszékeket *(pälpenngk)* bontsák le, ill. helyezzék az üresen álló sópiaci húszszékekbe.[8(8)] Az 1507. ápr. 25-i városi közgyűlés egyik határozata fényt vet a mészárosok által bérbevett húszszékek számának a csökkenésére. Egyes mészárosok otthagyták a kőből-téglából egymás mellé épített húszszékeket és a keddi, ill. szombati piac idejére a környékből a Sópiacra bejött falusi mészárosok *(geyfleischagker)* ponyvás sátoraival *(plöcher)* szemben ütötték fel ugyancsak sátraikat, amelyek után a városnak nem fizettek bért. A közgyűlés ezért elrendelte, hogy a városi mészárosok továbbra is a húszszékekben álljanak és hagyják békében a falusi mészárosok sátrait (II/2:186, 258).[9(9)] Ehhez tudni kell, hogy a Sópiac nagyobb volt mint a mai Orsolya tér: még nem állt itt a Lábasház és hozzátartozott a mai Fegyvertár utca is. Utóbbinak páros számú házai helyén még földszintes házak álltak. A húspiac forgataga tehát bőségesen elfért, annál is inkább, mivel az 1496. ápr. 25-i közgyűlés határozata alapján a Sópiacról kitiltották a halárusokat, a halpiacot pedig a Szt. György utca végében, a mai Caesar-ház előtti térre helyezték át, amelyet ezentúl „Halpiac”-nak *(Fischmarkt)* neveztek (II/2:183, GedB. 35). Most már a sópiaci házakról azt mondták, hogy „a húszszékeknél” *(bei den fleischpenken)* fekszenek.

A következőkben a Sopronba való betelepülés időrendjében sorra vesszük az 1532. esztendő mészárosait. Feltűnő, hogy a bellérszékekeket még emlegetik, 295nem így a belléreket. Az utolsó bellérekről 1490-ben hallunk: kettő, Péter és György bellér *(Päler)* a harmadik fertályban az 1/4–1/4 forintnyi igen alacsony adóval szerepel (II/5:29), ami társadalmi helyzetüket is példázza.[10(10)] A belléreknek, nem úgy mint a mészárosoknak, nem volt céhük. A társadalmi átrendeződés során a szegényebbek mindinkább a céhenkívüli kézművesek szegény rétegébe olvadtak bele,[11(11)] a tehetősebbek, akiknek jutott a sópiaci húszszékekből, pedig mindinkább a mészárosokhoz közeledtek. A mészárosok ugyanis már régtől fogva marhakereskedelemmel is foglalkoztak. Az 1455. évi közgyűlés kimondja, hogy a mészárosok a hetipiacon ugyan elsőként, de csak annyit vásároljanak, amennyire a húszszékükben szükségük van (II/2:175). Az 1483–1489. évi harmincadjegyzék tanúsítja, hogy marhakivitellel mészáros is foglalkozott (II/4:317–340). A céhbeli mészárosok marhahúst árultak, a városi közgyűlések ennek az árával foglalkoztak,[12(12)] ehhez szabták a többi húsnak az árát. Az alább tárgyalandó Gräzer Kristóf Keresztély mészáros mint a soproni ferencesek gondnoka (templomatyja) számadáskönyvében a saját húszszékéből a ferenceseknek vásárolt húson *(fleisch)* mindig marhahúst ért (II/5:254, 258, 260, 263, 269), a disznóhúst és az ürühúst a barátok részére a szintén alább tárgyalandó László „mészáros”-tól veszi (II/5:260). Azaz a XVI. században Sopronban mészárosoknak nevezték azokat is, akik nem marhahússal foglalkoztak, bár a kétféle mészáros közti „piaci fegyelmet” betartották. Ez a piaci fegyelem csak a háborús időkben, éppen 1532 táján lazult meg. Nem véletlen tehát, hogy az 1538. ápr. 25-i közgyűlés határozatot fogadott el, *das die maister vleischackherhandtwerchs …albeg an zimblichen tägen vier panncknen, darinn rindren vleisch gehackht werde von denen, so des am pessten vermögen, offen hallten vnd die anndern maister sich auch mit dem*

andern vleisch hackhen der gebur nach, zu gnugsamer notturfft hallten sollen (II/2:256), azaz a mészáros mesterek a szükséges napokon négy olyan hússzéket tartsanak nyitva, amelyekben a leginkább hozzáértők marhahúst vágjanak, a többi mester pedig a többi hús vágásával a szükséglet kielégítésére foglalatoskodjék.

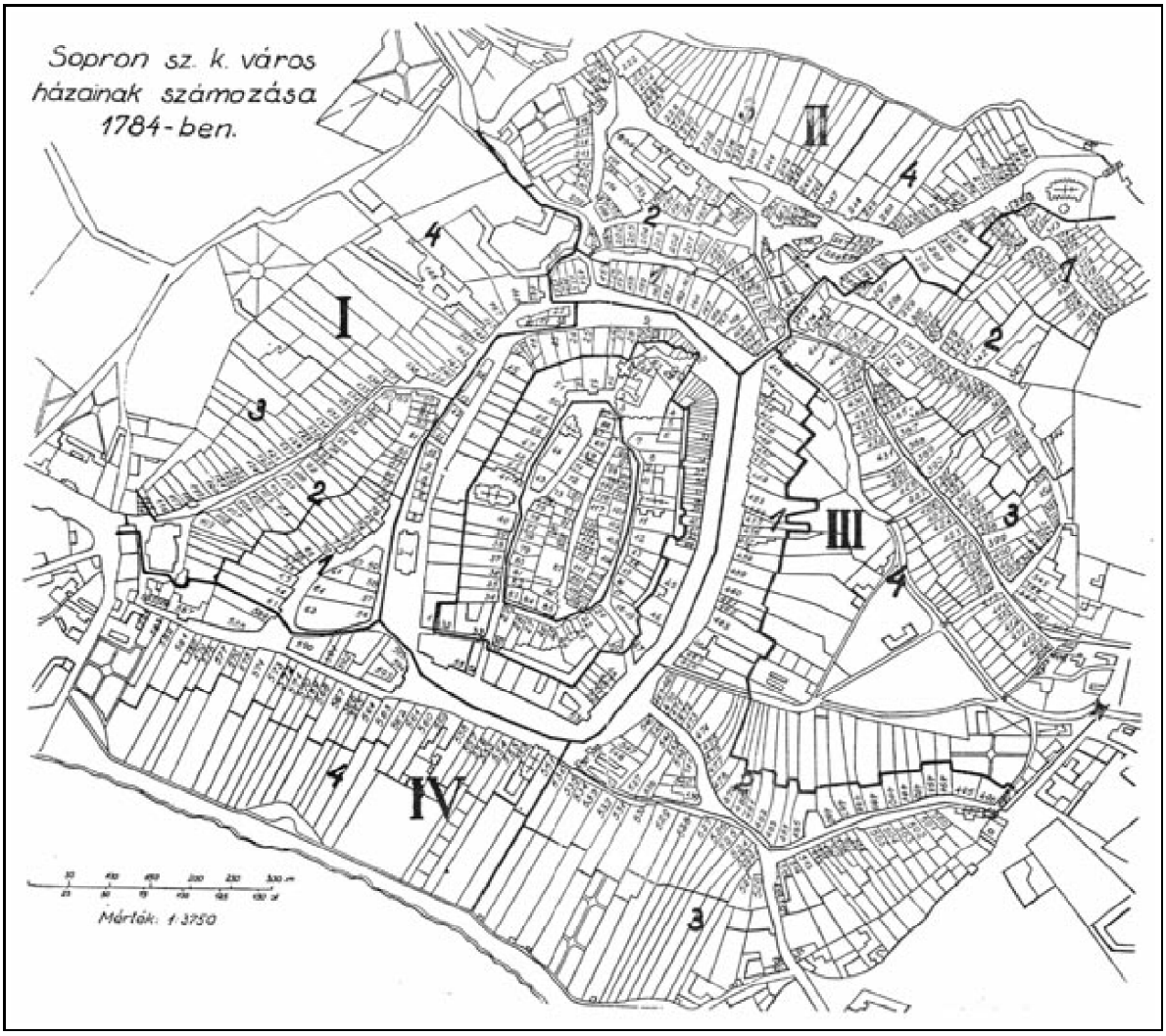

5. *Gräzer Keresztély Kristóf.* 1498-ban mint Keresztély (*Cristan, Crista* II/5:183) mészáros (vö. még „Cristannum Lany" II/1:365) tűnik fel Sopronban (II/5:81), megszerzi Tanpeck Mihály házát a Mészárosok utcájában és egyike annak a 9 mesternek, akik a várostól bérlik a sópiaci hússzékeket (II/5:86, 83). 1516-ban szerepel először *Gräzer (Greeczer, Grätzer, Graczar, Graýcer)* ragadványnevén (II/1:341, 343; II/6:311, 369; II/2:116), amely utóbb családnévvé is lett. Ez nyilván származási helyére, a stájer Graz (régi nevén *Gräz*) városra utal („christof *gratz*" GedB. 290). 1518. ápr. 19–1522. febr. 11-ig a ferences templom és kolostor gondnoka, templomatyja, e működéséről – nyilván nem az ő kezeírásával – készült értékes számadáskönyv (II/5:245–270) nevezi először Kristóf *(Cristoff)* mészárosnak. Ezután váltakozva mindegyik keresztnevén szerepel, pl. 1519/20-ban, amikor először volt polgármester („Cristoffh fleischacker, diezeit burgermaister", 298„die Zeyt burgermayster Herr Cristan gretzer" II/5:247, GedB. 205). Nem két külön személyről (Keresztély mészáros, Kristóf mészáros) van tehát szó, ahogy Házi Jenő

(II/5:271) gondolta, hanem egyazon személyről, akinek két keresztnevét ismerjük.

Letelepedéskor feleségül veszi Held András mészáros Dorottya nevű leányát, akinek révén 1504. márc. 18-án 5 dénárfontot örökölnek (GedB. 95). 1502. máj. 25-én a ferences gvárdiántól 50 forintot (forintját 10 dénársolidusban számítva) kölcsönt vesznek fel, zálogul lekötve házukat *Jn der Stat in der Fleischagker gassenn Jm winkel gelegen des Nachber ist an ainer seytten Jacob ledrer*, még pedig évenként Újév napján fizetendő 10%-os kamat mellett (Gb. 435, utólagos bejegyzés szerint Gräzer a tőkét is visszafizette, erről közelebbit az azóta elveszett *in Nouo diario* tartalmazott). Ez a ház tehát ott állt, ahol a sópiaci házak sora befordult a tulajdonképpeni Mészárosok utcájába (Gb. 79, II/5:173).[13(13)] 1506. ápr. 8-án már Seuberlich István leánya, Ilona a felesége, akivel a már meglévő Weitzer-szőlő (Gb. 58) mellé még 1/8 Weitzer-szőlőt, újabb esztendő múlva kópházi rétet vásárolnak (Gb. 79, 82). A házat (II 6:284, Gb. 97) 1519. márc. 11-ig lakja, amikor megkapja Suchdoli Selene Mihály cseh nemes főtéri házát *(an dem Platz gelegnn Zwischen Erhartt schimel schuester vnnd kolbatt Hannsin)*, cserébe pedig 1515. márc. 30-án végrendelkezett (II/1:332), majd elhalálozott apósa és anyósa Kolostor utcai házát *Zwischen kaynntz vischer vnnd perenhart schneider gegen dem kloster vber gelegen* (GedB. 177) adja. Ilona asszony ekkor már nem él. Mivel Seuberlich István végrendelete értelmében a Kolostor utcai házra Ilona asszony gyermekeinek, Katalinnak és Annának 100 magyar forint erejéig joguk volt, ez a teher most a főtéri házra kerül (GedB. 177). Seuberlich István nyilván újabb végrendeletet készített, mivel Gräzer Kristóf 1520-ban ugyancsak apósa végakaratának megfelelően 5 magyar forintot (forintját 10 dénársolidusszal) fizetett a Szt. János kápolna javára (II/5:272), 1522. szept. 26-án pedig újabb 8 forintot fizetett apósa háza után (II/5:294).

Ekkor már Anna, azaz Balázs tímár leánya volt a felesége. Balázs tímár ugyanis 1519. jan. 25-én házvétel miatt a Szt. György kápolnától évi 10%-os kamatra 10 dénárfont kölcsönt vesz fel, zálogul lekötve 1/4 Harmler-szőlőjét (Gb. 216). Ezt az adósságot, pontosan 13 dénárfontot Gräzer Kristóf fizette ki 1523. márc. 4-én, még pedig *fur seinen vorforder*, azaz elődje helyett. Az említett ház a Szt. György utcai volt fürdőház,[14(14)] amely kimutathatóan 1517-ig volt Köttseer Péter varga birtokában, aztán Gräzer Kristófé lett: ez 1525. jan. 27-én adta el Winkler Mihály vargának, aki legkésőbb 1522-től kezdve lakta (II/5:302, Gb. 119, 126).[15(15)]

Harmadik felesége sem élhetett sokáig, mivel 1521. okt. 18-án már negyedik felesége, Faßl Egyed bécsújhelyi polgár leánya, Anna végrendelkezik: minden vagyonát, a házassági szerződésben foglaltat is, férjére hagyja, de a Szt. Mihály plébániatemplom, ahová temetkezni akar, kapja meg gyöngyövét miseruhához és egy ezüstövét kehelykészítéshez (II/1:375–377). Két héttel a ferences templom és kolostor említett gondnoki teendőinek átadása után, 1522. febr. 28-án Kristóf a ferencesektől évi – szokatlanul előnyös – 4%-os (!) kamat mellett 100 magyar forint kölcsönt (forintját 10 dénársolidusszal) vesz fel, de a kamat 1524-ben már 2995%-ra emelkedik. Erre zálogul a főtári házat köti le (Pb. 758, II/6:369, II/5:369, II/1:418, II/6:406, 408, 436, Gb. 143; 1527., 1528., 1530., 1532., 1533., 1534., 1542. évi kiadatlan adójegyzék, SSz. 1983, 219, II/2:125).

Ötödik feleségéről, Kunigundáról 1531-ben értesülünk, amikor január 20-án 54 dénárfontért megveszik Schaden Mártonnak adósságai miatt három zsidó hitelezője által megbecsültetett és Fövényvermen *(Sandgrube)* álló házát és szereznek egy Spern-Steiner-szőlőt (Gb. 163, 166). Nem tudjuk, meddig élt az ötödik feleség, mivel Gräzer maga ad el 1542-ben 2/4 Scheiben-szőlőt, 1544. okt. 13-án Bánfalván malmot *(Weitmüll)*,[16(16)] 4 hold szántót és egy gyümölcsöst a Bánfalvi patak mellett, 1545-ben pedig megveszi Schöttel Máté javadalmas pap Szt. György utcai házát *Zwischen Herren Hannsen Rainer vnnd weillendt Michelin Raidl selign verlaßner erben* (Gb. 245, 274, 288). Amikor 1544. jan. 15-én végrendelkezik, már

hatodik feleségéről, Klára asszonyról emlékezik meg (l. alább).

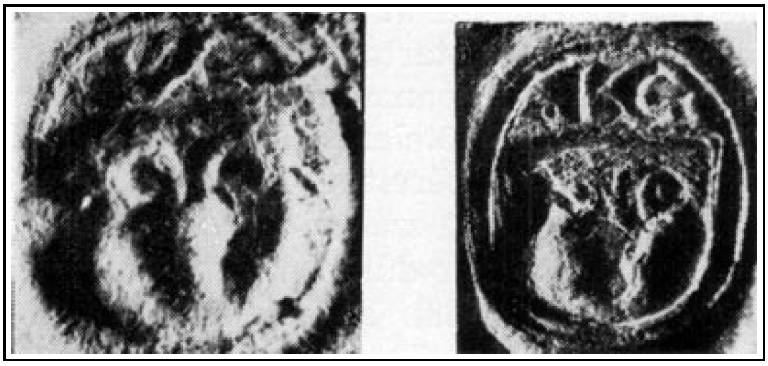

2. a/b. Gräzer Kristóf pecsétje

Gräzer Kristóf öt feleségének sorozatos halála nyilván szülésekkel kapcsolatos. A hat feleséghez képest alig maradt utána gyermek. Második feleségétől született két lányáról, Katalinról és Annáról már volt szó. Katalint a legkorábban 1525 elején Sopronba települő Werfenring Balázs mészáros (15.) vette el feleségül, de férje 1526. ápr. 16-án, amikor Katalin betegségében *(mit siechtagen vnd embsiger kranngkeit meines leibs)* végrendelkezik (II/2:13–15), még nem polgár, csak lakó Sopronban és még 1530 elején is apósa házában lakik (adójegyzék). Katalin a Szt. Mihály plébániatemplomba kíván temetkezni és meghagyja, hogy a halálát követő első, hetedik és harmincadik napon mondjanak érte gyászmisét. A Szt. Mihály templomnak 10 dénárfontot, a Szt. János, a várárokmenti Boldogasszony, a Szt. Sebestyén, a mészárosok Szt. Jakab kápolnájának és az ispotály szegényeinek 5–5 dénárfontot szán. Férje 100 dénárfontot kap, meg az 1/8 Auer-szőlőt, ágyat *(gerichts vederpet)* minden tartozékával. „Atyja uráé” *(mein her vater)* lesz a Widrer-szőlő, de halála után ez is a Szt. Mihály templomé legyen, apjáé továbbá minden ingósága, amelyet még nagyapja *(een)* leltár szerint hagyott rá. Húga, Anna örökli övét, amelyet külföldi paszományra *(auf dem ellendporten)* dolgoztak rá. Gräzer Kristóf ekkor már negyedik feleségével él, akit a végrendelkező tisztelettel „anyámasszony”-nak *(meiner frauen mueter)* nevez, neki hagyván legnagyobb ezüstövét. Az említett Fal Egyed másik lánya, Katalin így lehet a végrendelkező sógornője *(swägrin)*, akinek fekete ezüstövét juttatja. Seuberlich István részéről rokonai, azaz Winkler Mihály varga felesége, szül. Täbrer Margit, valamint Quirinus javadalmas pap (II/5:245) együttesen örökölnek 300egy Sachsgrund-szőlőt és 10 dénárfontot, Holzapfel Mihály festő felesége, Kunigunda 5 dénárfontot, András küllői (*Gürm* ’Girm’) nemes felesége 5 forintot és egy bundát, végül a két végrendeleti tanú és a városi nótárius (aki a végrendeletet írta) 1–1 magyar forintot. Az említett Seuberlich-rokonság azonban megtámadta a végrendeletet: a per végül is 1527. febr. 13-án Gräzer Kristóf javára dőlt el, azzal az indokolással, hogy Seuberlich István 1515. márc. 30-án vagyonát unokájára, Gräzer Katalinra hagyta, ennek pedig édesapja a legközelebbi örököse. Ebből következik, hogy Seuberlich István végrendelkezésekor Anna nyilván még nem élt, azaz 1515. márc. 30-a és édesanyja, Ilona asszony halála közötti időben született. Anna Lipót kereskedő felesége lesz, férjével az atyai házban laknak (1542. évi adójegyzék). Gräzer Kristóf gyermekei közül csak ő éli túl az apát.

Gräzer Kristóf már említett ingatlanain kívül még tudunk sáfránykertjéről és szántójáról a Pócsi, azaz Magyar kapu előtt *(vorm potschar thor, potschathor):* ezeket a város haszonélvezetre engedte át neki, aminek fejében a sáfránykert két végében levő hidakat kellett karbantartania. Mivel 1515-ben már nem vállalta a két híd karbantartását, a lakosság panaszai miatt júl. 30-án a sáfránykertet és a szántót a hidak karbantartásának kötelezettségével Murr Mihály városbíró vette át (GedB. 163). Kaszálót és rétet bérelt a

várostól (II/5:304, 335, 390), ezekért évi 1 dénárfont bért fizet. Voltak még szántói a fertőrákosi út mellett az Igelser-dűlőben (Gb. 130), szőlője a Klausner-dűlőben (Gb. 170) stb. Bordézsmája 7 1/2 akó (1525), 9 akó (1526), 10 akó (1528), 13 akó (1534); gabonadézsmája 9 kepe (1526., II/6:406, 436, 427, 1528., 1534. évi bordézsmajegyzék; vö. még II/1:374, 385, II/5:314, II/2:128, 162). Termése tehát a „tized”-nek legalább tizenkétszerese. Adóját lásd a mellékelt táblázatban. Annak ellenére, hogy Gräzer Kristóf Sopron leggazdagabb polgára volt (vagyonának értékét 2000 forintra becsülték: Házi i. m. 5740. sz.), vagyonát teljes egészében nem ismerjük. Bizonyos azonban, hogy ezt a vagyont hat házassága, bor- és gabonatermelése, hússzéke, kereskedelmi tevékenysége, pénzügyletei és nem utolsó sorban közéleti működése révén szerezte. Sópiaci hússzékében (II/5:142, 213, 297. 327; 1527. évi számadáskönyv 25) két székálló legénye (*knecht* II/5:252, 254, 380). ill. veje, az említett Werfenring Balázs dolgozott. Az 1526. jún. 26-i mustrán Gräzer Kristófot házában két székálló legényével írták össze: mindkettőt vérttel, jó fegyverzettel látta el, a lovat bizonyára magának tartotta fenn, hiszen ekkor a belső tanács tagja volt és ezért nemcsak 1526-ban, hanem nyilván máskor is még három zsoldost *(knecht)* kellett saját költségén a város számára tartania (SSz. 1983, 219; II/6:219).

Pénzügyletei lényegében kihelyezett kölcsönökkel, azok jövedelmével függenek össze. Lengenfelder Zsigmond kereskedő 78 font 7 dénársolidusszal tartozott neki, ezért 1531. jan. 19-én Gräzer letiltotta a kereskedő vagyonát, követelését a kereskedő halála (jan. 22.) után, május 21-én tartott bírósági tárgyaláson bemutatottt fekete, fából készült írótáblán *(ain swartze hultzine tafel, daran man gewöndlich pfligt ze schreiben)* olvasható, a kereskedőtől származó írással bizonyította. A bíróság ezt az írást a kereskedő más írásával összehasonlította és hitelességét megállapította: *Ist auf vergleichung der schrifft vnd puechstaben fur sein, des Lengenfelder hanndschrifft erkhannt worden.* A bíróság ezután ismerte el Gräzer követelésének jogosságát (I/7:389–396). 1531. márc. 1-én Täbrer Vid varga,[17(17)] végrendelete szerint, 10 magyar forinttal (forintját 10 dénársolidusszal) 301és 2 dénárfonttal, összesen tehát 12 1/2 dénárfonttal tartozik neki (II/2:51). 1539. szept. 4-én főtéri szomszédjának özvegye végrendeletében bevallja, hogy Gräzertől 46 font 7 solidusdénár kölcsönt kapott (I/7:126). Gräzer halála után, 1547. jún. 20-án értesülünk arról, hogy Siebenbürger Ferenc pátriciusnak 300 dénárfontot kölcsönzött (Gb. 319). Ezek az összegek a tőkeszegény Sopronban tekintélyesek, különösen ha figyelembe vesszük a tőke akkoriban szokásos 10%-os kamatát.

1527/28-ban Gräzer Kristóf a belső tanács tagja, az adójegyzékben (25. lap) 16 forinttal, veje, Werfenring Balázs 2 forinttal szerepel. Az adójegyzéket készítő városi nótárius megjegyzi: *Zehn hungrisch gulden sol man Jn baiden abZiehen an der 95 tal. den schuld* kettejüknek vonjanak le 10 magyar forintot a 95 dénárfontnyi adósság miatt. Ezzel a 95 dénárfonttal a város tartozott neki. Az adójegyzék egy másik bejegyzése (29. lap) szerint a belső tanács tagjai ekkor fele adót fizetnek.

Közéleti tevékenysége sokoldalú. 1505-ben ő hozatja helyre a mészárosok Szt. Jakab kápolnáját (II/5:142, 149, 152), tehát a mészárosok céhmestere volt. Még nem a belső tanács tagja, de okt. 31-én ő viszi a győri püspökhöz a városbírót és a belső tanács egyik tagját a soproniaknak a bor- és gabonadézsma beszedése körüli jogsérelmei *(vnpild)* miatt (II/5:160). Az 1507. ápr. 25-i városi közgyűlésen jelölik ugyan a belső tanácsba, de nem választják be (II/2:185), bár már tekintélyes belvárosi polgár (II/5:183). 1513-tól kezdve azonban szinte megszakítás nélkül tagja a belső tanácsnak,[18(18)] sőt többször polgármester is.[19(19)] A belső tanács tagjainak már 1495-ben elengedték fele adójukat (II/5:63), 1523-ban adómentesek (II/5:359, 360), 1531–1541-ig mentesek a házadó alól,[20(20)] 1531-ben és 1532-ben évi 3 forint tiszteletdíjat szavaznak meg nekik (II/5:221, 224) és csak 1534-ben követeli a polgárság, hogy ők is adózzanak (II/5:234), hiszen a belső tanács tagjai a legvagyonosabb polgárok közül kerültek ki. 1542-ben ismét adómentesek. A

mindenkori polgármester (és városbíró) nemcsak adómentes volt, hanem bor- és gabonadézsmát sem róttak ki rá. A bordézsmát évenként Szt. Márton napján (nov. 11.) vagy nem sokkal azután vetették ki a püspök dézsmaszedői, még pedig a város vezetőinek és a belső tanács tagjainak segítségével pincéről pincére járva. A soproniak korábban is, Gräzer Kristóf idejében is szívósan harcoltak azért, hogy a dézsmát (vö. latin *decima* 'az évi termés tizede') ne minden tizedik, hanem csak minden tizenkettedik, sőt tizenharmadik akó bor után vessék ki, miként ez Pozsonyban is szokásos volt. E kérdés körül állandó háborúskodás folyt a győri püspökkel, aki időnként azt is meg akarta tagadni, hogy a dézsmaszedés után a város vezetőségét ebéden lássa vendégül. Ezzel kapcsolatban a tanács arra hivatkozott, hogy ők sohasem kívánták meg a püspök ebédjét, de ez régi, dicséretes hagyomány, amelyet mindezideig megtartottak (II/6:337–338).

302*Gräzer Kristóf tisztségei és adója*

Év	a belső tanács tagja	polgármester	adója forint
1498			1
1505/06			4
1507/08	jelölve		
1508/09			6
1513/14	+		
1516/17	+		
1517/18	+		
1519/20		+	∅
1520/21		+	∅
1521/22		+	∅
1522/23		+	∅
1523/24	+		
1524/25			12
1525/26	+		
1526/27			12
1527/28	+		8
1528/29	+		
1529/30		+	∅
1530/31		+	∅
1531/32	+		12
1532/33	+		6
1533/34	+		12
1534/35	+		
1535/36	+		
1536/37		+	∅
1537/38	+		

1538/39	+		
1539/40		+	∅
1540/41	+		
1541/42	+		∅!
1542/43	+		
1544/45	+		

(1534 után csak az 1541/42. évi adójegyzéket vettük figyelembe).

Amikor az 1513. esztendő Szt. György napján Gräzer Kristófot először választják be a belső tanácsba és lesz egyúttal a külváros negyedik fertályának ún. fertálymestere, akkor határozza el a közgyűlés, hogy az évenként lelépő vezetőségnek a Fő téren nyilvánosan mondjanak köszönetet, az új vezetőséget pedig kettős vagy hármas jelölés és nyilvános megkérdezés *(von mundt ze mundt gefragt)* után szótöbbséggel válasszák (II/2:188). Gräzer Kristófot 18-szor választották be a belső tanácsba és 8-szor választották meg polgármesternek. Ezenkívül 1518. ápr. 19–1522. febr. 11-ig a ferences templom és kolostor gondnoka (értékes számadáskönyvét már említettük), 1523/24-ben Harka,[21(21)] 1528/29-ben Bánfalva 303jobbágyfalu felügyelője (*graf* II/5:407, 397, II/2:210). 1522/23. évi polgármestersége idején, 1522. jún. 11-én járt le Bornemissza János és Sárkány Ambrus nemesek soproni harmincadvámbérlete, ettől kezdve a harmincadvámot ismét a király számára, még pedig Török Márton királyi familiáris szedte. Erről Báthori István nádor már jún. 3-án értesítette a városi tanácsot (I/7:31–32), egyúttal kérve, hogy a királyi kincstartó e megbízottját mindenben segítsék. Nyilván ezzel függ össze, hogy a városi kamarás Gräzer Kristóf jelenlétében jún. 20-án 200 forintot fizet e királyi embernek *(des grossgraffn diener, kinygsam)* azért, hogy vele együtt megszámlálták a város házait *(von wegn, das man dye hegser hat abtzöllt)*, sőt – a szokás szerint – még hallal is megvendégelték (II/5:313). A házszámlálás nincsen összefüggésben a harmincadvámmal: itt nyilván a városi tanács külön megbízásáról van szó. A 200 forint értékéről fogalmat alkothatunk magunknak, ha tudjuk, hogy 1522-ben pl. az Előkapu toronyőrének évi fizetése 5 dénárfont, azaz 4 forint (II/5:314), a fegyvermesteré évi 16 dénárfont, azaz valamivel több mint 12 3/4 forint (II/5:287), a városi hóhéré 24 dénárfont, azaz 19 1/5 forint (II/5:319), az egész külváros adója pedig 461 forint (II/5:291). 200 forintért az árakat kitűnően ismerő harmincadosnak nyilván a házaknak nemcsak a számát kellett megállapítania, hanem értéküket is megbecsülnie. Minderre bizonyára a házadó új megállapítása végett volt szükség. Ez az összeírás sajnos nem maradt fenn, de az 1523. évi adójegyzék (II/5:350–358) már ennek a figyelembevételével készült.

1522. júl. 14-én mint polgármestert Bécsújhelyre küldik Ferdinánd osztrák főherceghez a város ügyeiben (II/5:314, 294); 1523. jún. 6-án mint tanácsost Bécsbe (II/5:343);1524. jan. 5-én ugyancsak Bécsbe a soproni származású, de a soproni kereskedőket útjukon fosztogató Magas Ferenc bírósági tárgyalására (II/5:432). 1524/25-ben ugyan nem tagja a belső tanácsnak, de tekintélyes polgár (GerB. 197; II/5:410; II/1:420; II/2:2), akit továbbra is küldenek különböző helyekre, pl. a soproni kereskedők árulerakási joga ügyében Kőhalomra (Steinberg Sopron vm.) és Magyaróvárra (II/5:434–436); okt. 27-én a polgármesterrel, a városbíróval és a belső tanácsosokkal együtt harmadiknak őt is kihallgatták az első reformációellenes vizsgálat során (I/7:125): azt vallotta, hogy sokaktól hallotta, Móricz Pál kalmár pénteken húst evett, maga is látta, hogy a kalmár, valamint Bors Benedek és Siebenbürger Ferenc polgárok pénteken tojást fogyasztottak, ami a böjt megszegését jelentette. 1526/27-ben ugyancsak nem tagja a belső

tanácsnak, egy oklevélben mégis annak nevezik (I/7:191). 1529/30. évi polgármestersége idején, júl. 19-én Bernát volt városi tehénpásztort boszorkányüzelmei miatt halálra ítélték. Hanyagsága miatt Gräzer Kristóf korábban megbüntette: a tehénpásztor ezért nyilvánosan megfenyegette, kijelentve, hogy Gräzer többé egyetlen pásztort sem fog már megverni, mivel a legszörnyűbb varázsszereit, többek közt varangyos békát *(krot)*, fogja a polgármester küszöbje alá elásni, amitől a polgármester majd elsorvad és meghal (I/7:363–364).

Gräzer Kristófnak címerpecsétje is fennmaradt: „szembenéző kosfej. A pajzs felett *K. G.* monogram" (Tompos Ernő: SSz. 1973, 296). Vö. a 2. képet!

Gräzer Kristóf 1544. jan. 15-én végrendelkezett. A végrendeletet (Lad. G fasc. 1 nr. 3) 1546. nov. 8-án olvasták fel a tanácsülésen, bár a végrendelkező már jún. 20-a előtt halt meg. A végrendeletben elrendeli, hogy a gyászszertartást illetően a város szokása szerint a városplébánossal egyezzenek meg. Temetését a városplébános végezze (1 magyar forintot, azaz 10 dénársolidust kapjon), a neki segédkező papok mindegyike 24–24 dénárban részesüljön. A ferences barátoknak 10 akó bort hagyományoz. Utolsó felesége, Klára asszony haszonélvezetre *(leibgeding)* 304a Steiner-szőlőt kapja, továbbá 200 dénárfont készpénzt, 2 ezüstpoharat (a legnagyobbat és a legkisebbet), 1 kétpintes ónkannát, 1 hárommeszelyes kannát, 1 egymeszelyes kannát, 3 közepes óntálat, 1 felszerelt ágyat és a 3 tehén közül választhat egyet, övé lesz még a hozománya (készpénz, ágynemű, két ezüstöve és minden ruhája, amelyet férjétől kapott). Nagynénjének, Kreuher sopronkeresztúri lakos feleségének 10 dénárfontot hagy, negyedik felesége bécsi testvérének, Faßl Jánosnak aranyozott ezüst kupáját *(khopf)*, a soproni ispotály szegényeinek 50 dénárfontot ruhára. Feltűnő, hogy a soproni templomoknak nem juttatott semmit, csak a mészárosok Szt. Jakab kápolnájára gondolt: ha tetejének fedésére és javítására kerülne sor, akkor erre 10 dénárfontot juttat. A három végrendeleti tanú (köztük a végrendeletet író városi nótárius) kapjon 1–1 magyar aranyforintot. Minden egyéb ingó és ingatlan java legyen leányáé. Annáé, Lipót kereskedő feleségéé, de ő vállalja az adósságok kifizetését is. Fenntartja magának a jogot, hogy utólag a végrendeletet módosíthassa, esetleg új végrendeletet készítsen, amellyel az előző hatályát veszítené. A végrendelet végrehajtásáért a városi tanácsnak a város szükségleteire 50 magyar aranyforintot rendel *(Jn münß)*.

Nem készült új végrendelet, ellenben 1546. nov. 20-án Rosenkranz Farkas városi nótárius utóiratot csatol a végrendelethez. Ebből kiderül, hogy Anna és férje rögtön Gräzer Kristóf halála után az ingóságokat, különösen pedig az aranyat és a pénzt titokban elvitték a házból. Ezt tagadják, holott az özvegy szerint több mint 360 magyar aranyforint és mintegy 200 dénárfont készpénz volt a háznál. Ezért a városi tanács nem készített leltárt és a végrendeletnek a pénzre vonatkozó részét nem tudta végrehajtani. Itt megjegyzendő, hogy Anna 1547. jún. 20-án ama 300 dénárfont fejében, amelyet apja Siebenbürger Ferencnek kölcsönzött, megkapja az adós meggyesi 3/4 Goldberg-szőlőjét. A városi nótárius a telekkönyvben – a városi szokás szerint – először mindkét házastárs nevére akarta írni az új ingatlant, az asszony mint a jog szerinti örökös *(die recht principalin)* tiltakozott ez ellen *(die fraw khauffmanin hitt nit willigen wollen, das Jr haußwirth neben Jr an der gwer steen solle etc.)*. Ez az egyetlen ismert ilyen eset Sopronból (Gb. 319–320). Anna 1548-ban végrendelkezett (Házi i. m. 2213. sz.).

6. *Jakab mészáros özvegye.* Jakab mészáros az előbb tárgyalt Gräzer Kristóffal egyidőben, 1498-ban jelenik meg forrásainkban: ekkor már Eberel András mészáros Magdolna nevű leányának a férje, a várostól bérelt sópiaci hússzékéért – nyilván a polgárjog megszerzése miatt – csak a fele bért, azaz 1 dénárfontot fizeti, ugyanannyi adót fizet a városnak nyújtott kölcsöne miatt is (II/5:83, 86). 1499. jan. 24-én Jakab ügyében a város küldöttét szalasztják Holy Pál pozsonyi harmincadoshoz (II/5:90): Jakab – miként apósa is – nyilván disznókereskedéssel is foglalkozott. Apósa sópiaci házában[22(22)] lakik (II/5:174, II/6: 285), de

1517. jan. 12-én ő és Magdolna asszony a városi tanácstól megvesznek egy másik sópiaci házat[23(23)] *hinder den vleischpenckhen Zwischen peter vleischckher vnd Steffan kolmhofer hewser* (Gb. 53ᵛ; II/:5:357, 361), ahová az időközben elhalt Eberel András özvegye is követi őket, mivel az előbbi ház János mészárosé **(8.)** lett. Jakab továbbra is bérli városi hússzékét évi 2 dénárfontért (II/5:145, 214), de fuvaroz is (II/5:150, 218). Adója 2 1/2 forint (1505), 5 forint (1509), 2 forint (1523). Utolsó adatunk róla 1523 áprilisából, az adójegyzékből való, bár már 1522. júl. 31-én 305az asszony fizette a hússzék évi 2 dénárfont és a városi kaszáló évi 1 1/2 dénárfont bérét (II/5:297, 304); 1523. aug. 6-án mindenesetre már mint özvegy fizeti a hússzék és a kaszáló évi bérét (II/5:337). Azaz Magdolna asszony özvegyi jogon folytatta férje iparát, folytatta gazdálkodását. Az özvegy nevén van a ház (II/6: 369, 382, 384; Gb. 131; II/6:406, 436:1527., 1528., 1530., 1534. évi kiadatlan adójegyzék), ahol édesanyja is, 1534-től pedig leánya, Katalin is adózik. Bordézsmája 1 3/4 akó (1526), 1 1/2 akó (1534); gabonadézsmáját (2 kepe) 1526-ban még Nagy Balázs pátricius majorjában vetik ki rá (II/6:428), az 1527. évi adójegyzék (22. lap) már az ő majorjának mondja (1529: 1 1/2 kepe). Kaszálót bérelt a várostól (II/5:386), tehát állatokat is tartott. Hússzékéből a ferencesek 1524-ben 5 dénárfontért vettek húst (II/5:375). A hússzékben egy székálló legény *(knecht)* dolgozott, akit 1526-ban a polgárőrség második belvárosi rajába osztottak be (II/6:416). Ez nem azonos azzal a Senft László mészárossal, akit 1524-ben Magdolna asszony házában adómentesen *(gefreyt)* írnak össze (II/6:369). Ez 1527-ben ugyan Buchsbaum (Haller) Farkas mészáros özvegyének szolgálatában áll (adój. 23. lap), de 1528–1534-ig ismét Magdolna asszony házában írják össze. A székálló legény az 1532. jún. 26-i mustrán az asszony egyik vejének, Werfenring Balázsnak segítője a szakállas puska kezelésében (SSz. 1983, 218). Magdolna asszony adója 2–2 forint (1524–1528-ig), 3/4 forint (1530), ill. 1 forint (1534). 1532-ben mind az adójegyzék, mind pedig a mustrajegyzék a házban csak az említett Senft László, Werfenring Balázs és Knaus Márton mészárosokat szerepelteti, az 1533. évi adójegyzék csak Balázst és Mártont, az 1534. évi adójegyzék viszont az özvegyen kívül csak az elsőt: a másodiknak ugyanis ekkor már van saját háza, a harmadik pedig 1533-ban meghalt. Egyiküknek sem volt saját hússzéke, hanem nyilván mint Magdolna asszony vejei, az ő hússzékében dolgoztak. Az említett Katalin 1537. dec. 26-án még nem volt férjnél: Greiner Pongrác javadalmas pap ekkor nagynénjének *(maymen)*, *der Jacob Fleyschakherin*, ill. legfiatalabb és még hajadon *(vnverheyratten)* leányának ágyat *(gerichtpett)* hagyományoz teljes tartozékaival, *als I pett, I duchnat, I hauppolster, I khuss, II leylachen* (II/2:118). Magdolna asszony 1542-ben már János mészáros **(8.)** volt belvárosi házában adózik (adój. 31).

7. *Mock Bálint.* Ő a második nemzedék. Apja, Mock[24(24)] Farkas mészáros 1500–1502 közt jelenik meg az utoljára 1500. aug. 3-án szereplő Pock András mészáros özvegyének (GerB. 156) sópiaci házában: 1503-ban kaszálót bérel a várostól (II/5:128), 1504-ben pedig egy sópiaci hússzéket évi 2 dénárfontért (II/5:145). Mivel Pock András 1493. dec. 27-én már veje volt Türnitzer Mátyás pátriciusnak, de 1498. márc. 24-e és 1499. márc. 7-e között meghalt (II/1:244, GerB. 156), ezért bizonyos, hogy Mock Farkas az özvegyet, Apollónia asszonyt vette feleségül és így jutott a sópiaci hússzék bérletéhez is, a sópiaci házhoz (II/5:174; II/6:255; Pb. 129) is. Itt 1505-ben 4 forint, 1509-ben 5 forint adót vetnek ki rá. 1505-ben 60 dénárért lovat kölcsönöz a városnak, hogy Siebenbürger (Behem) Jakab belső tanácsos Badenba (Alsó-Ausztria) lovagolhasson Weitenmüller Jánoshoz, akinek akkoriban a Sopron vármegyei főispáni és a soproni városkapitányi tisztség el volt zálogosítva (II/5:165; I/6:219). 1518. jún. 23-tól 1519. máj. 29-ig Farkas és felesége 9 tételben összesen 40 dénárfontot fizetnek a Szt. János kápolna céljára (II/5:271–272). 1521. dec. 31-én Farkas már nem él: ekkor özvegye, Apollónia asszony férje hagyatékából 1/4 Steiger-szőlőt vásárol vissza az örökösöktől 306a maga és Bálint fia számára. Farkas végrendeletében 45 dénárfontos alapítványt tett a Szt. János kápolnában örökláng céljára, de a templomatyák *(di kirchmaister)* ezt a jelentős összeget a kápolna tatarozására *(paw)* fordították. Ezért a tanács elrendeli, ha a kápolnának ismét lesz pénze *(ligennd gellt)*, akkor kamatoztatás céljából *(damit es verdint)* helyezze letétbe a

tanácsnál, azaz, hogy az öröklángot égetni lehessen (GedB. 241). Pullendorfer Mihály templomatya számadáskönyvét (II/5:270–283) 1518. jún. 23-án rögtön Mock Farkas és felesége első, 13 dénárfontnyi befizetésével kezdi, az asszony, ill. a férj többi befizetése: kétszer 3 font 4 solidus (1519. jan. 18 és febr. 12), 4 dénárfont (márc. 5: a férj), 2–2 dénárfont (márc. 13 és ápr. 4), 4–4 dénárfont (ápr. 8 és máj. 20). 1518. jún. 23-a előtt nyilván az előző templomatyának, Pläsweter Osvátnak fizettek 5 dénárfontot, ez a számadás azonban nem maradt fenn. Így jött össze a 45 dénárfontos alapítvány. A kápolna tatarozása tehát már az előző templomatya, azaz 1510 és 1518 között is megindult. A 45 dénárfontos alapítvány nagyságát érzékeltetik az említett számadáskönyv egyes adatai: pl. az előző templomatyától hagyományozott 2/4 fontos meggyesi Englisch-szőlőt 1521-ben 25 dénárfontért adták ki egész évi megmunkálásra, a kápolna boltozatát a festő 5 1/2 dénárfontért festette ki, a kápolna teljes bevakolása *(das man ȧÿ kirchen geweicht hat) 5* dénárfontba került (II/5:278).[25(25)] Farkas és felesége tehát két éven keresztül fizették be az alapítvány összegét: 1519. márc. 13-tól mindig az asszony fizetett be, ezért lehetséges, hogy Farkas már ekkor nem élt.

Az asszony özvegyi jogon továbbra bérelte a sópiaci hússzéket (II/5:296, 327), a kaszálót (II/5:336, 386), fizeti a házban az adót (II/5:358; II/6:370, 383, 384, 406). Adója 5 forint (1523, 1524, 1525), bordézsmája 1525-ben 6 akó. 1526. szept. 8-án viszont már Frank Rupert mészáros felesége (a sópiaci házban már a férjet írják össze a polgárőrségbe II/6:417, 437). Amíg az új férjnek nincsen polgárjoga, az asszony nevére vetik ki az 5 akó bordézsmát (1526) és az 5 forint adót (1527. évi adój.). 1527-ben a sópiaci hússzék már az új férj nevén van, akit súlycsalás miatt 14 font 6 dénársolidusra büntetnek (1527. évi kiadatlan számadáskönyv 15, 52). Az ő nevén van a sópiaci ház (1528., 1532. évi adój.), ahol 1532-től kezdve már mostohafia, Mock Bálint is adózik (1534. évi adój.). Rupert adója 7 forint (1528), 6 forint (1532), Bálinté 1 forint (1532), II/2 forint (1534). Az 1532. évi adójegyzék és a mustrajegyzék elkészülte között Frank Rupert Farkas Tamás örököseinek kifizette a Sópiac bejáratánál álló sarokházat[26(26)] feleségestül ide költözik (1533. évi adój. 22; SSz. 1983, 218), a régi ház Bálinté lesz, aki a mustrán egy puskát mutat be (i. h. 219). Bálintnak már 1530-ban saját hússzéke van, de nyilván a polgárjog megszerzése miatt ekkor csak évi 1 dénárfont bért fizet a városnak (számadáskönyv 8). Adója 5 dénársolidus (1533), 1 1/2 forint (1534). Özvegye 1542-ben a zsidókölcsönnel megterhelt házat eladja (Házi i. m. 7934. sz.).

8. *János és fia, László.* János mészárost 1503-tól fogva ismerjük: feleségül veszi néhai Schönpaur István mészáros Cecilia nevű lányát, apósának a városháza melletti, a zöldségpiacon *(fragnermarkt)* álló házába[27(27)] költözik, ezt felújítja (II/5:125, 127, 149, 151); halászó helyén fogott halát adja el a városnak, hogy ez 307Badenbe (Alsó-Ausztria) küldje ajándékba Weitenmüller Jánosnak, akinek ekkor Sopron vármegye főispáni és Sopron városkapitányi tisztsége el volt zálogosítva (II/5:131, 137; I/6:219). Anyósa ekkor özvegyi jogon, János új jogon bérel a várostól sópiaci hússzéket évi 2–2 dénárfontért (II/5:144). 1504. jún. 19-én János és Cecilia (II/1:303) a tanácstól 50 dénárfontért megveszik a házat: az összegből Mihály önöntő kiskorú Kati leányának *(der Getlein)*, a tulajdonképpeni örökösnek 32 1/2 dénárfont, az özvegynek 7 1/2 dénárfont, egy meg nem nevezett javadalmas papnak 10 dénárfont jut, utóbbi 10 dénárfont után Jánosnak kamatot kell fizetnie (GedB. 96; Gb. 75). A ház *Jn der Stat Zwischen der herren Rathaws vnd des Michell Schuester hewsern gelegenn* volt az előfeltétele János számára a polgárjog megszerzésének: az 1505. dec. 4-i adójegyzék szerint János – nyilván a polgárjog megszerzése miatt – ekkor nem fizet adót, anyósa 2 forintot, azután már csak János (II/5:172, II/6:284). 1510–1522-ig hiányoznak az adójegyzékek, mégis tudjuk, hogy 1517-től kezdve már az övé Eberel András mészárosnak, ill. vejének, Jakab mészárosnak már említett **(6.)** sópiaci háza (II/5:358, II/6:370, 383, 384, 406, 417, 437; 1527., 1528., 1532., 1533., 1534. évi adój.; SSz. 1983, 219). 1525. jan. 16-án már van majorja a Pócsi utcában: ettől kezdve fia, László váltakozva itt, vagy a belvárosi házban adózik. Volt még Kräftner-,

Kohlenberg-szőlője, kaszálót bérelt a várostól (Gb. 101; GedB. 217; II/5:389; 1530. évi számadáskönyv 35). 1531. máj. 29-én 13 dénárfontért ad el néhány rétecskét *(wisflegkel)* és egy kis szőlőt (*weingärtl* Gb. 168). Adója 2 forint (1509, 1523), 1 1/2 forint (1524, 1525, 1527, 1528), 1/2 forint (1532), 1/4 forint (1533), 1/2 forint (1534). Bordézsmája 1 akó (1525), 1 1/2 akó (1526; vö. még II/6:435), 5/4 akó (1534); gabonadézsmája 5 kepe (1526, a majorban). 1529-ben 1 1/2 kepe, de nem a majorban. Különös, hogy az 1532. jún. 26-i mustrán a belvárosi házban alabárdot, a külvárosi majorban ugyancsak *Hanns fleischagker* puskát mutat be (ugyanitt a fiatal Hirsch szintén puskát; mivel a majorban János fia László is alabárdot mutatott be, a majorbeli János mészáros csak a másik János mészáros[28(28)] lehet, aki 1532-ben a negyedik fertályban adózik). 1542-ben János fiával, Lászlóval együtt adózik a Pócsi utcai majorban (adój. 21), a belvárosi ház ekkor ugyanis már Jakab mészáros özvegyéé **(6.)**. Adója ekkor 3 1/2 forint.

Fiáról, László mészárosról 1514-től kezdve tudunk: kaszálót bérel a várostól (II/5:209, 305, 327, 388; 1530. évi számadáskönyv 32), a ferenceseknek ürühúst *(castrawne fleisch)* és disznóhúst ad el (II/5:260), tehát tulajdonképpen bellér volt. Borral is kereskedik (II/1:404); sokfelé megfordul Alsó-Ausztriában: jár Klosterneuburgban (II/1:404), Bécsújhely közelében, Lanzenkirchen falunál a soproni származású Magas Ferenc elrabolta lovát és vértjét. László karjába lő, úgyhogy karja megbénult (I/7:59–61; II/6:349, 354); idehaza pl. üzleti kapcsolata van Ruszton (I/7:429), a tanács elküldi követségbe Sárvárra Kanizsai László özvegyéhez (II/5:435, 434) stb. Ugyanakkor bérel a várostól sópiaci hússzéket évi 2 dénárfontért (II/5:327; 1530. évi számadáskönyv 8). 1530-ban 1/16 szőlője után 1 solidus 15 dénár hegyvámot *(pergrecht)* fizet (számadáskönyv 40). 1524-ben még apja belvárosi házában adózik (*filius* II/6:370), aztán a Pócsi utcai majorba költözik (II/6:380, 415, 427; 1527., 1530., 1.532., 1533., 1534., 1542. évi adój.; 1528., 1529., 1530. évi gabonadézsmajegyzék; SSz. 1983, 230), de borát a belvárosi házban 308tartja, itt vetik ki rá a bordézsmát: 1/4 akót (1525), 5/4 akót (1526; II/6:406, 437), 1 akót (1534). Gabonadézsmája – a majorban – 1 1/2 kepe (1526, 1528, 1529), 1/2 kepe (1530). Adója 1/2 forint (1524, a belvárosban), 1 forint (1525), 1/2 forint (1527), 1/4 forint (1530, 1532, 1533), 3/4 forint (1534), 2 1/2 forint (1542). Vö. még II/2:42. László mészáros felesége, Márta, Hamer Mihály polgár leánya, Daumb Péter özvegye volt, aki 1545-ben már nem él. László 1556-ban még él (Házi i. m. 4860. sz.).

9. *Lénárd mészáros* 1505-ben tűnik fel a negyedik fertály második körzetében (II/5:171). 1510-ben ő adja el a bánfalvi Szt. Farkas kápolna borát (II/5:115). 1523–1525 között Zehentner Egyed bécsújhelyi polgár Ezüst utcai *(Silbergasse*, ma: Ötvös utca) majorjában (II/5:355; II/6:367, 380, 405) lakik, 1526–1527-ben már övé egy háznak a fele a régi Állatvásártéren (*am allten viechmarckht* Gb. 169^{v}), ugyancsak a negyedik fertályban (II/5:416, 434; 1527. évi adój.). Adója 1 1/2 forint (1505), 1 forint (1523), 1/2 forint (1524, 1527). Bordézsmája 1/4 akó (1525), 3/4 akó (1526). 1525 augusztusában tanúként belekeveredik Konrád városszolga rágalmazási perébe, amelyben azt vallja, *wie sy pey ainen wein sindt gesessen an der Langen Zeyll pey dem Proczen vnnd ist geredt worden von dem auffprechen des radthauß (I/7:156)*. A Hosszú sor *(Lange Zeil) is* a negyedik fertályban volt, ahol borivás közben a városháza feltöréséről beszélgettek. 1526. szept. 8-án őt is besorolják a polgárőrségbe (II/5:416). Utoljára az 1527. évi adójegyzékben szerepel. Özvegye, Márta asszony, előzőleg az 1518-ban elhunyt Steirer Lénárd mészáros felesége, ill. özvegye volt, testvére annak a Zehentner Egyednek, akinek majorjában Steirer Lénárd halála után harmadik férjével lakott. Az új házban (1528., 1530., 1532., 1533., 1534. évi adój.; SSz. 1983, 231) fiával Péterrel, és leányával, Annával lakott. Adója 1/4 forint (1528, 1530, 1532, 1533, 1534). Az 1532. jún. 26-i mustrán fia nyársat mutat be. 1542-ben Márta asszony 1/2 forint, nagykorú fia 1 forint adót fizet (adój. 21). 1549. márc. 18-án a házat hozományul adja leányának, Annának, valamint férjének, Pauer Mártonnak, akik a ház másik felét Péter mészárostól megvették (Gb. 169^{v}).

10. *Senft László*. Senft (*Senufftli* GedB. 138)[29(29)] László 1512. márc. 11-én 38 dénárfontért a tanácstól megveszi Funk N. egykori házrészét *neben Michel schöttlins hawß gelegen* a Szt. György utcában: ez a házrész a hozzátartozó szántóval, réttel, kapubejáróval, udvarral és Feustel Márton özvegyének házrészével együtt a kötélmérték szerint ekkor 1/2 házat tesz ki *(wölhs mit agkher, wysen einfart vnd hoff mit der feustlin hawß Ain halb hawß Jst)*. Az összeg 10+10+10+8 dénárfontos részletekben évenként Szt. György napján (ápr. 24) fizetendő. Feustel Márton özvegye azonban Senft László házrészéből egy boltozatos szobát *(gewölb)* és egy kamrát 18 dénárfontért magához váltott azzal, hogy 18 dénárfont ellenében e helyiségekről bármikor lemond (*abgetretten werden* GedB. 138). Senft László – úgy látszik – nem tudta fizetni a részleteket, mivel az 1523. évi adójegyzék (a közbülső időből nem maradt fenn adójegyzék!) szerint Senft László házrésze már Spielberger Pálé (II/5:358), László az adójegyzékben nem is szerepel. Viszont 1524-ben mint adómentes *(gefreyt)* lakót írják össze Jakab mészáros özvegyének **(6.)** sópiaci házában[23(30)] (II/6:369). 1527-ben Buchsbaum (Haller) Farkas mészáros özvegyének Szt. György utcai házában[30(31)] találjuk, 1528-tól 1534-ig ismét Jakab mészáros özvegyének a házában (1527., 1528., 1530., 1532., 309 1534. évi adój.; SSz. 1983, 218). Adója 1/2 forint (1527, 1528), 1 forint (1530, 1532, 1534). 1529. máj. 12-én tanúskodik egy peres ügyben (GerB. 277). 1531. júl. 5-én derül ki, hogy *maister sennfft fleischagkher* Buchsbaum (Haller) Farkas mészáros özvegyének említett házában – nyilván még 1527-ben – eltulajdonította Anna újkeresztény nő ingóságait. Ezért arra kötelezik, hogy Szt. Márton napján (nov. 11.) a nőnek fizessen 5 dénárfontot (GedB. 296). Az 1532. jún. 26-i mustrán vérttel és alabárddal jelentkezik (SSz. 1983, 218). Saját hússzéke nem volt, hanem mint mester nyilván Buchsbaum (Haller) Farkas özvegyének, ill. Jakab mészáros özvegyének hússzékében dolgozott.

11. *Mihály mészáros* forrásaink szerint először 1522. júl. 8-án fizet 2 dénárfont bért sópiaci hússzékéért (II/5:297), tehát legkésőbb 1521-ben került Sopronba, ahol akkor a Mészárosok utcájának is nevezett Sópiacon szerzett házat(Gb. 62^{r}, 72^{r}; II/5:357; II/6:369, 382, 384, 406, 416, 436; 1527., 1528., 1530., 1532., 1533., 1534. évi adój.; SSz. 1983, 218).[31(32)] Továbbra is bérli a sópiaci hússzéket (1527., 1530. évi számadáskönyv 25, 8). Mivel még egy Mihály mészáros van a városban, ti. Wolfhart Mihály **(19.),** utóbbit az 1530. évi számadáskönyv a „fiatal"-nak *(jung)* nevezi, a másikat pedig, akinek ragadványnevét/családnevét nem ismerjük, az „öreg"-nek *(alt)*. Utóbbinak adója 1 forint (1523), 1 1/2 forint (1524, 1525), 2 forint (1527), 3 forint (1528, 1530), 1 1/2 forint (1532), 3/4 forint (1533), 1 forint (1534). Bordézsmája 1 1/2 akó (1525, 1526), 2 akó (1528), 1 1/2 akó (1534). Gabonadézsmája 1 1/2 kepe (1529), 1 kepe (1530) a negyedik fertályban. Az 1526. jún. 26-i mustrán harmadmagára 1 puskát és 2 alabárdot mutat be. Négy ízben volt a külső tanács belvárosi tagja (1527–31.; II/2:205, 210, 215, 220; I/7:343). Házát 1538. aug. 7-én a Sárvárról *(Syget)* származó Tamás erszénygyártónak *(peutler)* adja el (Gb. 214).

12. *Premb*[32(33)] *György*. 1522-ben veszi feleségül az 1521. jan. 18-a és ápr. 24-e között elhunyt Farkas Tamás mészáros özvegyét, Katalin asszonyt, akivel 1522. ápr. 7-én Tiefenweg-szőlőt vásárol (GedB. 234, 390), átveszi a hússzéket a Sópiacon, fizeti az évi 2 dénárfont bért a városnak (II/5:297, 327; 1530. évi számadáskönyv 52, 8). Az ő nevén van most Farkas Tamás egykori háza,[26(34)] amely a Szt. György utca és a Sópiac sarkán, a hússzékek mögött *(hindern fleischpenngkhen)* feküdt (Pb. 757; II/5:357. 361; II/6:369, 382, 384; Gb. 131; II/6:406, 416, 436; 1527. évi adój.). Ennek fejében 1523. jan. 5-én át kellett vállalniok néhai Farkas Tamás által a ferences templomtól felvett 30 dénárfont+25 forint kölcsön terhét, azaz minden év Szt. György napján (ápr. 24) fizetendő 3 dénárfont +2 1/2 forint kamatot, amiért a ház volt zálogban (Pb. 757); továbbá át kellett vállalniok a Farkas Tamás végrendeletében részletezett 35 dénárfont adósságot is. Adója ekkor évi 2–2 forint (1523, 1524, 1525), ill. 5/4 forint (1527). Bordézsmája 1 akó (1525), 1 1/2 akó (1526). 1 akó (1534). 1525-ben a ferences barátoknak adott el húst, amiért 1526. jan. 31-én 8 font 5

solidus 3 dénárt kapott (II/5:380). A Farkas Tamás után maradt 120 dénárfontnyi adósság és 10%-os kamata azonban olyan terhet jelentett, hogy Premb György a házat Frank Rupert mészárosnak adta el, maga pedig már 1528-ban a Szt. György utcai volt városi fürdőházba[14(35)] költözik (1528–1534. évi adójegyzékek; SSz. 1983, 218), ahol adója 1 forint (1528, 1530), 3/4 forint (1532), 5/8 forint (1533), 1/2 forint (1534). Gabonadézsmája 1529-ben 1 kepe. 1529. júl. 31-ig Farkas Tamás adósságából a 4 évi hátralékos kamattal együtt már csak 100 font 1 solidus 18 dénár maradt, Premb Györgynek is volt 19 font 4 solidus 12 dénár adóssága. Az ekkor megtartott hagyatéki 310tárgyaláson e két összeget levonták a házért kapott pénzből, a megmaradt 130 font 2 dénársolidusból Premb György kiskorú, Anna nevű leánya kapott 60 dénárfontot, apjának mint gyámjának pedig meghagyták, *er solle dem kind von disen LX tal. den. ain erber heuratguet beuor halten;* Mändl zsidó uzsorásnak *(wuecher)* is fizesse ki a neki még járó 10 dénárfontot, valamint azt az adósságot is, amely esetleg még utóbb derülne ki. A fennmaradó 70 font 2 dénársolidus összeget, meg a Farkas Tamástól maradt macskakői[33(36)] 1/4 Katzendorfer-szőlőt atyai örökségként Farkas Tamásnak ugyancsak még kiskorú fia, György kapja. A jegyzőkönyv még hozzáteszi, hogy Premb György nyugtája és lemondó nyilatkozata az ő és leányának elintézéséről a nyugták mellett található a levéltár fekete zsákocskájában (*Jn dem swartzen sägklein* GedB. 274). Premb György az 1532. jún. 26-i mustrán puskát és nyársat mutatott be fegyvere gyanánt. A volt városi fürdőházat Winkler Mihály vargának 1533. jún. 9-én fizette ki teljesen (Gb. 184). 1542-ben 1 1/2 forint adót fizetett (adój. 29). 1554-ben halt meg (Házi i. m. 1665. sz.).

13. *Péter mészáros.*[34(37)] 1523-ban már a Gabonapiacon *(Kornmarkt)*[35(38)] van háza (GerB. 206; Pb. 222; II/5:351; II/6:363, 376, 413, 426; 1527., 1528., 1530. évi adój., 1529., 1530. évi gabonadézsmajegyzék). Ezt a házat *amb Kornmargkht* 1530. ápr. 29-én Niklas Fülöpnek adja el (Pb. 222) és másik házat szerez ugyancsak a Gabonapiacon (1532., 1534. évi adój.; SSz. 1983, 222). Kaszálót bérel a várostól (1530. évi számadáskönyv 34). Gabonadézsmája 5 kepe+2 kepe (II/6:428) 1526-ban, 2 kepe 1529-ben, 1/2 kepe 1530-ban. Bordézsmája 1/2 akó 1526-ban (II/6:431). 1526-ban gabonadézsmáját és bordézsmáját nem a házában vetik ki rá. Adója 1–1 forint (1523–1526), 5/4 forint (1527, 1528), 1/2 forint (1530), 1 forint (1532). Az 1532. jún. 26-i mustrán disznónyársat mutat be fegyvereként (SSz. 1983, 222). Ez az utolsó adatunk róla. Bellér volt.

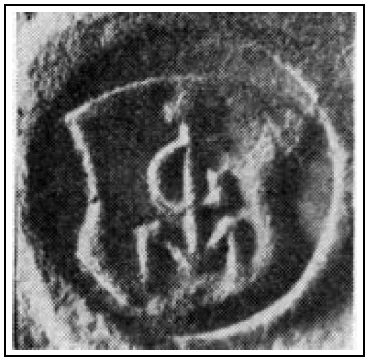

4. Gartner Máté (Mátyás) pecsétje

14. *Gartner Máté.* Gartner Máté *(Matheus,* II/2:270, 274, 278; Gb. 110^{r} 131^{v}, 137^{r}, 142^{v} stb; *Mathes)*, ill. Mátyás *Mathies* (II/6:426, *Mathes*) 1524-ben Ebenfurtról kerül Sopronba (II/5:398): okt. 15-e után elveszi a legkésőbb 1524 januárjában elhunyt Eberel Péter mészáros özvegyét (II/6:369; II/5:404; Gb. 62^{r}), Katalin asszonyt. 1524. nov. 7-én már együtt vesznek 3/16 Harmler-szőlőt (Gb. 123, 144), dec. 5-én pedig megveszik Rainer János pék házát *in der Statt Zwischen micheln fleischagkher und Rueprecht hawser*

hewsern gelegen in der fleischagkergassen (Gb. 62r), amely 1519. márc. 11-ig Gräzer Kristóf (5.) tulajdonában volt.[13(39)] 1525. jan. 16-ára még Eberel Péter sópiaci házában[36(40)] adóznak *(Peter fleischagkher, Garthner baide güeter vergabt* II/6:382, 384), de aug. 16-ára ezt a házat *in der Stat hindern fleischpenngkhen Zwischen thoman farkusch erben und Jacob fleischagkherin hewsern gelegen* Auer Jakab városi nótáriusnak adják el (Gb. 66r), maguk a másik házban maradnak (II/6:406, 416, 436; 1527., 1528. évi adój.). 1530-ban azonban már *in sand georgen gassen Zwischen sand georgen khirchen und her* 311*petern lanng hawse,* azaz a Szt. György kápolna melletti házukban[37(41)] amelyet néhai Eisner György örököseitől 300 dénárfontért vettek meg: a teljes vételár kifizetése után, azaz 1531. jún. 21-én írják a nevükre (GedB. 277; Gb. 85v; 1530., 1532., 1533., 1534., 1542. évi adój.; SSz. 1983, 216). A volt Gräzer-, ill. Rainer-házba Gräzer Kristóf volt veje, Werfenring Balázs mészáros **(15.)** költözik 1530-ban (adój. 42), a ház 1532-ben Rainer Imre péké lesz. Gartnernek és feleségének volt még majorja a Fövényvermen *(Sandgrube),* amelyet Iban Mihálytól 140 magyar forintért (forintját 10 dénársolidusszal számítva) vettek meg (II/6:426; II/2:37; 1528., 1529., 1530. évi gabonadézsmajegyzék; SSz. 1983, 226; Gb. 262, 284); szereztek házhelyet a Széplaki utcában *(Schlippergasse),*[38(42)] az 1541. évi városi közgyűlés azonban felszólította őket, adják el olyanoknak, akik építkezni akarnak (II/2:278); 1544-ben még egy majort vásárolnak a Halászok utcájában (*Fischergasse* Gb. 273). Említett szőlőjükön kívül 1528-ban Meggyesen *(Mörbisch),* Sopron egyik jobbágyfalujában vesznek három szőlőt (1/4+1/8 *auf der Haid,* 1/4 Altenberg Gb. 152, 292), Sopronban Höllersgrund-szőlőt (Gb. 219), de volt még kertjük a Szt. Mihály utcában is (Gb. 235). Adójuk 1525-ben 4 forint (Eberel Péter vagyona után még 6 forint), majd 6 forint (1527), 7 forint (1528), 3 forint (1530), 6 forint (1532), 3 forint (1533), 8 forint (1534), 13 forint (1542). Bordézsmájuk 2 3/4 akó (1525), 2 1/2 akó (1526), 5 akó (1528), 13 akó (1534); gabonadézsmájuk 12 kepe (1528, 1529), 6 kepe (1530). A várostól évi 2 dénárfontért sópiaci hússzéket bérel (II/5:377, 379; 1527., 1530. évi számadáskönyv 25, 8), ahol húson kívül (pl. a ferenceseknek) faggyút is árul (II/2:145). 1527-ben ő a mészárosok céhmestere (1527. évi adój.), de 1530. márc. 14-én hamis súlyok használata miatt 15 dénárfontra büntetik, amit beszámítanak a városnak átengedett paripa árába (1530. évi számadáskönyv 4). A külső tanács 8 belvárosi tagja közül ő az egyik (1526/27, 1529/30, 1539–1546: II/2:203, 215, 270, 274, 284; Házi i. m. 5349. sz.), ezért szerepel hites tanúként is (Lad. LIII fasc. 1 nr. 7; II/2: 102–3, 172). Vö. még II/2:70, 150. Az 3121532. jún. 26-i mustrán belvárosi házában 3 felfegyverzett (vért, alabárd, puska) emberét mutatta be, de még kötelezték arra, hogy külvárosi majorjában is egy felfegyverzett embert állítson (SSz. 1983, 216, 226). Címerpecsétje: *M* betűből kiemelkedő latin kereszten *G* betű (SSz. 1973, 296, 295 II. tábla 4. ábra). A beteg *(schwachs vnd abgeZerts leibs)* Gartner Máté 1546. okt. 27-én végrendelkezett, végrendeletét (Lad. G fasc. 1 nr. 5/1) halála után, dec. 6-án mutatták be a végrendeleti tanúk a városi tanácsnak. Először is két fiáról, Kristófról és Detréről rendelkezik. Katalin asszony beleegyezésével Kristóf kap Meggyesen 1/4 Altenberg-, továbbá Hayder-szőlőt, Sopronban Neuberg-szőlőt, a Fövényvermen lévő major felét, a Fertőn használt, két gyalomból álló gyalom-berendezésének a felét *(halb taill des Segnwerch von Zwaien Segnen so Jch auf dem bißhero Zu fueren gepflegt).* A gyalom *(Sege)* 70–100 méter hosszú, középen zsákkal ellátott kerítő öregháló volt: a végrendeletből így nemcsak Gartner Máté mellékfoglakozására, hanem a fertői halászatra és ennek szókincsére is kapunk adatokat. Kristófnak jut még 25 magyar aranyforintot érő két ezüstpohár *(sylberpecher),* továbbá 200 dénárfont, hogy minél szebb házat szerezhessen *(damit er sich auch dest stattlicher mit einer behausun versehen möge),* mégis annak beszámításával, amit már korábban kapott. Detre ugyanannyi szőlőt kapjon, mint bátyja, továbbá az említett major és a fertői gyalomberendezés felét: ha a testvérek a gyalom-berendezésen nem tudnának megegyezni, a megváltás joga *(die waal oder die ablosung)* Detrét illesse. Detre még kap aranyozott ezüstkupát *(khopf),* hasonló értékű ezüstpoharat, 200 dénárfont készpénzt. A végrendeletből az is kiderül, hogy Kristóf ekkor már nős volt, házasságkötése

(ausfertigung, heurattsteur vnd hochZeitt) apjának legalább 150 magyar forintjába került, ő élvezi a hússzék *(pannckh oder dem vleischaken)* jövedelmének *(des gwinß)* a felét (másik fele nyilván Katalin asszonyé), ezért testvérét akár a földtulajdonból, akár az ingóságokból *(mit aufligunden oder varunden guettern)* kárpótolja. Ami mindezen felül még marad, különösen pedig a 3/8 meggyesi Altenberg-szőlő, minden ingó és ingatlan vagyont beleértve, Katalin asszonyé, de férje ebenfurti és szárazvámi *(Millchdorff)*[39(43)] két nővérének 5–5 dénárfontot, a négy végrendeleti tanúnak 1–1 magyar aranyforintot, a városi nótáriusnak (aki már korábban megírta egy végrendeletét) 2 magyar aranyforintot adjon, Gartner adósságait kifizesse, követeléseit *(gegenschulden)* behajtsa, a még kiskorú Detre gyámjaként pedig a fiút tanítassa.

Katalin asszonyról még 1547. jún. 20-án hallunk (Gb. 319). Kristóf 1557-ben Ebenfurton végrendelkezik, Detre 1561-ben szerez soproni polgárjogot és 1582/83-ban halt meg (Házi i. m. 5350., 5351. sz.).

15. *Werfenring*[40(44)] *Balázs*. Legkésőbb 1525 elején telepszik meg Sopronban és feleségül veszi Gräzer Kristóf mészáros **(5.)** leányát, Katalint, aki 1526. ápr. 16-án már végrendelkezik (II/2:13–15): tőle ágyat, 100 dénárfontot és 1/8 Auer-szőlőt örököl. 1528 elején még apósa főtéri házában vetnek ki rá 2 forint adót és 1 1/2 akó bordézsmát, de hamarosan Gartner Máté **(14.)** üres sópiaci (Mészárosok utcai) házába[13(45)] költözik, amely 1519-ig apósáé volt. Itt 1530-ban 2 1/2 forint adót fizet, (jún. 28-án pedig 1 dénárfont lefizetése ellenében polgárjogot szerez (1530. évi adój. 25, 41; 1530. évi számadáskönyv 13). Ekkor már kaszálót bérel a várostól évi 4 dénársolidusért, szántóföldje is van, mert 2 kepe gabonadézsmát rónak ki rá a Halászok utcájában álló házában (1530. évi számadáskönyv 36; 1530. évi 313gabonadézsmajegyzék), amely 1532-ben Balázsé lesz (1532. évi adój. 16), aki majornak használja. Őt magát 1532-ben már Jakab mészáros özvegyének **(6.)** sópiaci házában[20(46)] találjuk, ahol 3 forint, 1533-ban 1 1/2 forint adót vetnek ki rá; az 1532. jún. 26-i mustrán pedig ugyanitt másodmagával vértet, puskát és alabárdot mutat be (1532., 1533. évi adój.; SSz. 1983, 218). Nyilván feleségül vette Jakab mészáros özvegyének egyik lányát, hiszen 1532-ben és 1533-ban sem az özvegy, sem édesanyja nem szerepelnek az adójegyzékben, bár korábban és utóbb ők adóznak a házban. 1534-től ugyanis Balázsé Kastner Jánosnak a Szt. György kápolna melletti háza[52(47)] amelyet 1541. máj. 9-én Gering Eleknek és feleségének, Katalinnak **(21.)** ad el (Gb. 232). E házban 1534-ben 4 forint adót fizet (1534. évi adój. 33) és 10 akó bordézsmát vetnek ki rá (bordj. 18). Közben még egy házat szerez a Mészárosok utcájában, amelyet ugyancsak 1541. máj. 9-én elcserélt Schreiner András Szt. György utcai házával (Gb. 232). Ekkor Krisztina asszony volt a felesége. Az új házban 1542-ben 10 forint adót vetnek ki rá (adój. 28). Nincsen adatunk arra nézve, hogy volt-e saját hússzéke. Kezdetben nyilván apósának, Gräzer Kristófnak, majd anyósának, Jakab mészáros özvegyének hússzékében dolgozott. Halála után – adósságai miatt – 1547. ápr. 29-én 1/4 Weitengrund-szőlője (Gb. 318), 1549. febr. 27-én pedig a Szt. György utcai ház 450 dénárfontért kerül idegen kézre (Gb. 335). Vö. még I/7:412, 415, 418, 420; Házi i. m. 4849. sz.; Lad. LVIII fasc. 5 nr. 42/1.

16. *Frank Rupert* 1526-ban veszi el feleségül a legkésőbb 1520-ban elhunyt Mock Farkas **(7.)** özvegyét, Apollónia asszonyt: az 1526. évi 5 akó bordézsma kivetésekor (nov. 11) és az 1527. évi 5 forint adó megállapításakor (II/6:437; 1527. évi adój.) még a feleség szerepel, azaz Rupertnek még nincsen polgárjoga, bár az 1526. évi 2 kepe gabonadézsmát Greiser Mihály negyedik fertálybeli majorjában ő rója le (II/5:428): szept. 8-án a sópiaci házban csak őt írják össze a polgárőrségbe, mostohafiát, Mock Bálintot még nem (II/6:417); 1528-ban reá vetik ki az 5 akó bordézsmát (bordj. 8^{v}). 1527-től kezdve az ő nevén van a sópiaci hússzék (1527., 1530. évi számadáskönyv 25, 8). Az 1532. jún. 26-i mustrajegyzék elkészülte előtt Farkas Tamás mészáros örököseitől megveszik a Szt. György utca és a Sópiac sarkán álló házat[26(48)] (GedB. 274), a 250 dénárfontnyi vételár utolsó részletét, azaz 70 dénárfont kölcsönt és 10 dénársolidus

kamatot 1533. jún. 11-én fizetik le (1532. évi adój. 89). 1532. jún. 26-án már itt laknak (SSz. 1983, 218), 1534-ben itt rónak ki rá 10 akó bordézsmát, famulusára pedig 1/2 akót; Mock Farkas háza pedig fiáé, Mock Bálinté lesz. Adója 7 forint (1528), 6 forint (1532), 3 forint (1533), 7 forint (1534, 1542). Közben szerzett egy majort a Pócsi utcában, itt gabonadézsmája 1529-ben 5 kepe (gabonadézsmajegyzék 8; II/2:278, 280), 1530-ban 2 1/2 kepe (gabdj. 8.). 1527-ben 14 font 6 dénársolidusra büntetik súlycsalásért (számadáskönyv 52); 1530. márc. 14-én pedig 5 dénárfontra Gartner Máté mészárossal **(14.)** szemben elkövetett tettéért (számadáskönyv 4); 1531. jan. 17-én a tanáccsal szemben elkövetett engedetlensége miatt négy polgár, köztük az imént említett Gartner Máté vállal érte kezességet (GedB. 289). Az 1532. jún. 26-i mustrán vértet, puskát és alabárdot mutat be fegyverként (SSz. 1983, 218). 1533-ban és 1534-ben végrendeleti tanúként szerepel, bár nem volt a tanács tagja (II/2:62, 87). Apollónia asszony 1542-ben végrendelkezik, Rupert pedig másodszor nősül: Orsolya asszonyt veszi feleségül (Házi i. m. 5010. sz.). Rupert első házasságából származott Frank János, aki harmadik házassága után 1576. aug. 28-án végrendelkezett (Házi i. m. 5011. sz.).

314**17.** *Koppel Kristóf.* 1527 elején már Koppel *(Köppel)*[41(49)] Kristófé (Köppel Miklós mészáros fia?) az 1526. szept. 8-a (II/6:416) után elhunyt Miklós bábsütő háza (adój. 24).[42(50)] Ezt a házat *in der fleischagkergasß Zwischen Hanns Bläsweter vnd michel fleischagkher Heusern gelegen* 1527. aug. 12-én Kogler Lipót mészárosnak és feleségének adja el (Gb. 72r), maga és felesége, Diana asszony pedig 1528. aug. 14-én megveszi Krotenhauser Zsigmond házát *am vischmargkht … Zwischen mathes kolbmhouer vnd maister georg tobler kursner …heusern gelegen* (Gb. 76v), amely a Halpiacon **(4.)** állt és a Szt. György utca belső házsorának utolsó előtti háza[43(51)] volt. 1528-ban már itt adóznak (1528.. 1530., 1532., 1533., 1534. évi adój.; SSz. 1983, 219; II/2:131; 1542. évi adój.; Gb. 145v, 146/a). Kaszálót bérel a várostól (1530. évi számadáskönyv 36). 1530-ban és 1534-ben a mészárosok céhmestere, ő javíttatja a mészárosoknak a Szt. Mihály plébániatemplom kertjében álló Szt. Jakab kápolnáját (számadáskönyv 48, 49, 53, 54). Adója 1 1/2 forint (1527), 2 forint (1528, 1530), 2 1/2 forint (1532), 1 1/4 forint (1533), 2 1/2 forint (1534). Bordézsmája 1534-ben 7 akó, fiáé, Lukácsé 1 1/2 akó (bordj. 22); gabonadézsmája 1530-ban 1/2 kepe (gabdj. 6). Az 1532. jún. 26-i mustrán másodmagával vértet és alabárdot mutat be (társa nyilván székálló legénye). 1550-ből értesülünk, hogy majorja volt a Hosszú soron (*an der Langen Czeil* Gb. 175v) és hogy ő és második felesége, Rozina asszony eladták egyik Glaser-szőlőjüket (Gb. 178v) 1531/32-ben és 1533/34-ben a külső tanács belvárosi tagja (II/2:223, 231, 57), aztán négy éven át (1534. ápr. 25–1538. ápr. 24-ig) a belső tanács tagja (II/2:234, 236, 241, 246, 247), 1536-ban adószedő is. Az 1538. ápr. 24-i tisztújításkor a közgyűlés határozatára hivatkozva, „mérlegelt okokból” *(auß erweglichen vrsachen)* felmentik (II/2:254), alighanem ugyanazért, amiért 1536-ban negyedmagával 2–2 forintra büntették, mivel a várost nem látták el hússal (Házi i. m. 2802. sz.). 1539-ben javasolják, de nem választják meg (II/2:263, 130); 1540/41-ben és 1541/42-ben ismét a belső tanács tagja és adómentes (II/2:271, 133, 150, 151, 164, 275). 1542. ápr. 24-én megint valamilyen indokkal hagyják ki. Utolsó adatunk 1551-ből való (Házi i. m. 2802. sz.).

18. *Kogler Lipót Wilpolt Hippolytus*[44(52)] 1527. máj. 31-én szerez polgárjogot (Bb. 189), feleségül veszi néhai Farkas Tamás mészáros leányát, Orsolyát: aug. 12-én mindketten megveszik Koppel Kristóf **(17.)** házát (Gb. 72r: 1528., 1530., 1532. évi adój.). Bordézsmája 3/4 akó (1528), gabonadézsmáját 3 dénárért váltja meg. 1529. júl. 31-én ő lesz felesége kiskorú György öccsének gyámja és vagyonának kezelője (GedB. 274, 317). Házukat még 1532-ben eladják és meghúzódnak az Új utcában (1533. évi adój. 25), majd megveszik Tobler György szűcsnek a Szt. 315György utca belső házsora végén, a Sópiac sarkán álló házát *Zwischen Herren Cristoffen khöppl behausung vnd den vleischpenncknen gelegen* (Gb. 96v; SSz. 1983, 218), amelyet a teljes vételár kifizetése után, 1535. márc. 22-én írnak a nevükre.[45(53)] Nyilván ehhez

a házvételhez vette fel *pöltl fleischacker* (ahogy a feljegyzés nevezi) a tanácstól 1533. jún. 11-én azt a 70 dénárfont tőkét és 10 dénársolidus kamatot, amelyet Frank Rupert mészáros **(16.)** néhai Farkas Tamás mészáros házának[26(54)] árából a még kiskorú György számára a városházán letétbe helyezett. Ezért az összegért Kogler Kristóf új házát *(Neben fleischpäncken)* és Erdburger-szőlőjét köti le zálogul (1532. évi adój. 89; GedB. 317; Gb. 147^{r}). Farkas György Orsolya asszony testvére volt, aki 1545. ápr. 15-én a nevükre íratja a házat, azaz felszabadítja a zálog alól (Gb. 146^{v}). Kogler adója 1 forint (1528, 1530, 1532), 5 dénársolidus (1533), 1 forint (1534), 3 forint (1542). 1528. dec. 23-án tanúként idézik meg a soproni bírói székre, amely a Vadasülésről származó Huszár Kálmánt többrendbeli gyilkossága és rablása miatt kerékbetörésre ítélte (I/7:338). Az 1532. jún. 26-i mustrán másodmagára puskát és disznónyársat mutatott be (SSz. 1983, 218).

19. *Wolfhart Mihály.* Megkülönböztetésül a másik Mihály mészárostól **(11.)** általában az „ifjú" *(jung)* Mihály mészárosnak hívták. 1528-ban tett polgáresküt (Bb. 83). Az Új utca végében lakott (1528., 1532., 1533., 1534. évi adój.; SSz. 1983, 220). Bordézsmája 1/4 akó (1534). Adója 1/2 forint (1528, 1532), 1/4 forint (1533), 1/2 forint (1534). Sópiaci hússzéket bérel a várostól évi 2 dénárfontért, valamint egy kaszálót (1530. évi számadáskönyv 8, 29). Az 1532. jún. 26-i mustrán kézipuskát *(hanndtpuxen)* mutatott be (SSz. 1983, 220). Első felesége Margit asszony, akitől János nevű fia született; a második asszony Katalin, aki túlélte Wolfhart Mihályt. 1542-ben Wolfhart Mihály már nem él: vagyonára 1 1/2 forint adót vetnek ki (adój. 33). Özvegye, aki hamarosan Grünwald Kristófhoz (Házi i. m. 5907. sz.) ment feleségül. 1543. márc. 22-én egyezik meg a még kiskorú Jánossal, ill. gyámjaival, Gartner Máté mészárossal **(14.)** és Hummel Kristóffal (GerB.^{2} 110–112).[46(55)] Az egyezségből kiderül, hogy Wolfhart Mihály *burger vnd vleischakher hanndtwerchs Maister* három végrendeleti tanúja (Rainer János pék és belső tanácsos. Zsigmond mészáros és Schreiner András polgárok a végrendelkezéskor összeírták az ingó és az ingatlan javakat, valamint a végrendelkező 118 dénárfontnyi adósságát. Töltl Mihály városbíró, Steiner Lipót belső tanácsos és Rosenkranz Farkas városi nótárius végül is úgy döntenek, hogy az özvegyé legyen minden ingóság és ingatlan, ő fizesse ki az adósságokat, a fiú viszont nagykorúságárak elérésekor, *wenn er seine vogtpare Jar erreicht*, 20 dénárfontot kapjon, amelyre Wolfhart Mihály háza, *die behausung Jn der Statt Hindter den vleischpenckhen am ort der Neugassen gelegen*[47(56)] szolgáljon zálogul. 1559-ben János már nős (felesége Veronika) és Új utcai házát Lang György fövényvermi házával cseréli el (Házi i. m. 11 739. sz.).

20. *Lénárd mészáros.* Az 1530-ban elhalt Eberel Farkas mészáros özvegyét veszi el feleségül.[48(57)] 1532-ben már Eberel Farkas Mészárosok utcai házában lakik (adój. 33; SSz. 1983, 219), ahol 1 1/2 forint az adója és a jún. 26-i mustrán vérttel, puskával és alabárddal jelentkezik: a mustrajegyzék kiemeli, hogy csak egyedül 316van *(ist nur alain)*, ti. a (szakállas) puska kezeléséhez két ember kellett. 1533-ban 3/4 forint az adója (adój. 23), viszont 1534-ben már az övé Auer Jakab városi nótárius volt sópiaci háza,[36(58)] ahol 2 forint adót fizet, bordézsmája pedig 4 akó; 1542-ben már 5 1/2 forintot, ugyanott lakó testvére, Pál pedig 1 forintot (1534. évi adój. 34, bordj. 20; 1542. évi adój. 29).

21. *Knaus Márton.* Az alsó-ausztriai Mödlingből legkésőbb 1531-ben került Sopronba, itt elvette Jakab mészáros özvegyének **(6.)** egyik leányát: az 1532. évi adójegyzék mindenesetre csak az özvegynek három vejét (Knaus Márton, Werfenring Balázs **15.,** Senft László **10.**) sorolja fel az özvegy házában,[23(59)] 1533-ban csak az első két vejét. 1530-ban és 1534-ben csak az özvegyet és harmadik vejét. Mindez azzal függ össze, hogy Márton szerzett ugyan polgárjogot, de nem volt saját hússzéke, hanem anyósának hússzékében dolgozott. Adója 1 forint (1532), 5 dénársolidus (1533). 1533. aug. 12-én végrendelkezett, aztán hamarosan meg is halt (II/2:62–63). Végrendelete szerint *fleischagker, pwrger czw Odnbwrg* volt.

Feleségének hagyja a házasságkötéskor elmóringolt *(vermorgengabt)* 40 dénárforintot, amelyet mödlingi ingatlanai árából fizessenek ki, a fennmaradó részt pedig fia, Bertalan *(Pärrrtlme)* örökli. A végrendeletet az egyik tanú aug. 22-én helyezte letétbe a városi tanácsnál, szept. 12-én pedig az özvegy kérésére a tanács felbontotta és másolat kiadását engedélyezte.

22. *Gering Elek.* Az 1531. dec. 12-én kivetett 1532. évi adójegyzékben már a belvárosba költözött Hengst Farkas bognár és belső tanácsos házában, az Ispotályhíd és a Fapiac sarkán[49(60)] találjuk a magyar származású Elek *(Alexi)* mészárost (1532. évi adój. 20), akinek Sopronban nyert német ragadványnevét/családnevét[50(61)] először az 1532, jún. 26-i mustrajegyzék említi: „Alexi *gering*" (SSz. 1983, 229); az 1534. évi adójegyzék említi először magyarnak: „Alexi *Hunger*" (adój. 21). Ezt a házat 1536. jan. 18-án az ő felesége, Katalin asszony nevére írják át: *hauß Jn der vorstatt Zwischen Herren Frantzen Sybenburger Mair Hoff vnd der spitalpruckhen gelegen* (Gb. 99^{v}; 1533. évi adój. 15). 1537. máj. 14-én újabb házat írnak a nevükre, amelyet Paltram András polgármestertől vásároltak, s amely a szombathelyi kolostor javára 50 dénárfont kölcsönnel és ennek 5%-os (!) kamatával volt megterhelve: *hauß Jn der Statt …Jn der vleischhackhergassen, Zwischen Matheusen Hoschen vnd Niclasen kholbmhoffer beder heuser gelegen* (Gb. 104^{r}. 107^{r})[51(62)]. 1541. máj. 9-én megveszik Werfenring Balázsnak **(15.)** a Szt.

György kápolna melletti házát:[52(63)] *hauß Jn der Statt …Zwischen Sannt Jorgen kirchen vnnd Emerichen Rainer beder heuser gelegen* (Gb. 116^{v}). Volt többek között szántója a Hutbiegel *(am Huettpühl)* dűlőben (II/2:140). Bordézsmája 4 akó (1534). Adója 2 forint (1532), 1 forint (1533), 4 forint (1534), 12 forint (1542). Az 1532. jún. 26-i mustrán harmadmagával 3 kézipuskát mutatott be (SSz. 1983, 229). Az 1534. ápr. 25-i tisztújításkor – bár az ún. „belső külváros" (vö. SSz. 1983, 203) polgára – jelölik a belső tanácsba, de nem választják meg (II/2:234), a következő évben már igen, sőt ő lesz a negyedik fertálynak (ahol lakik) a fertálymestere 317 (II/2:236, 240). Megválasztják még 1536-ban (a harmadik fertály fertálymestere), 1537-ben (ismét a negyedik fertály fertálymestere II/2:241, 246, 247, 253). 1538-ban és 1539-ben városbíró (II/2:254; Gb. 213, 214, 217–225; II/2:263). Pecsétjét a végrendeletéről ismerjük: ovális keretben *A. G.* monogram, alatta címerpajzsban szembe néző gyermek. Az 1540. ápr. 25-i tisztújítási közgyűlésen jelölésekor nagy kiáltozás támadt, mivel állítólag visszaélt a város pecsétjével, polgáresküje ellenére külföldiekkel üzleti társulást *(hanndtgsellschafft)* tartott fenn, az általa okozott tűz a Váris *(Warduschperg)* erdejében nagy kárt okozott. Ennek szemrevételezése és felbecsülése alapján, főleg pedig azért, mivel Gering Elek mint városbíró ezekben az ügyekben minden eljárást letiltott, bár másokat hasonlók miatt korábban keményen megbüntettek. A közgyűlés úgy döntött, hogy Gering Elek se maradjon büntetlen és hagyják ki a választásból (II/2:271).

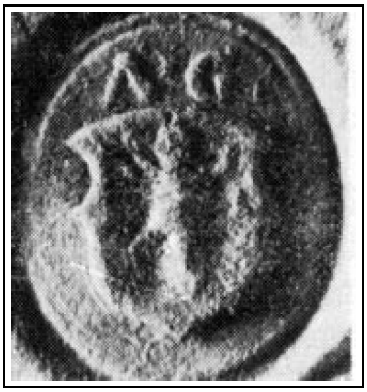

Ennek a vádnak minden előzményét egyelőre nem ismerjük. Tény azonban, hogy 1537. máj. 18-án Zeiner Kristóf soproni polgár bevádolta Gering Eleket: mint Elek üzlettársa *(hanndtgsell)* 700 kaszát vásároltak és ezeket közös kockázatra *(auff gwin vnd verlasst)* eladták Priner Fülöp székesfehérvári polgárnak, aki 80 magyar forinttal maradt adósuk. Zeiner ezért kérte, hogy Elek a kár felét, azaz 40 magyar forintot neki térítsen meg. A városi bíróság a közös kockázatra való hivatkozással a keresetet elutasította (GerB.^{2} 49). 1540. márc. 1-én Ikervárról (Vas m.) Mestery János jelentette fel Eleket, aki még 1539-ben arra kérte, vásároljon a számára néhány sertést, majd dec. 6-án a szolgáját küldte hozzá ugyanazzal a kéréssel, valamint azzal az ígérettel, hogy a sertések árát Sopronban fogja megkapni. Mestery ezért hitelben vásárolt néhány sertést, Gering Elekre hivatkozva, Elek szolgájával vámmentesen lábon hajtotta őket Elek külvárosi házába, de Elek megtagadta a sertések átvételét. Ezért Jánosnak a sertéseket részben Bécsújhelyre, részben Ikervárra kellett továbbhajtania, el is hullott belőlük, kényszerből is kellett eladnia, ezenkívül a vámosokkal is meggyűlt a baja. Ezért 50 magyar forint kártérítést követelt. Elek viszont azzal érvelt, hogy legfeljebb 15, ötesztendős sertést kért, a hozott sertések azonban két, ill. másfél évesek voltak, számra több is a kértnél. Bár Mesteryvel meg akart egyezni, ez a sertéseket Elek tudta nélkül hajtotta el külvárosi házából. Elek tehát megtagadta a kártérítést. A tanács Elek javára döntött, de figyelmeztette, ha akár a vám, akár a harmincad körül mulasztás történt volna, ezt hozza helyre, a jövőben pedig tartózkodjék a város privilégiumait sértő ilyen cselekedetektől (GerB.^{2} 70–71). Az említett várisi tűzeset kivizsgálása az 1540. évi tisztújítás után történt meg és máj. 24-én zárták le. A tanács megállapította, hogy Elek várisi 318*(Jn dem wardusch perg)* gesztenyésében *(khessten paumbgarten)*[53(64)] keletkezett tűz felbecsülhetetlen *(vnerschätzlich)* károkat okozott, amelyeket Eleknek meg kell térítenie. Elek azzal védekezett, hogy egy lakója *(Jnhold)*, János nevezetű, valamint egy napszámos a gesztenyésben lent tiloltak *(vmb das len geraitt)*, a pozdorjakupacokat *(Reitthauffen)* meggyújtották, majd a tűz elterjedésekor kereket oldottak. A megkerült és fogságra vetett János vallomásából kerekedtek ki tulajdonképpen a tűzvész részletei. A tűzvészt megelőző este Elek ugyan aggódott a tűzgyújtás miatt, embere azonban megnyugtatta és vállalta a felelősséget. Elek erre meghagyta neki, reggel vigyen ki tüzet a gesztenyésbe, de óvatosságból nem fizette ki a napszámát. Embere másnap reggel az említett napszámossal együtt izzó kanócban *(Zundtstrickh)*[54(65)] vittek ki tüzet: Elek látta is őket a Fapiacon *(am platz Jn der vorstatt)*, a Magyar kapunál[55(66)] valaki csodálkozott, hogy a tanács tilalma ellenére tüzet visznek ki a városból; ők Elek utasítására hivatkoztak. Kinn a fenyvesben Elek a pozdorjakupacok és az erdő közti területet kitisztíttatta és saraboltatta *(raumen vnd scheeren lassen)*, majd embere meggyújtotta a kupacokat, de ezek csak nehezen, akkor is az időközben támadt széltől kaptak lángra, még pedig olyan hatalmasan, hogy embere félelmében kereket oldott. Feleségének még az este Elek azt tanácsolta, ha férje előkerülne, egy darabig még rejtőzködjék, amíg elül a felháborodás *(in abretten thue biß das geschrai verrausch)*. A tanács Eleket vétkesnek mondta ki, mert városbíró létére módja lett volna, hogy embereket hívjon segítségül, akikkel a tüzet el lehetett volna oltani vagy legalább is az erdőben nem keletkezett volna olyan nagy kár. Elek elismerte felelősségét. Emberét leültették.

Az említett Zeiner Kristóffal tovább folyt a pereskedés, amelynek a tanács 1541. febr. 4-én vetett véget. Zeinert kötelezték, igazolja, hogy Elek javára *(Zum thur)* Reicherstaller Tamás pozsonyi polgárnak valóban megfizette a 20 forintot, amelyet most Elektől követelnek, az 1537. évi 700 kasza ügyében pedig arra kötelezték, hajtsa be közös követelésüket. Egyébként 10 magyar forint bírság terhe alatt mindkettőjüket megbékélésre szólították fel (GerB.^{2} 85–85).

A fentiek ellenére Eleket 1541. ápr. 25-én újra beválasztották a belső tanácsba (II/2:275–6). 1535 utáni

tevékenységét még nem ismerjük részletesen, de 1549. júl. 20-i végrendeletéből (Lad. J fasc. 1 nr. 2/1) egyet-mást mégis megtudunk. Első felesége, Katalin asszony Greb Ákosnak és Margit asszonynak volt a leánya: az após nem volt soproni polgár, ezért valószínű, hogy Elek 1531-ben már nős emberként érkezett Sopronba. Ebből a házasságból Lucia nevű leánya született, aki 1549-ben már Steiner Jakab tímár és belvárosi polgár (Házi i. m. 7174. sz.) felesége. Második felesége, Petronella asszony Kaufmann Bálint védenyi (ma: Weiden am See Burgenlandban) lakos özvegye volt, ebből a házasságból származó leánya, Borbála 1549-ben még kiskorú. Elek második házasságából három fiú született: János, György és Máté. A végrendelet még unokaöccséről *(vetter)* Albertről, néhai Kirsch Kilián oroszvári (ma: Karlburg) lakos fiáról emlékezik meg: 319lehetséges tehát, hogy Elek Oroszvárról települt át Sopronba. A végrendelet szerint Lucia örökli anyai örökségként Elek minden ingatlan vagyonának a felét, az ingóságok helyett 200 dénárfontot, továbbá belül aranyozott ezüstserleget, kívül karikákkal, rajta szarvassal *(silber pecher, mit einem hirschen, Jst Jnwenndig vergullt vnnd hat aussen Raiffl)*, valamint ezüstövet arannyal átszőtt vörös paszománton, fityegőkkel és néhány ezüstcsattal *(silber gurttl, so ein rotter portten mit gullden strichen Jst, vnnd silbren gurtt vnnd schwannckhl auch ettlich silbren Spanngen hatt)*. Vejének 100 dénárfontra egészítik ki azt, amit a házassági szerződés *(heuratbrieff)* értelmében már kapott. A három fiú mindegyike atyai örökségként az ingóságok másik felén kívül 150–150 dénárfontot kap, ezenkívül János még egy aranyozott kis ezüst kupát *(khapffl)*. György 4 db egymásba illő kis ezüstserleget *(maggollel* so *Jneinannder geen)*. Máté pedig aranyozott talpú, kb. 30 lat súlyú, esztergályozott serleget karikákkal *(Schinpecher mit vergulten fueslen vnnd Raifflen)*. Mostohalányának, Borbálának hagy aranyozott ezüstövet, amelyet arannyal átszőtt régi paszományra dolgoztak sok kis csattal és fityegővel *(so ein gullden allt parttl ist, hatt vill khlainv spenngl auch silbren vergullt gurtt vnnd schwennkckhl)*, nagykorúságának elérésekor kapja meg a számára atyai örökségül átvett 300 dénárfontot azon a 200 dénárfonton kívül, amelyet osztrák rokona, Kaufmann Henrik brunni *(Zu prunn)* lakos készpénzben már felvett. Unokaöccsének, Albertnek, aki nála szolgálatban volt *(fur seine diennst)* 14 magyar aranyforintnyi örökségén kívül 32 dénárfontot juttat azzal, hogy ezt hasznot hajtó ingatlanba fektessék. Rokona *(frunndt)*, Pozsony város öreg hídmestere *(prugckhmaister)* 1 tallért kap. Néhai első anyósának Eleknél *(Jn ainer ladt)* őrzött ingóságait, aranyát és pénzét osszák szét az örökösöknek. Ami ezen felül marad, minden Petronella asszonyé, akit három kiskorú fia gyámjául *(vormunderin)* rendel azzal, hogy nagykorúságuk elérésekor, ha házasodni akarnának *(wenn si …Zu heuratten gefallen hetten)* segítse őket *(mit Haimbsteur)*. A végrendelkezőnek még arra is van gondja, ha ő a termés betakarítása *(einfechsnung)* előtt halna meg, a szőlő, gabona és széna az özvegyé legyen, a földeket pedig csak azután osszák meg. A júl. 20-án végrendelkezett Elek végrendeletét a tanácsban szept. 2-án bontották fel, ekkor tehát már nem élt, azaz előbbi rendelkezése lépett életbe. A végrendelet befejezésében Elek Sopron városának 24 magyar forintot (forintját 10 dénársolidusszal számítva) hagy, a végrendeleti tanúk közül Reiß János tanácsosnak[56(67)] 1 magyar aranyforintot, Fleischhacker Zsigmond és Rainer Imre tanácsosnak, valamint Rosenkranz Farkas városi nótáriusnak[57(68)] pedig 1–1 tallért.[58(69)] Az özvegy 1550. febr. 10-én az említett Rainer Imre péknek és testvéreinek Szt. György utcai házát *(Jn Sant Georgen gassen Zwischen Hans Durchin Vnd Hern Hans Muerhen weilend Statrichter Heusern gelegen)* veszi meg (Gb. 172r). Vö. még Házi i. m. 5435. sz. Jánosra és Mátéra még vö. Házi i. m. 5436., 5437. sz.

23. *Halbmair József.* Az 1531. dec. 12-én kivetett 1532. évi adójegyzék Kolb Gáspár házában (21/a) tünteti fel 1/4 forint adóval; ugyanitt az 1532. jún. 26-i mustrajegyzék egy alabárddal (1532. évi adój. 30; SSz. 1983, 218). Hússzéke nem volt, többé nem szerepel. Nyilván elhagyta Sopront.[59(70)]

320**24.** Az 1532. évi 14 önálló mészárosmester közül – miként a vargáknál is – csak kettő, a belvárosi Mock Bálint **(7.)** és Koppel Kristóf **(17.)** *volt második* soproni nemzedék, a többi 1498-tól kezdve települt

be Sopronba. Közülük csak kettőnek ismerjük származási helyét: a stájerországi Grazból származik – neve után ítélve – Gräzer Kristóf **(5.),** rokoni kapcsolatai alapján pedig Alsó-Ausztriából (Ebenfurt) Gartner Máté **(14.).** A vargákkal ellentétben 9-nek van már öröklődő családneve *(Gräzer, Mock, Frank, Gartner, Premb, Koppel, Kogler, Wolfhart, Gering),* még a 4, nem önálló mészárosmesternek *(Senft, Werfenring, Knaus, Halbmair)* is, akik közül Halbmair az alsó-ausztriai Mödlingből jött Sopronba. Öt önálló mester csak a keresztnevén szerepel, valamint két bellér (László, Péter is). Ez a körülmény a vargákkal szemben bizonyos társadalmi differenciálódásra mutat. Kimutathatóan csak egyetlen mészárosmester, Gering Elek **(22.)** volt magyar származású, aki német családnevét Sopronban nyerte. Jakab mészáros **(6.)** özvegye, aki maga is mészároscsaládból származott, özvegyi jogon folytatta a mesterséget, hasonlóképpen Lénárd mészáros **(9.)** özvegye is. Az önálló és a nem önálló mesterek – kivéve a második nemzedéket – már mesterként érkeztek Sopronba s itt 10-en mészáros özvegyét vagy leányát vették el feleségül. A céhkötöttségek tehát a mészárosoknál erősebbek voltak mint a vargáknál. Ez a megállapítás az első házasságra vonatkozik. Ugyanis – az első feleség halála miatt öten kétszer, Gräzer Kristóf **(5.)** pedig hatszor nősült, mégis alig maradt utánuk gyermek: egynél 3 fiú+1 leány **(22.),** egynél 2 fiú **(14.),** egynél 2 lány **(5.),** egynél 1 fiú+1 leány **(9.)** és kettőnél 1–1 fiú **(16., 19.).** A mészárosok magasabb társadalmi helyzetével függ össze, hogy – a vargákkal ellentétben – egyetlen külvárosi (4. fertály) mester **(9.)** – és 1537-ig Gering Elek **(22.)** kivételével – mind a belvárosban laktak, még a nem önálló mészárosok is. A bellérek közül egy az 1. fertályban, egy a 4. fertályban lakott (láttuk: a külvárosi vargák is e két fertály közt oszlanak meg). A 13 belvárosi és az 1 külvárosi önálló mészáros 1532-ben összesen 39 1/2 forint adót fizetett, ugyanakkor a 14 varga csak 13 3/4 forintot, azaz háromszor kevesebbet. Az 1532. évből nem maradt fenn sem a gabona-, sem a bordézsmajegyzék. Az 1534. évi kiadatlan bordézsmajegyzékből azonban tudjuk, hogy 10 mészárosra összesen 55 1/2 akó bordézsmát vetettek ki, ugyanakkor 7 vargára csak 25 3/4 akót. Mindebből a mészárosok jelentősebb ingatlan vagyonára is lehet következtetni. Mégis feltűnő, hogy 1532-ig csak ketten lettek a külső tanács tagjai **(11., 17.),** aztán még egy harmadik **(22.)** és hárman lettek a belső tanács tagjai **(5., 17., 22.),** sőt egy **(22.)** még városbíró is. A pátriciusok közé igazában csak egy, Gräzer Kristóf emelkedett (5.) aki kimutathatóan 18 éven át volt a belső tanács tagja és 8 éven át a város polgármestere: érthető, hogy már 1519-től kezdve nem a Mészárosok utcájában, hanem a Fő téren lakott.

Milyen volt a vargák alárendeltségi helyzete a pátriciusokból álló belső tanáccsal szemben, azt jól példázza egy 1532. dec. 2-án, tehát egy héttel a már közölt (SSz. 1987, 306) árszabásuk előtt kelt alázatos panaszos beadványuk:

Fuersichtig Edell vnd vest Weyse Hern Wir geben Ewer weyßheit vnser schwer anligen vnderteniglich Zuuernemen Nach Dem wir itzund in Ewer herschafft straff seind gewesen Geben wir wir E(wer) W(eyßheit) derhalb Hiemit Zuuornemen.

Weyse Hern dieweyll wir itzund Zu kirchschlac ane fuer Maut vnnd dreissigst ein ochsenn Haudt vmb 15 sol. phennig nemen muessen. Ein khue Haud vmb 9 sol. Ein khleines fell vmb 15 kr(euzer). Ein phund schmer Dreimoll Alls tewr Alls wirs vor kaufft haben. Ein phund Hannef vmb 6 kr(euzer). Einn phund Pech vmb 14 phennig. Ein phund Zwirn vmb 18 kr(euzer). Mag E(wer) W(eysheit) wol abnemen so wir vnnser Handwerg mit gesind Arbeiten, die dan ir Essen vnnd trinkhen recht haben wollen Vnd Alle ding vmb Zwey oder drey geld teurer ist als uor. Haben wir vormals ein ochsen Haut die gut ist gewesen vmb ein phund phennig khauft. Ein kue 321Haut vmb 4 sol. Ein guet fell vmb 8 kr(euzer) ein phund schmer vmb 2 kr(euzer), ein phund hannef vmb 10 den., ein phund pech vmb 3 den., ein phund Zwirn vmb 8 kr(euzer). Weyse Herrn so wir dan mit allen dingen so gar Hart vnnd vberflussig schwer vberseczt sein vnnd unser

arbait in solhem khauf wieuor geben sollen. Ab es vnnß *(1. lap vége)* muglich sey, Setzen wirs Zur E(wer) W(eysheit) vnnd dabey mit vnserem weib vnd kind Zuerhalten. Auch so wir bey gemainer stat mit Roboten wachen vnd in Anderweg mitleiden muessen tragen Sein wir der Zuuersicht Zur E(wer) W(eysheit) als die vndertanen werd vns pey einem pillichen vnd gleichen behallten vnd pleiben Lassen. Tun vns Hierin E(wer) W(eysheit) vnnderteniglich Beuolhen Haben. E(wer) W(eysheit) willig vndertan Maister des Hanndwerch der Schuester.

Kívül: Maister der Schuster Beschwarden.

Kancelláriai jegyzet: Eingelegt vnd verlesen Jm Rat montag nach Andren apostoli Jm 32-ten Jar *(1532. dec. 2).*

Jelzete: NRA fasc. 41 nr. 2.

A bevezető alázatossági formulából kitűnik, hogy a belső tanács árdrágítás címén megbüntette a vargákat, majd újabb ártörténeti adatokat kapunk, mivel az alsó-Ausztriai Kirchschlagban bevásárló soproni vargák szerint az áruk a fuvar, a vám és a harmincad beszámítása nélkül is 1532-ben kétszer-háromszor drágábbak, mint korábban:

	korábban:	1532-ben:
ökörbőr	8 dénársolidus	15 dénársolidus
tehénbőr	4 dénársolidus	9 dénársolidus
kis prém	8 krajcár	15 krajcár
háj fontja	2 krajcár	6 krajcár
kender fontja	10 dénár	42 dénár
szurok fontja	3 dénár	14 dénár
fonal fontja	8 krajcár	18 krajcár

Ehhez járul még a legények és inasok eltartása, *die dan ir Essen vnnd trinkhen recht haben wollen,* családjukat is el kell tartaniuk, a közterheket (robot, őrségállás stb.) is viselik. A beadvány nyilván az árszabás indoklásául szolgált.

25. Mind a vargáknál, mind a mészárosoknál a korábbi időkhöz képest feltűnik, hogy végrendeletükben semmit sem hagynak az egyházra. Három vargának **(2., 3., 4.)** a végrendeletét ismerjük az 1531–1541. évekből és öt mészárosét **(5., 7., 14., 20., 22.)** az 1533–1549. évekből. Pedig semmi jel sem mutat arra, hogy nyíltan a reformáció hívei lettek volna. Az 1524. évi, első lutherellenes vizsgálatkor Täbrer Vid varga **(4.)** igazolta, hogy Radinger Tamás, az ispotálykápolna javadalmas papja nem lutheránus, viszont Gräzer Kristóf mészáros **(5.)** hallomásból úgy tudta, hogy Móricz Pál kalmár, Bors Benedek és Siebenbürger Ferenc pátriciusok megszegték a böjtöt. Gräzer Kristóf a városplébánossal temetteti magát, 10 akó bort hagy a ferenceseknek. 50 dénárfontot az ispotály szegényeinek ruhára és a mészárosok Szt. Jakab kápolnája tetőzetének javítására 10 dénárfontot. Mock Farkas mészáros **(7.)** és felesége 1519-ben még 45 dénárfontos alapítványt tettek a Szt. János kápolnában örökláng céljára. Ezek és más adatok arra engednek következtetni, hogy ekkor a soproni polgárok inkább közérdekű célokra hagyományoztak nagyobb összegeket és már nem gyarapították az oltárjavadalmak vagyonát. Erre mutat új vonásként, hogy pl.

Gering Elek **(22.)** a városnak hagy 24 magyar forintot. A zsidókon kívül ugyanis a javadalmas papok, a különböző testvérületek és a ferencesek nyújtottak a polgároknak kölcsönt, a nagy tőkehiányra 322jellemzően 10%-os kamatra, amint ezt a vargáknál **(1., 4., 11.)** is, a mészárosoknál **(5., 12.)** is láttuk.

Egy-egy szakma mestereit és mesterlegényeit a céh fogta össze. A vargacéh 1447. évi szabályzatát már ismertettem (SSz. 1987, 300). A mészároscéh szabályzata nem maradt fenn. A céhet először az 1417. évi bordézsmajegyzék említi, amikor 2 akó bordézsmát vetnek ki rá, azaz legalább 20 akó bora termett (*zechwein* II/6:84), tehát szőlője is volt. A mészárosok céhe (*zecha carnificum, der fleischaker zech* II/3:34; II/4:16) azonban nyilván korábban alakult. A hússzékek tulajdonosai a város életében mindig nagy szerepet játszottak. Az 1379. évi házösszeírás ugyan csak egyetlen mészárost *(fleyschakcher)* említ a belvárosban és hármat *(fleyscher, chalpfleysch)* a külvárosban (I/1:184, 186. 188), ami csak annyit jelent, hogy ennyi háztulajdonos volt a mészárosok között 1 1/2–1/2–1/4–1/2 „kötélnyi" házzal. Ekkor a hússzékek még elsősorban soproni nemesek és pátriciusok kezében voltak, akik a hússzékeket többnyire bérbeadták. Így pl. a Dágon (ma: Ágfalva) és Kelénpatakon (ma: Klingenbach) birtokos Dági (Agendorfer) nemesi családnak[60(71)] birtokában több hússzék volt. Ezekből Jánosé (1360–1393) volt két hússzék, amelyekben Pfersichkern Miklós és Mugel Ottó mészárosok mérték a húst: 1393. évi végrendeletében a két hússzéket a Szt. Mihály plébániatemplom Szt. Miklós oltárára hagyja. János fia Márton (1379–1403) a második hússzéket egy harmadikkal (*da der Fewrer ynnsteet* 'amelyikben Feurer méri a húst') cserélte el, mivel a másodikat feleségének elmóringolta (II/1:144). Ez a Márton 1402/1403. évi végrendeletében[61(72)] szintén két hússzéket hagy misealapítvány céljára a ferenceseknek (II/1:13). Egy 1418. évi per kapcsán a Harkán[21(73)] volt birtokos Harkai Péter comes és soproni polgár özvegye állítja, hogy már 32 évvel korábban (nyilván, amikor férjhez ment), azaz 1386-ban férje tulajdonában volt az a hússzék (*ich hab sÿ* [ti. *fleischbankh*] *vor czwäÿnvnddreüzzig jaren in meins herren seligen gewalt funden)*, amelyet utoljára, 1417. szept. 12-ig Aindlefer Lénárt mészáros bérelt (II/6:53, 84): az elmúlt évi bérrel (1 márka és 3 penna bécsi dénár *cum media ac sepum unum quartale)* ekkor az özvegynek még adósa volt (I/2:130). Mivel Aindlefer Lénárt a további bérletről lemondott, Ollári Tompa Tamás nádori pecsétőr, a Budára költözött özvegy testvére, a hússzék új tulajdonosa, a hússzéket Payer Miklós mészárosnak adta bérbe, egyúttal kérte a városi tanácsot, hogy a hússzék kulcsait az új bérlőnek adja át (I/2:129–130). Az özvegynek egy második hússzéke is volt, amelyet az 1409-ben már szereplő Lang András mészáros (II/6:29–30) bérelt. Ez 1418-ban a hússzéket meg is vette (II/6:52–54): az özvegy kérésére Borbála királyné szept. 22-én sürgeti a tanácsnál, hogy Lang András fizesse ki a hússzéket *(domus carnificialem)*. A *domus carnificialis* kitétel már kőből-téglából (a Sópiacon) épült hússzékre vonatkozik (I/2:148). A ferencesek ugyan tiltakoztak az eladás ellen, mondván, hogy a hússzéket Reich Miklós mészáros özvegye a kolostorukra hagyta, a hússzék mégis Lang Andrásé lett: 1419. febr. 2-i végrendeletében fiának, Lajosnak *(dem Ludlein)* juttatja a hússzékét (*sein fleispankch* II/1:20).

Így, hogy a városplébános 1428. febr. 14-én az 1417-ben[62(74)] már szereplő Götz Pál mészárosnak (II/6:84; II/2:364, 408, 410) és feleségének, Annának (házuk a városháza melletti zöldségpiacon állt,[27(75)] elad *ein fleischpankch, gelegen under den fleischpenkchen in der stat zu Odenburg an ainen tail ze nachst Fridreichen dem Vetterler vnd an dem andern tail zenachst Petreins Traismaurer fleischpankch,* 323még pedig 15 dénárfontért (I/2:357).[63(76)] Azaz a Sópiacon egymás mellett állt Vetterler Frigyes nemes pátricius, Götz Pál mészáros és Vetterler sógorának, Traismaurer Péter nemes pátriciusnak hússzéke. Az utóbbi mellett állt a ferencesek harmadik hússzéke, amelyről egy 1434-ben lezárult peres ügy kapcsán értesülünk (I/3:66–68). Eszerint e hússzéket sok éven át *(lannge jar)* az 1410-ben már nem élő[64(77)] Aindlefer György mészáros, a már említett Aindlefer Lénárt testvére, végül György fia, Aindlefer Farkas bérelte azzal a magyar nevű Pocsa dombon *(an dem Vngerischen Potschach)* fekvő 40 hold szántóval

együtt, amelyet a felső-ausztriai Asingból *(von Assingen)*[65(78)] származó néhai Jakab és felesége, a néhai Adelheid asszony misealapítvány *(selgeret)* céljára hagytak a ferencesekre. A per a bér miatt keletkezett, amelyet a bérlő sokallt. A városi tanács mint választott bíróság úgy döntött, hogy Aindlefer Farkas a hússzék után a ferenceseknek évi 2 font 2 bécsi dénársolidus bért[66(79)] fizessen, Sopron szokásjogának megfelelően *(alls der stat Ödenburg recht vnd gewonheit ist)*, a 40 hold szántó pedig véglegesen az övé legyen.

Nem tudjuk, hogy az ispotály[67(80)] hogyan jutott egy hússzék birtokába: számadásai mindenesetre 1420-ban és 1438-ban beszámolnak a hússzékben végzett karbantartás és javítás költségeiről (II/2:313; II/3:97). 1436–1439-ben Gáspár mészáros évi 2 dénárfontért bérli a hússzéket (II/3:57, 62, 109–111). 1448-ban Juding Miklós pátricius[68(81)] negyedik feleségének végrendelete értelmében az ispotály még egy hússzékhez jut: ez a mai városháza helyén állt három ház közül az utolsónak *(an des Ainweigs haws)* támaszkodott, azaz a már említett zöldségpiacra nézett. A hússzék az ispotálykápolna Szt. Miklós oltárának jutott. Ezt az oltárt Juding Miklós első feleségének, Lukács fia Kálmán soproni nemes leányának, Ágnesnek első férje, Leims Miklós pátricius alapította, akiről az oltár kegyúri joga Ágnesre, majd Juding Miklósra, végül ennek utolsó feleségére, Borbála asszonyra szállt. Juding Miklós 1410-től kezdve szerepel Sopronban (II/2:301), 1439-ben végrendelkezett (II/1:62, 69), a hússzéket nem 1413. jún. 13-án végrendelkezett első felesége (II/1:15–18) révén szerezte. A ház, amelynek a hússzék támaszkodott, az 1379. évi házösszeírás szerint Dági (Agendorfer) Jánosé volt (I/1:183), ez volt tehát az a második hússzék, amelyet Dági (Agendorfer) János 1393-ban a Szt. Mihály plébániatemplom Szt. Miklós oltárára hagyott, ill. fia a feleségének elmóringolta.

324**26.** 1448 után nem hallunk többé arról, hogy soproni hússzék akár birtokos nemesek, akár az egyház tulajdonában lett volna.[69(82)] A mészárosok céhe 1417 előtt bizonyára érdekvédelmük biztosítására alakult, ennek első feladata pedig a birtokos nemesek és az egyház tulajdonában levő hússzékek megszerzése volt. A mészárosok az előző tulajdonosokat annyiban követték, hogy nem mindig elégedtek meg egyetlen hússzék megszerzésével. Így pl. Klaindel János, aki 1417-ben mint a már említett Aindlefer Lénárt **(25.)** legénye (*Hännsel servus* II/6:84) tűnik fel, 1473-ban bekövetkezett halálakor két hússzéket *(march vnd stet zwayer fleischpenkh)* hagyott hátra, amelyre testvére, Klaindel Lénárt tímármester emelt igényt (GerB. 130). Nem tudjuk, meddig maradt fenn az 1448-ban még említett hússzék a zöldségpiacon, mindenesetre a XV. század második felében a városi tanács is és nyilván a céh a könnyebb ellenőrzés végett szorgalmazta a 14 hússzéknek a Sópiacon (ma: Orsolya tér) való összpontosítását (II/6:175; II/5:19). A Sópiacnak *(Salzmarkt)* ekkor már csak XIII–XIV. századi helytörténeti emlékként élő nevét ekkor kezdi felváltani az élő funkciót kifejező *bei den fleischpencken* 'a hússzékek mellett' elnevezés. Ennek első adata, amikor 1478. márc. 6-án a mai Caesar-ház helyét így határozzák meg: „in der Obern gassen gegen den fleischpencken daselbs" (I/5:370). Vö. még 1494: „bei den fleischpenkchen" (Gb. 42).

A mészároscéh bordézsmáját és vagyonadóját a bordézsma- és az adójegyzékek általában a céhmester házánál tüntették fel. Innen ismerjük a legtöbb céhmester nevét.[70(83)] Az 1431. évi bordézsmajegyzékben szerepel a céh bora először mint *vinum Sancti Jacobi* (II/2:425). Azaz ekkor a Szt. Mihály plébániatemplom körüli temető régi csontházát,[71(84)] azaz az egyetlen oltáráról elnevezett és ma is álló Szt. Jakab kápolnát már a mészároscéh kezelte, amiért forrásaink a céhet Szt. Jakab „céh"-nek[72(85)] is nevezik. Magyarul azonban helyesebb, ha a mészárosok céhéről, mint kézművesek érdekvédelmi szervezetéről, és ennek Szt. Jakab testvérületéről beszélünk. A magyar *céh* szóba a német *czech* szónak csak az első jelentése 325került át, a testvérületet régen magyarul atyafiság-nak nevezték. Latinul *fraternitas*, németül *bruderschaft*. Vö. például a soproni kalmárokéról: „dy *pruderschaft* der czwelfpoten zech" (II/1:48).[73(86)]

A Szt. Jakab kápolna oltárjavadalma azonban az adományok ellenére nem volt olyan vagyonos, hogy önálló oltárjavadalom önálló javadalmas pappal lehetett volna. Ezért a javadalmat 1520-ban a várárokmenti Boldogasszony templom[74(87)] Krisztus teste oltárának javadalmával kapcsolták össze, azaz ennek az oltárnak mindenkori javadalmasa lett egyúttal a Szt. Jakab oltár javadalmasa is, heti egy misenmondás kötelezettségével. Sokkal vagyonosabb volt a kalmárok céhének említett Tizenkét apostol testvérülete, amely még 1403 előtt alakult és a Szent Mihály plébániatemplom Tizenkét apostol oltár javadalmával volt kapcsolatban; idővel még a Keresztelő Szent János oltár és a Szt. György kápolna Szent Anna oltárának javadalmát kapcsolták hozzá.[75(88)] Ezeket az oltárjavadalmakat a mészároscéh, ill. a kalmárcéh létesítette, nyilván a céh volt a kegyura addig, amíg a városi tanács az – összes – oltárjavadalmak kegyuraságát meg nem szerezte. Az oltárjavadalmak létesítésével a városi polgárság egyes rétegei tulajdonképpen a nemességet követték, amelynél – legalább is a tehetősebbeknél – szokásban volt saját kápolna és saját pap tartása.

Szerényebb társadalmi helyzetük volt a vargáknak. Említettük **(25.),** hogy már 1379-ben a belvárosban 1 mészáros volt meglehetősen nagy, 1 1/2 „kötélnyi" házzal, a külvárosban kettő 1/2–1/2 kötélnyi, 1 pedig 1/4 kötélnyi házzal; ugyanakkor a vargákból is csak négy házulajdonos volt, de csak a külvárosban: hárman 1/4–1/4 kötélnyi, 1 pedig 1/2 kötélnyi ház harmadával (I/1:186, 188, 189). Az 1390-es években végrehajtott közigazgatási átszervezés után e házak mértéke már csak feleannyi, pl. az 1/4 kötélnyi csak 1/8 kötélnyinek számít, azaz igen kicsiny háznak. Említettük, hogy céhük (1461: „cecha der schuster"; 1464: „der schustermaister zech", 1526: „zecha sutorum" II/4:153; II/1:95; II/6:436) csak 1447-ben alakult, céhmesterük még 1461-ben is a külváros második fertályából való, csak 1526-ban és 1527-ben (adój. 29) belvárosi polgár. Ez kétségtelenül bizonyos társadalmi emelkedést jelentett, mivel belvárosi ház megvételével a belvárosba jutás ekkor társadalmi emelkedésnek számított. Ez az emelkedés a céh vagyoni helyzetén is megmutatkozik. Adója 1461-ben még 1/2 dénárfont. majd 2+1/2 forint (1489), 4 dénárfont (1515), 5 dénárfont (1525), 2 forint (1527); bordézsmája pedig 1526-ban 3/4 akó, tehát szőlői is voltak (II/4:410; II/5:12; II/1:335; II/6:387, 436; adój. 29). Ennek ellenére a vargacéh testvérületéről, sem az ezzel kapcsolatos oltárjavadalomról nincsen tudomásunk. Mindenesetre a vargalegények oltárjavadalmát a Szt. Mihály plébániatemplom Kisboldogasszony oltárához (ehhez tartozott még a Szt. György kápolna főoltárának Betram-alapítványa is) kapcsolták. Persze ezeket nem a vargalegények alapították, hanem Haberleiter Miklós pátricius[76(89)] 1464-ben, ill. Bertram városi nótárius 1366–1379-ben.[77(90)] A vargalegények oltárjavadalma e két nagy alapítványnak csak szerény toldaléka volt.

27. Az eddigiekből mindenesetre a középkori soproni társadalom differenciálódásának és belső mozgásának körvonalai bontakoztak ki.

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

326HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI / Fülöp József: A két munkáspárt egyesülése Sopron vármegyében

Fülöp József: A két munkáspárt egyesülése Sopron vármegyében

Az 1947 őszén hazánkban bekövetkezett forradalmi fejlődés felgyorsulása, a politikai, társadalmi, gazdasági életben elért eredmények nyilvánvalóvá tették, hogy a két munkáspárt egyesülését nem lehet sokáig halogatni. Az egyesülés alapfeltétele volt az SZDP jobboldalának kiszorítása a politikai életből. A feladatok nemcsak országosan, hanem helyileg is meg kellett oldani.

A Szociáldemokrata Párt vármegyei, városi és járási vezetőségének egy része 1945 áprilisától kezdve szavakban együttműködésre törekedett a két munkáspárt kapcsolatában, de néhány tagig több esetben az összekötő bizottság határozatát sem tartotta be és a Nemzeti Bizottságokban, ill. a Törvényhatósági Bizottságokban a kommunista párt ellen szavazott. Különösen kiéleződött a helyzet az 1945-ös és az 1947-es választás előkészítésének időszakában, a német nemzetiségű lakosság kitelepítése, valamint a B-lista kérdésében, amikor pozícióit féltve mindkét párt egymás ellen is fellépett. Az 1945-ös választások előtt és közvetlen utána is az SZDP vármegyei vezetősége a munkáspártok együttműködése helyett, a kisgazdák közeledését fogadta el. 1947 augusztusában pedig határozottan elutasította a két munkáspárt egyesülését. A választások számukra kedvezőtlen alakulásáért pedig a kommunista pártot tették felelőssé.[1(91)]

Az 1945. november 4-i nemzetgyűlési választásokon a vármegyében a Kisgazdapárt egyértelmű győzelmet aratott a szavazatok 70,19%-ával. A kommunisták a szavazatok 11,38%-át biztosítva a pártok közötti rangsorban a második helyet szerezték meg maguknak, a szociáldemokraták viszont a szavazatok 10,8%-ával a másik munkáspárt mögé, a harmadik helyre szorultak.[2(92)]

Az 1947. augusztus 31-i országgyűlési választásokra már megváltozott politikai helyzetben került sor.[3(93)] Ezt tükrözték a választási eredmények is. A Független Kisgazdapárt elveszítette választópolgárainak túlnyomó többségét, 6,3%-kal katasztrofális vereséget szenvedett. Az ellenzéki programmal induló Demokrata Néppárt sem tudta megszerezni a szavazatok többségét, de a 45,81%-kal így is a legerősebb párttá nőtte ki magát. A kommunisták szinte megduplázták szavazópolgáraik számát és a szavazatok 20,5%-át biztosították maguknak. Így a pártok rangsorában újból a második helyre kerültek, csak sokkal szélesebb tömegbázis alapján. A másik munkáspárt is – 1945-höz viszonyítva – növelte a választások során a befolyását 13%-ra, de messze elmaradt a saját elképzeléseitől és a hátránya a kommunistákkal szemben is növekedett.[4(94)]

327A két munkáspárt között 1945–47 között szakításra ugyan nem került sor, de több esetben csak a pártok központi vezetőségei tudták megakadályozni a még nagyobb viták kibontakozását. Mindvégig nagyon feszült volt a viszony a két párt között.

Az 1947-es választások után tovább romlott a helyzet. Nemcsak a vármegyei vezetőség, hanem a „vereség hatására a helyi szervezetek” egy része között is ellenségessé vált a viszony” jelenti a soproni járási MKP titkár.[5(95)]

A csepregi járásban is növekedett az elkeseredettség a szociáldemokrata párttagok között. Elsősorban az „MKP-ra haragudnak”, de nem értették meg a „kompromisszum szükségességét a kormányalakításban” értékeli a választás utáni politikai helyzetet Nép Gyula, az SZDP járási titkára. Végső következtetése, hogy a tagság egy része közömbössé vált, ezért „a pártszervezést elölről kell kezdeni, mert a tagság nem akar összejönni”.[6(96)] A választások következménye volt az is, hogy az SZDP-tagok egy kis hányada átlépett az

MKP-ba. Az átlépőket Tóth Mária, a soproni SZDP-vezetőség tagja nyilvánosan elítélte, „gerinctelennek és jellemtelennek” tartotta őket.[7(97)] Más formában is felerősödött a szociáldemokrata párt jobboldalának hangja. A Sopron városi VB. ülésén 1948. január 20-án Józsa István azt javasolta, hogy „a városi szervezet fejezze ki bizalmatlanságát Czinzer Béla megyei titkárral szemben, mert szerinte túlzottan a Szakasits-vonalat erősíti”.[8(98)]

A Szociáldemokrata Párton belüli baloldal, amely 1947 őszén háttérbe szorult, 1948 január elejétől – az SZDP Fővárosi VB. 1947. december 31-i ülése után – felélénkült és egyre határozottabban lépett fel a „harmadik utat” követőkkel szemben, és foglalt állást „a magyar dolgozók egységes kiállása” mellett.[9(99)] Kurcz Antal, az SZDP Sopron városi elnöke 1948. január 8-án városi összvezetőségi ülésen kijelentette, hogy „híve a két demokratikus munkáspárt őszinte együttműködésének, akik ezt bármilyen okból meghiúsítani szándékoznak, a munkásosztály árulói szomorú sorsára fognak jutni”.[10(100)]

A munkásegység melletti állásfoglalás nem mindenki számára volt ilyen egyértelmű, mert Zentay Vilmos hadügyi államtitkár ugyan az akcióegységet fontosnak tartotta a két munkáspárt között, de a „jövendőért” való felelősség vállalást továbbra is összekapcsolta az „egymással folytatott versengéssel”.[11(101)] A párt jobb és baloldala között a pozícióharc még nem dőlt el január elején, hanem változatlan hevességgel folyt az SZDP Sopron megyei kongresszusán is.

Az SZDP 1948. január 18-án a városi tanács nagytanácstermében tartotta megyei kongresszusát. A kongresszuson 63 községből 234 küldött vett részt.[12(102)] A 234 küldött 104 szervezet 8302 tagját képviselte.[13(103)] A megyei kongresszuson Szurdi István a KV. vidéki osztályvezetője a munkaegység fenntartása mellett foglalt állást. Czinzer Béla, megyei titkár is ezt a vonalat erősítette.

328Medey István ugyan elvetette a „harmadik utat”, de a fúziót még nem tartotta időszerűnek.[14(104)] A párton belüli baloldal félt attól, hogy tagjait a titkos választás során a még erős jobboldal a vezetőségből kibuktatja, ezért a megyei pártválasztmány tagjait nem szavazással, hanem közfelkiáltással választották meg.[15(105)] A kongresszuson a két csoport küzdelméből a baloldal került ki megerősödve.

A kongresszust követően január 20-án még egy jelentős összecsapásra került sor a városi VB-n belül. Az ülésen Kisfaludy Lajos városi titkár többek nevében kifogásolta. hogy a megyei VB-t közfelkiáltással és nem szavazással választották meg.[16(106)] Szemére vetette a VB. egyes tagjainak, hogy a megyei kongresszuson meg sem jelentek. Az összehangolt támadást jelezte az a követelés, hogy a városi VB. a megyei titkár ellen fejezze ki bizalmatlanságát, hátha ezáltal sikerül változtatni az utóbbi hetekben számukra kedvezőtlenné vált politikai helyzeten. A városi végrehajtó bizottságon belül azonban a többség már a Szakasits–Marosán vonalat követte és a bizalmatlansági javaslatot elvetette.[17(107)]

A Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom (SZIM) megyei kongresszusán február elején Szigethi Gyula megyei titkár már egyértelműen az „osztályharcos baloldali” irányvonalat támogatta.[18(108)] Az SZDP városi összvezetőségi ülésén 1948. február 13-án a résztvevők a baloldali szocialista álláspont érvényesítése mellett döntöttek.[19(109)] Magos György, a jobboldal egyik vezetője, hogy elkerülje a párton belül megindult tisztogatást, „a testvérpárttal való együttműködés fontosságát, a munkásosztály harci egységének szükségszerűségét” hirdette.[20(110)]

A kommunista párt megyei és helyi szervezetei is igyekeztek segíteni a másik munkáspárt tisztulási folyamatát. 1948. január 17–18-án tartották Sopronban a Városi Színházban az MKP III. megyei konferenciáját.[21(111)] A konferencián 246 küldött 13 202 kommunistát képviselt,[22(112)] akik már 166 alapszervezethez tartoztak. Györe János megyei titkár szerint egy évvel azelőtt „19 község volt ahol nem

volt alapszervezet, ma ilyen nincs."[23(113)] A kommunista párt megyei taglétszáma az 1947-es választások időszakában 12 620 fő volt.[24(114)] Közel fél évvel később a taglétszám csak lassan emelkedett, ami azt mutatja, hogy a szociáldemokraták átáramlása a kommunista pártba Sopron vármegyében még nem volt „földcsuszamlás" mértékű.

A konferencián Kiss Károly, a Központi Vezetőség tagja politikai beszámolójában már határozottan felvetette a két munkáspárt szervezeti egységének szükségességét: „változatlanul valljuk, hogy az egységes munkásosztály érdekeit csak egy egységes munkáspárt szolgálhatja a legjobban."[25(115)] A munkásegység gyakorlati megvalósításának érdekében javasolta, hogy a jövőben a két pártnak közös pártnapokat és közös akciókat kell szerveznie. A konferencián elfogadott 329határozat szintén a munkásegység megteremtését követelte, mert az „demokráciánk továbbfejlesztésének alapvető feltétele".[26(116)] Egyúttal támogatásukról biztosították az „SZDP baloldali harcosait, akik vármegyénkben is felvették a küzdelmet a munkásegység megbontói, a jobboldali szociáldemokraták ellen".[27(117)]

A kommunisták az egyesülés irányába megtették az első szervezeti lépéseket azzal is, hogy elsőként saját pártjukat tették alkalmassá a szociáldemokraták fogadására. Ennek érdekében tagkönyvcserére került sor 1948 tavaszán. Györe János a konferencián szervezeti beszámolójában szólt a tagkönyvcsere jelentőségéről. A tagkönyvcsere célja többek között „a sorok megszilárdítása", lezárni azokat, akik nem valók a pártba, a „korruptokat", a „népellenes személyeket" és akik „nem végeztek becsületes munkát". Egyúttal megnyugtatta a tagságot, hogy „nem lesz tömeges kihagyás„.[28(118)] Az alapszervezetekben a tagkönyvcsere lebonyolítására 10-es csoportokat alakítottak, és a 10-es csoport bizalmija felelt a csoport valamennyi tagjáért.[29(119)]

A szorosabb együttműködés a két munkáspárt között először a szakszervezeti vonalon indult meg. A szakszervezeti iskolán, ahol a kommunista és szociáldemokrata hallgatók képzése folyt, az iskola életéről adott tudósítás azt emelte ki, hogy lehet együtt dolgozni „ahogy az iskola két előadója tanítja,[30(120)] nincs kétféle szocializmus, csak egy szocializmus van."[31(121)]

A másik terület, ahol az egyesülés irányában konkrét lépéseket tettek, az ifjúsági mozgalom volt. A Szakszervezeti Ifjúmunkás- és Tanoncmozgalom (SZIT) felhívásához csatlakozva a négy ifjúsági szervezet megyei vezetői megállapodtak abban, „hogy a négy, zömében parasztifjúsági szervezet között meg kell szüntetni a széthúzást", és ahol már lehetséges, meg kell alakítani „a falu ifjúságának egységes ifjúsági szervezetét."[32(122)] A Soproni Pamutipar munkáspártjai vállalták magukra az úttörő szerepet a pártok közötti kapcsolatok szélesítésére Sopron vármegyében. A megyei konferenciák után néhány nappal már közös pártnapokat tartottak, amely véleményük szerint nemcsak kiküszöbölt számos ellentétet a két párt között, de még gazdasági haszna is volt, mert „erősítette a munkafegyelmet és növelte a termelékenységet."[33(123)]

Az 1948. február 8-án tartott MKP III. városi pártkonferencián Lakatos Jenő GYSEV-küldött már beszámolt a szakszervezeti iskolát végzettek közreműködésével kialakított „munkásegység klubról". Sólyom László pamutipari küldött már nemcsak a közös pártnapokról tájékoztatta a konferencián résztvevőket, hanem arról is, hogy a két pártszervezet az elmúlt időszakban közös vezetőségi üléseket is tartott.[34(124)]

Hasonló szellemben foglaltak állást a két munkáspárt együttműködésének időszerűségéről a járási és körzeti MKP pártkonferencián résztvevők is, amelyet 1948. február 2-án tartottak.[35(125)]

330A két munkáspárt február 21-i közös aktívaértekezlete előtt, február 19-én – a február 18-i

nagybudapesti összvezetőségi ülés után – a soproni üzemek szociáldemokrata szervezetei küldöttséget menesztettek az SZDP városi és megyei vezetőségéhez, követelve „a helyi jobboldali vezető szociáldemokraták, névszerint: Magos György, Dr. Hajtó Gyula, Dr. Baráth Lajos és Józsa István eltávolítását.[36(126)] Szintén február 19-én a brennbergi szociáldemokrata bányászok határozatot fogadtak el, hogy a helyi szervezet jobboldali vezetőit, Ziegler Jánost, Böcskei Vilmost és Wiborny Ferencet távolítsák el az SZDP-ből.[37(127)] Ugyanezen a napon üzemi összvezetőségi ülésen a szociáldemokrata üzemi pártszervezetek határozatban foglaltak állást, hogy akik „a munkásegységet nem szolgálják, azokat a pártok soraiból távolítsák el.”[38(128)] Az állásfoglalás éle a mindkét párton belül megtalálható egység-ellenzőknek szólt, mert valószínű, hogy a kommunista párton belül is voltak szép számmal olyanok, akik valamilyen indok miatt ellenezték a két párt egyesülését.

1948. február 21-én ültek össze első ízben a két munkáspárt városi aktívaértekezletének résztvevői a városházán. A zsúfolásig megtelt tanácsteremben az SZDP KV. képviseletében felszólaló Jászai Károly a jobboldal kiszorítására szólította fel a helyi vezetőséget, és felvázolta a két munkáspárt szervezeti egyesülésének perspektíváját. Az MKP KV. küldöttje, Szőnyi Tibor, az aktívaülésen résztvevő szociáldemokratákat már úgy tekintette „mint az egységes munkáspárt jövendő tagjait”.[39(129)] Egyúttal bejelentette, hogy február 22-től március 15-ig tagfelvételi zárlatot rendel el az MKP, azért, hogy a pártot a felhígítástól megóvja.[40(130)] Kurcz Antal, a párttisztítás továbbfolytatása mellett foglalt állást. A gyakorlati együttműködés erősítésére határozati javaslatot terjesztett a résztvevők elé. Véleménye szerint szükséges további közös vezetőségi ülések tartása, közös akcióprogramok szervezése. Az ideológiai egység érdekében pedig szorgalmazta a közös pártnapok tartását és egységes pártiskola megalakítását. A közös munka során kialakuló „szoros együttműködés és ideológiai egység megteremti a teljes szervezeti egységet, az egységes munkáspártot.”[41(131)]

A szociáldemokrata központban bekövetkezett személycserék áttételesen a Sopron vármegyeieket is érintették. Felmentették államtitkári funkciója és KV. tagsága alól Zentay Vilmost, aki Sopron vármegyében az SZDP meghatározó személyisége volt.[42(132)] A párton belüli „tisztulási” folyamat a február 18-i Marosán-beszéd, illetve a soproni közös aktívaértekezlet után felgyorsult.

Az SZDP soproni szervezetének Végrehajtó Bizottsága megszűnt, „mert VB tagságukról többen lemondtak (Magos György, dr. Hajtó Gy., dr. Baráth L. és Józsa István), ezért a VB. életképtelen lett.” Helyette hét fős Intéző Bizottságot alakítottak.[43(133)] Az Intéző Bizottság feladatának tartotta, hogy biztosítsa az SZDP elvi tisztaságát, baloldali szellemének kibontakozását és a szoros munkásegység megvalósítását.

331Az üzemi és intézményi SZDP-szervezetek sorra csatlakoztak a két párt szervezeti egységének megteremtésére irányuló követeléshez. Elsőnek március 3-án az Erzsébet-kórház pártszervezete hozott határozatot, hogy „ragaszkodnak a munkásegység mielőbbi megteremtéséhez, s amennyiben a 36.-ik kongresszus nem a munkásegység létrehozása mellett dönt, úgy üzemi pártszervezetünk teljes egészében a munkásegység megteremtését célul kitűző MKP mellé csatlakozik.”[44(134)]

Március 5-én a soproni Pamutipar, Vasgyár, SOTEX, GYSEV, Posta szociáldemokrata dolgozói táviratban üdvözölték a kongresszust „azzal a reménnyel, hogy a kongresszuson a két párt egyesülését fogja létrehozni.”[45(135)]

A jelentősebb SZDP-szervezetek tehát még a kongresszus előtt a két párt egyesülését támogatták. A községek egy részében is, pl. Csornán. Beleden hasonló szellemű határozat született, az utóbbiban már megállapodtak abban, hogy bemutatják egymásnak a tagok névsorát, hogy „a kettős tagság elkerülhető

legyen.”[46(136)]

A munkáspártok megyei lapjainak munkatársai március 3-án közös szerkesztőségi ülésen állapodtak meg a szorosabb együttműködésről, úgy vélték „nincs elvi különbség a két párt között.”[47(137)]

Tapasztalható volt azért csendes szembenállás is az egyesülést illetően, mert az SZDP megyei titkára szerint ezekben a napokban 180–200 fő lépett ki a pártból. A kilépők „legnagyobb része az értelmiség köréből került ki.” A létszámcsökkenés azt is jelentette, hogy a tagdíjfizetés is stagnált, mert „sokan várakozó álláspontra helyezkedtek.”[48(138)]

Az SZDP 1948. március 6–8. között ülésező XXXVI. kongresszusa a baloldal elsöprő győzelmét hozta, és döntött a két munkáspárt szervezeti egységének megteremtéséről.

A XXXVI. kongresszus után a járási VB.-k is feloszlottak, helyettük ott is hetes bizottságok alakultak.[49(139)] A párttisztítást a megyei bizottság két lépcsőben kívánta végrehajtani. Először meg kell tisztítani a választott vezetőségeket, másodszor az üzemi, kerületi pártcsoportokat úgy, hogy tegyenek különbséget a „politikailag félrevezetők” és a félrevezetett ipari és mezőgazdasági munkás között.”[50(140)] Az egyes területi hetes bizottságok által összeállított kizárási javaslatok száma általában elenyésző volt az összlétszámhoz képest. Sopron városban összesen 28 főt zártak ki olyan indokkal, hogy „a párt jobboldali politikáját és politikusait támogatták”, vagy mert „peyerista és kommunista ellenes felfogásuk” volt.[51(141)] A csepregi járásban 9 főt. A kapuvári járásban először mindenkit alkalmasnak tartottak a tagságra, később mégis 27 főt kizártak.[52(142)] A csornai járásban kb. 15 a kizártak száma.[53(143)] A kizártak egy része továbbra is látogatta a párthelyiségeket, 332egy része azért, mert ragaszkodott a pártjához, másik része azért, hogy zavarja jelenlétével azokat, akik a „kizárással kapcsolatban működnek.”[54(144)] A kizárási javaslatokat a vegyes bizottság véglegesítette. Üléseiken résztvettek az MKP, SZDP területi titkárai is, hogy „ok nélküli kizárások ne történjenek.”[55(145)] Megkapták felmondó levelüket Kisfaludi Lajos és Nép Gyula, a Sopron városi és Csepregi járási titkárok. Az üzemi pártszervezetek azonban ragaszkodtak Kisfaludi Lajos személyéhez, mert táviratok tömege érkezett a megyei titkárságra és az új városi titkár címére, hogy azonnal vonják vissza a felmondást. Csepregen sem akarták fogadni az új titkárt a régi helyett.[56(146)]

A két párt között addig működő összekötő bizottságok helyett Egységbizottságok alakultak, a két munkáspárt egyesülésének előkészítésére.

Sopronban 1948. március 16-án alakult meg a városi és megyei Egységbizottság 9-9 fővel.[57(147)] A kapuvári, csornai, csepregi járási, valamint a körzeti Egységbizottságok március 23-án,[58(148)] a Sopron járási pedig március 25-én alakult meg.[58(149)] Összesen 12 egységbizottság alakult egy-egy körzetben 6-6 fővel, valamint valamennyi üzemben és olyan községben, ahol 100 főnél több volt a párttagok létszáma.[60(150)]

Az egységbizottságokban 2/3–1/3 arányban képviseltették magukat a pártok a kommunisták javára. Az egységbizottságok feladatai közé tartozott a pártok, de elsősorban az SZDP megtisztítása a jobboldali elemektől. A kizárási javaslatokat azonban csak a megyei egységbizottság érvényesíthette. Másik fontos feladata volt a tagság kapcsolatainak szélesítése, ahogy az SZDP megyei titkára megjegyezte: „Az elvtársaknak megkedveltetése az egységes párt gondolatával úgy az üzemekben, mint a községi szervezetekben.”[61(151)] Az egységes ideológia megteremtése érdekében az egységbizottság közös szemináriumokat és 3 hetes közös pártiskolát szervezett.[62(152)] Az egyesülés előkészítése és eredményessége függött a tagság politikai felkészültségétől is, mert „szocialista szempontból képzettebb helyeken” nem

okozott gondot az egyesülés elfogadtatása. Gyengébb szervezeteknél viszont a helyi vezetőségekkel kellett közös nevezőre jutni, hogy az egyesülés zökkenőmentes legyen.[63(153)] Áprilisban a megyei, járási, körzeti titkárok közösen látogatták az egyes szervezeteket és népszerűsítették az egyesülést.[64(154)]

A Soproni Világosság, a Szociáldemokrata Párt megyei lapja utoljára április 26-án jelent meg, értesítve olvasóit, hogy egyesült a Sopronvármegyével, „az MKP harcos lapjával."[65(155)]

1948. április végére elhárult minden akadály az egyesülés elől. A két munkáspárt között megállapodás jött létre az egyesülés konkrét menetéről, miszerint 333Sopron városban az üzemi és kerületi pártszervezetek egyesítését április 28. és május 5-e között befejezik.[66(156)]

Az egységes munkáspárt, a Magyar Dolgozók Pártja, az ütemterv szerint a nagyobb üzemekben az alábbi időpontokban alakult meg:[67(157)]

Április 28-án SOTEX, kőhidai Szövőgyár, Sörgyár.

Április 29-én Vasárugyár, Soproni Pamutipar RT.

Április 30-án Soproni Selyemipar, III. körzet, Weisz Manfréd és Fémművek RT. soproni gyártelepe.

Május 4-én Kőhida Büntetőintézet.

Május 5-én Soproni Villanytelep, Hacker Téglagyár.

Május 7-én I. körzet, OMTK soproni Telepe. A Műegyetemi Tanulmányi Erdőgazdaság Fűrésztelepén üzemi alapszervezeteik tagsága létrehozta a gyár üzemi pártszervezetét.

Május 9-én az ütemtervben meghatározott időpontban megalakult Sopron város egységes MDP szervezete.

A községi szervezetek egyesülésére pedig 1948. május 3–14-e között került sor. Néhány jelentősebb ezek közül:

Május 3-án Balf, Ágfalva, Fertőrákos.

Május 5-én Bősárkány, Sopronkövesd.

Május 6-án Szany, Farád, Bük.

Május 7-én Eszterháza, Bogyoszló.

Május 9-én Csorna, Petőháza.

Május 10-én Csepreg, Jánosmajor.

Május 14-én Kapuvárott a megye legerősebb kommunista szervezete egyesült a helyi Szociáldemokrata Párttal.

Május 24-én a Sopron megyei MDP szervezet megalakulásával lezárult vármegyénkben az egységes munkáspárt létrehozásának szervezési szakasza.[68(158)]

Az egyesítő taggyűléseket legtöbb helyen ünnepélyes külsőségek között tartották meg. A megjelenés a

taggyűléseken kb. 70%-os volt. Az egyesülés mellett nagyon sok szociáldemokrata is felszólalt.

Az új vezetőségekben a funkciók eloszlásánál is a 2/3–1/3 arány érvényesült. Általában jellemző, hogy titkárnak kommunistát, elnöknek szociáldemokratát választottak.[69(159)]

Az egyesülés nem volt hibáktól mentes. Ilyen rövid idő alatt nem lehetett elérni, hogy mindenki egyforma lelkesedéssel fogadja az egyesülést. A vezetők egy része nem örülhetett, hogy az egyesült pártban számára csak másodhegedűs szerep jut. Ezért el kell fogadni az MKP megyei vezetőségének reális értékelését az egyesülés tapasztalatairól, amikor a következőket jelentették:

„Néhány helyen azonban az SZDP-tagok nem mutatnak különösebb lelkesedést, és keserű szájízzel inkább csatlakoznak mint részt vesznek az egyesülésben."[70(160)] A városi egyesítő konferencián is, folytatja a jelentés, „kicsit elnyomottaknak, kisemmizetteknek érezték magukat, valami belső szorongás még van bennük."[71(161)]

334Az MKP megyei vezetősége a negatív jelenségekben érzi politikai felelősségét, ezért a jövő legfontosabb feladataként fogalmazza meg: a volt szociáldemokratákról „fokozott mértékben fogunk gondoskodni, hogy pártbizalmiak legyenek, hogy a pártmunkás csoportokba az arra érdemesek bekerüljenek *és minden jelenséget és tünetet, mely csak látszatra is igazolná azt, hogy ők nem egyenrangúak, ki fogjuk küszöbölni."*

1948 nyarán a két munkáspárt egyesülésével újból létrejött a magyar munkásmozgalom szervezeti egysége. A Magyar Dolgozók Pártjának megalakulása betetőzte a hatalom kivívásáért folytatott forradalmi harcot, s utat nyitott hazánkban is a szocializmus építésének.

Az egyesülés végrehajtása során elkövetett hibák eltörpülnek az egyesítés politikai eredményei mellett.

Ma is valljuk, amit az MDP megalakulásának tíz éves évfordulóján Kádár János mondott: „A munkásosztály egysége – győzelmének záloga."[72(162)]

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI / Hárs József: Egy életmű otthonra talál?

Hárs József: Egy életmű otthonra talál?

(Soproni Stöckert Károly kiállítása a Festőteremben, 1988. június 12–július 3.)

A megnyitóra sűrűn érkezők többsége soproni: negyvenöt éve érettségizettek Ausztráliából és Kanadából, Párizsból és Svédországból, aztán Budapestről, Győrből és természetesen a környező utcákból, abból a városból, amely születésének helye, s amely egykor elindította pályáján a művészt, s most is melléje áll.

„Sopron Város Tanácsa közművelődési tervében többek között olyan célt tűzött maga elé, hogy folyamatosan bemutatja a város lakosságának és a hozzánk érkezőknek azokat a soproni művészeket, akik soproniságukat, a szeretett várost műveikben, lelkükben megőrizték, bárhova kerültek életük során – állapítja meg Kovács László a művelődési osztály részéről. – Soproni indíttatás, örömök és csalódások után tárja elénk alkotásait, bemutatva szülővárosának, fiatalkori patrónusának elért eredményeit. Bíztak benne és mivel tudná ezt visszonozni, ha nem egy szorgos élet számtalan eredményével. És a város is tisztelettel

fogadja idegenben művésszé érett polgárát, aki itt kiállított életművének jeles darabjait városunknak ajándékozza.”

Mi is ez az életmű? A katalógus ajánlásában Mollay Károly, a jóbarát, mutat rá: „Az édesapa indíttatását követve a faszobrászat állt mindvégig legközelebb hozzá, hiszen ebben elejétől végig a művész keze, vésője alól kerül ki a szobor.” De felsorol jónéhány várost, ahol más anyagból készült nagyméretű alkotásai találhatók.

A kiállítás rendezője, Pogány Ödön Gábor, a Nemzeti Galéria nyugdíjas főigazgatója, a művész önértékelésével és a látogató megérzéseivel egybehangzóan vallja Stöckert Károlyról megnyitó beszédében:

„Soproni Stöckert Károlyt azért kell becsülnünk, mert következetesen haladt végig a maga útján. Ez az út ún. hagyományos út, a szobrászat sokévszázados hagyományainak tapasztalatai felhasználása alapján alakult olyanná, amilyen minden esetben. Azonban ennek a művészeti ágazatnak a mesterségbeli igényessége, a mesterségbeli értéke benne van abban, amit ő tett, úgy ahogy valóban a klasszikusoktól lehetett tanulni. Erre persze a művészek azt mondják, hogy talán elmaradott, hogy konzervatív. Meg kell mondanom, hogy a legutóbbi évek, évtizedek eseményei világszerte azokat igazolják, akik ezt a hagyományos utat választották …A mesterségbeli 335tudásnak ez a hagyományos követése őnála a szobrászat alapműveleteinek tökéletes birtokában, ismeretében nyilatkozott meg.”

A művész maga nem győzi eléggé hangoztatni, hogy ennek a tudásnak a megszerzésében milyen meghatározó szerep jutott szülővárosának. A Művészetbarátok (e szervezetről Szalay Csaba ír a Soproni Füzetek ’84, 55–57. és ’86, 135–137. lapjain) Szalay Csaba vezetésével 1988. július 24-én a Festőteremben hallhatták tőle ezt legutóbb. Tömör megfogalmazását olvashatjuk Szabó Jenőnél (SSz. 1974, 279.):

1. „Judáscsók” (80 cm magas, hársfából faragott diplomamunka)

„Soproni Stöckert Károly még ma sem halványuló hálával beszél a város akkori vezetőségének, Thurner Mihálynak, Heimler Károlynak valósággal atyai gondoskodásáról, amellyel művészi útját egyengették.”

Talán nem érdektelen, ha erről a sorsdöntő időszakról kissé bővebben is szólunk.

A szegény sorsú, nagy létszámú család tagjára felfigyeltek a Báthory cserkészcsapatban és az ipartestületnél, ahol faszobrászatból szerezte meg a segédlevelet. Sopron szab. kir. város törvényhatósági bizottsága tanulmányi ösztöndíjakról szóló pályázati hirdetmény közzétételét határozta el (11 001/1928. sz.). Az 1928. július 27-i felhívás augusztus 31-ében határozza meg azt a napot, ameddig az igényeket a tanács iktatójába be kell nyújtani. „Pályázhatnak soproni születésű és illetőségű szegénysorsú és tehetséges ifjak, akik tanulmányaikat akár közép-, akár főiskolán folytatják, 336avagy ipari vagy kereskedelmi pályán óhajtják magukat továbbképezni.” 4000 P állta tanács rendelkezésére, hogy az arra érdemeseknek ösztöndíjakat állapítson meg. A beérkezett huszonhat pályázat sorsáról az október 30-i tanácsülés döntött, s első helyre Stöckert Károlyt tette, 1000 P-t szavazva meg neki. Még nyolcan kaptak akkor segélyt, közöttük Gerencsér Nándor (SSz. 1986, 189–190.) orvostanhallgató, Szukits (Szakál) Ede (Szakál Ernő

bátyja) és Winkler Oszkár (SSz. 1985, 186–187.) műegyetemi hallgatók és Kárpáti Zoltán egyetemi hallgató (a későbbi egyetemi tanár, ld. SSz. 1973, 183–187.).

2. Részlet a kiállításból (balról jobbra: Dr. Fodor József, Stöckert László, Liszt Ferenc, Dr. Drexler Miklós, Ady Endre portréja, „Táncosnő")

Az igazsághoz tartozik, hogy Stöckert a határidőt elmulasztotta. Kérvénye az Ív utca 4-ben 1928. szeptember 20-án kelt, ám tartalmából, s a külzetén található ipartestületi ajánlásból következően nem akkor és nem ott fogalmazódott meg. Külföldi ösztöndíjról esik itt szó. „A soproni általános ipartestület meggyőződött arról, hogy kérvényező jó erkölcsű, szorgalmas, a szakmáját kellően elsajátított és azt kedvelő egyén, úgyhogy a külföldi tanulmányútra való kiküldésénél a legmelegebben ajánljuk …Az elbírálásnál kérjük figyelembe venni azt a szempontot is, hogy kérvényező kellő továbbképzés mellett városunk iparában maholnap erősen érezhető hézagot pótolhat." – írják október 2-án Manninger jegyző és Kinitzky Antal (asztalosmester) elnök.

A polgármesteri utasítás már úgy hangzik, hogy Stöckert Németországban, nevezetesen Münchenben köteles tanulmányait folytatni. Heimler Károly főjegyző az ottani konzulátus vezetőjével, Velics László követségi tanácsossal folytatott sűrű és baráti hangú levelezésében megemlíti: „ Jó volna, ha a fiút valamely iparosnál lehetne elhelyezni, mert mi nem művészt, hanem egy derék iparost akarunk belőle nevelni, 337ugyanis ma úgy áll a helyzet Sopronban, hogy a régi jó mesterek ebben az iparágban már megöregedtek és nincs utánpótlás." Bízik benne, hogy az ösztöndíjat 1929-ben meg lehet még toldani, mert a minden részletre kiterjedő levélváltásból kiderül, hogy hosszabb kint-tartózkodásra a megszavazott összeg nem lesz

elég.

3. Részlet a kiállításból (Zrínyi Miklós dombormű, Hunyadi János lovasszobor, Bethlen Gábor portré, „Elmúlás”)

A IV. 49/928. sz. iratcsomóból nyomon követhető Stöckert egész müncheni tartózkodása, mivel a pénzt, havi részletekben, a konzulátus adta a kezébe és a tanácsos nemcsak tőle, hanem az iskolától és másoktól is beszerezte értesüléseit, amelyeket továbbított a városnak. Kinitzkynek is volt ismerőse a Hitler előtti Münchenben, de a konzul mégiscsak hatásosabb protektornak bizonyult. Szükség volt erre, mert a Szakiskolában a tanítás már régen elkezdődött, mire – 1929. január 4-én – a tizennyolc éves ifjú kijutott a nagy ismeretlenbe. A konzul közbelépésére felvették a szobrászati, egy „modellírozó” és kétféle rajzoló kurzusra, sőt, a gyorsabb haladás érdekében, külön is foglalkoztak vele. Tanára tanácsára egy további félévet készült eltölteni a müncheni ipariskola faszobrászati és csontfaragó osztályában. Velics, mikor megállapítja, hogy a fiatal ösztöndíjas „minden tekintetben kifogástalan” magatartású, szorgalmas és tehetséges, egyúttal fölhívja levelezőtársának figyelmét arra, hogy az ösztöndíj bizony kevés. A legnagyobb takarékosság mellett is havonta 120 márkába kerül az élet és az iskola. Erre a tanács újabb 500 P-t szavaz meg Stöckert részére.

Velics 1929. július 25-én, a müncheni városi ipariskola bizonyítványosztása után írja Heimlernek: „Mint látni méltóztatol, Stöckert megérdemelte [a] Sopron város tanácsa által reá fordított ösztöndíjat és remélhető, hogy hasznos polgára lesz városotoknak.”

338A müncheni tanulás ezzel azonban nem ért véget. A tanácsos 1929. október 7-i levelében értesíti

barátját, a főjegyzőt, hogy Stöckert „az elmúlt hét folyamán sikeresen letette a felvételi vizsgát az itteni állami iparművészeti iskolában. Ezt nagy eredménynek minősíthetem …” Legalább két szemeszter elvégzéséhez elégséges ösztöndíjra lenne szükség. Az 1500 márkára becsült összeg felét a Soproni Kereskedelmi és Iparkamara utalta ki 1929. október 26-án, a másik felét a város fizette meg 1930. február 25-én. A Staatsschule für Angewandte Kunst München szemeszter-bizonyítványa 1930. július 4-én kelt. Waderé „lobenswert”-nek minősíti Stöckert ténykedését a kő- és faszobrászatban, míg Berndl az Entwurfe von kleinem Architekt c. tárgyban „entsprechend”, vagyis hármas, a lehetséges öt közül. A kamara és a város megosztva vállalja még az 1930/31. tanév terheit. A konzulátus 1931. július 15-én számol el a rábízott összegekkel, s újólag leszögezik, hogy pártfogoltjuk szép eredményeket ért el, s megérdemelte a támogatást.

4. Horváth József festőművész portréja (1–4. kép Adorján Attila felvétele a soproni tárlaton)

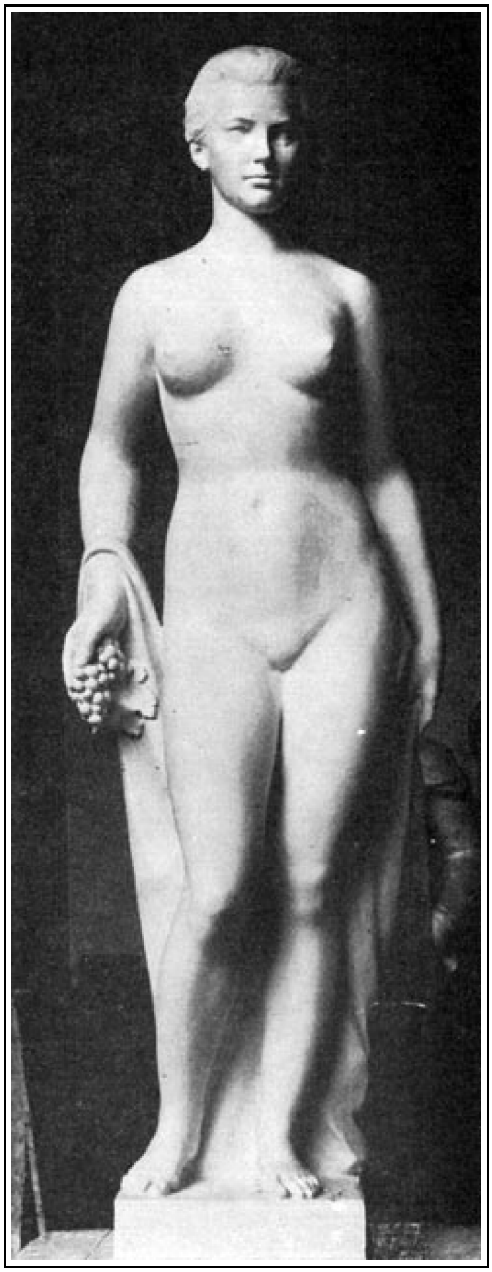

3395. „Ősz” (220 cm magas, ruszkicai márványból Budapesten, a Gellért fürdő csarnokában)

Stöckert most már nem elégszik meg a mesteremberi léttel, s beiratkozik a M. Kir. Országos Képzőművészeti Főiskolára. A felvételi vizsga sikerül, de anyagi gondjai vannak. Kéri a város jóindulatát, majd visszafizeti, meghálálja, amit érte tettek. 60–150 P-s részletekben küldenek neki ösztöndíjat, akkor is, amikor a főiskola úgy nyilatkozik, hogy segélyezésre nem tartja érdemesnek, mert több tárgyból is csak elégséges előmenetelt tanúsított, s ezért megintették. A polgármester telefonon érdeklődik. „Sidló Ferenc a legmelegebben állott Stöckert pártjára és nagyon a lelkemre kötötte, ne hagyjam el ezt a fiatalembert, mert ő abban szobrásztehetséget lát, 340amely tehetség fejlődésétől és érvényesülésétől sokat vár” írja Thurner

polgármester 1932. október 21-én (15 144. sz. akta).

Innen ered tehát az a hála, amelyet a művész szülővárosa iránt érez. A kapcsolat tartása a későbbi években, mikor már tanársegéd Sidló mellett, talán ritkábban érhető tetten. (P. Hany Istók megmintázásáról tudósít a Soproni Hírlap 1943. április 30-án. A Várkerületre került volna.) Néhány esetet megemlít Mollay és Szabó Jenő (i. m.), mi ehhez most csak egy olyan érdekességet teszünk hozzá, amely bizonyos mértékig magának a művésznek is meglepetés lesz.

A Magyar Amatőrfényképezők Országos Szövetségének Soproni Csoportja 1934. szeptember 16–október 7-re tervezett III. nemzetközi kiállítására plakett készítésével bízta meg Soproni Stöckert Károly szobrászművészt, tudósít róla az Oedenburger Zeitung 1934. augusztus 12-i száma. Ezt az érmet még az 1936-ban és 1937-ben rendezett nemzetközi tárlatokon is adományozták arany, ezüst és bronz kivitelben. Utána a feliratos hátlapot simára változtatva, arra gravírozták a következő kiállítások szövegét. Ilyen került 1948-ban Csik Ferenc fotóművész birtokába. Az eredeti érem egyik bronzba öntött példányának kalandos sorsáról 1981 őszén értesültem (leírást ld. Hárs József: A fényképezés története Sopron városában 1846–1957 között. Munkám a Balogh–Győri: Fényképészeti bibliográfia 814. tételszáma alatt a Magyar Fotóművészek Szövetségének könyvtárában található).

Jan Pchálek magyar nyelvű leveléből idézek: „Ostravától nem messze lakom, Stará Belá nevezetű faluban. Rövid idővel ezelőtt falunk határában egy gazdálkodónk egy bronz érmet szántott ki a földjén. Az érem felső lapján Sopron feliraton kívül városuk tornya kivehető, s ezért engedelmükkel mellékelten küldöm az érem kétoldalú [mindkét oldaláról készített] fényképét. Mivelhogy az érem iránt az itteni numizmatikai egyesület …is érdeklődik, …legyenek szívesek segítségünkre lenni az érem identifikációjánál …” 1934-ben Sirowy, 1936-ban pedig Kassai Zoltán csehszlovák állampolgár nyert nálunk bronzérmet, közölhettük Pchálekékkel. Az esetet megírták az Ostravsky Vecernik című Moravska Ostravai lapban, Nález v Hline (Lelet az agyagban) címmel (1982. június 25.).

A szobroknak a város nem szán ilyen kalandos sorsot. És a Soproni Városszépítő Egyesület elnökségi ülése is foglalkozott a bevezetőben említett témával. Az egyesületnek szándékában áll a művésztől a Becht Rezsőről és Soproni Horváth Józsefről készült portrék megvétele, bronzba öntetése és alkalmas helyen való felállítása. Remélhetőleg a terv sikerülni fog. És talán az is, amire az egyesületi költségvetés kevés, hogy az életmű végül itt, a város falai között találjon végleges otthonra.

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Király Tibor: Sopron a filatéliában

Király Tibor: Sopron a filatéliában

(Tizenötödik közlemény)

Folytatom a 14. részben megkezdett különböző bélyegzők ismertetését a pótbélyegzők, kisegítőbélyegzők stb. soproni alkalmazásával.

A megsérült, elromlott bélyegzők javítása, kicserélése, problémákat vetett fel, főleg ott, ahol csak egy-két bélyegzővel dolgoztak, ezért az új bélyegző elkészültéig, a javítás idejére különböző megoldásokat találtak ki a postamesterek. A megoldások sokfélesége, az előforduló szabálytalanságok arra inspirálták az illetékeseket, hogy ezt a kérdést véglegesen rendezzék. Erre 1925-ben került sor, amikor bevezették a pótbélyegzőket. Ezek is keletbélyegzők, de a hivatalnév helyett számot kaptak.

3411–3. kép; 4. kép; 5–7. kép

342E bélyegzők használatakor a bélyegzés mellett fel kellett tüntetni a hivatal nevét is. Ez a kisebb

hivataloknál kézírással, a nagyobbaknál kézinyomdából összeállított egysoros gumibélyegzővel történt (1. kép). 1953. január 10-én újból szabályozták a pótbélyegzők használatát és ekkor az egyes postaigazgatóságnak egy-egy meghatározott számcsoportot adtak. A soproniak a 301–400 közöttieket kapták[1(163)] (2. kép). A bélyegzőket a postaigazgatóság területein belül mindig ott használták, ahol az eredeti bélyegzőt bármely ok miatt kivonták a forgalomból. Az illetékes postaigazgatóságok e sorszám alapján tartják nyilván, melyik bélyegzőt melyik postahely és mikor használta. A bemutatott levélnél hiányzik a bélyegző mellől a postahivatal nevének feltüntetése, ez csak a feladó címéből tűnt ki.

Kisegítő bélyegzők:

1938 és 1940 között voltak használatban a különböző cégeknél rendelt öntött gumibélyegzők. Középen a koronás címert, körben „Magyar Kir. Posta” szöveget, alul a sorszámot helyezték el. A soproni postaigazgatóság a 301–400-as számokat kapta (3. kép). A helynév feltüntetése általában elmaradt.

Közvetlenül a II. világháború után az elveszett, megsemmisült acélbélyegzők pótlására egykörös gumibélyegzőket készítettek. Ezeken középen a Kossuth-címer helyezkedett el, félkörívben körülötte „Magyar Posta” felirat és alul négyjegyű szám volt. A bélyegzőket központilag a postavezérigazgatóság rendelte és osztotta szét az igazgatóságok között. A soproni postaigazgatóság a 2000-es sorszámú bélyegzőket kapta (4. kép).[2(164)]

A bérmentesítőgépek:

A postai munka gyorsítására, könnyítésére 1928-ban Standard-, 1936-ban Universal-típusú cserélhetőfejes bélyegzőgépeket állítanak be. Ezek a gépek kizárólag a budapesti nagy hivataloknál segítik a munkavégzést. Teljesítményük elismerésre méltó: 40 000 db óránként. A posta engedélyezi bélyegzőgépek használatát magáncégeknek, intézményeknek is. Ennek az az előnye, hogy a posta már értékjelzéssel, bélyegzéssel ellátott küldeményeket vesz át és nincs egyéb dolga mint ellenőrizni, hogy a kellő összeg szerepel-e rajtuk bérmentesítés gyanánt.[3(165)]

1928-tól folyamatosan, egyéb típusú gépek használatát is engedélyezi a posta. Febr. 15-től Francotyp-rendszerű német gyártmányú, majd ezt követi a Midget (angol), majd a Hasler (svájci) és 1964-től Postalia (német) rendszerű gépek használatba vételére nyílik lehetőség.

A bélyegző két, esetleg három részből tevődik össze. A keletbélyegzésből és az ettől jobbra álló bélyegzőképből. A keletbélyegzőbe mindig annak a postahivatalnak a neve kerül, amelyikhez a gép elszámolásilag tartozik. A hivatalszámtól – ez alul helyezkedik el – balra a gép betűjele, jobbra a gépszám kerül. A jelbetű a Francotyp gépeknél „Fr” (5. kép), a Midget gépeknél „M”, a Hasler gépeknél „H” és a Postalia gépeknél „P”, „Pt” (6. kép). A sorszámozási rendszert 1929 végétől megváltoztatták e gyorsan szaporodó gépek száma miatt. Ettől kezdve e gépszám római és arab számcsoportból áll. A római a postaigazgatóságot, az arab szám azt jelzi, hogy az engedélyezett gépek közül hányadik az adott gép, ezért az 5. képen bemutatott bélyegzésből – ha a helynév nem szerepelne – akkor is meg lehetne állapítani, hol alkalmazták e gépet. A korábban említett esetleges harmadik rész a bélyegzés szövege. Ez lehet a használó cég, vállalat neve, címe, esetleg hirdető szöveget tartalmaz.

A postahivataloknál használt bérmentesítőgépek annyiban térnek el a vállalatok által használtaktól, hogy a keletbélyegző részben nem szerepel gépszám és gépjel, hanem a hivatalt jelző szám mellett jobbról és balról az ellenőrző betű található.

343*Levélszekrényből eredő küldemények kezelése.*[4(166)]

Levélszekrény útján csak közönséges küldemények feladása volt lehetséges, mivel az onnan ürített küldeményeket úgy kezelték, mintha azt postahivatalban adták volna fel. 1913-ban a posta engedélyezte, hogy ajánlott küldeményeket is lehessen levélszekrény útján továbbítani. Ezzel a levelezőknek a kényelmét akarták szolgálni. Erre a célra különleges levélborítékot bocsátottak forgalomba. 1955-ben az ilymódon továbbított küldemények kezelésének egyszerűsítése érdekében külön hely-keletbélyegzőket rendszeresítenek. Két vidéki hivatal részére el is készültek a bélyegzők, de aztán gyártásuk abbamaradt. Az Lsz-BR. típuscsoportba tartozó, Kr 5 rendszerű bélyegzőkből az első Sopronba került (7. kép).

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Várkúti János: Kiegészítések Sopron meteorológiai múltjához, jelenéhez1

Várkúti János: Kiegészítések Sopron meteorológiai múltjához, jelenéhez[1(167)]

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Várkúti János: Kiegészítések Sopron meteorológiai múltjához, jelenéhez1 / I. A Május 1. téri (volt Deák téri) „Időjelző házikó”

I.
A Május 1. téri (volt Deák téri) „Időjelző házikó”

1. A „Soproni Szépítő Egyesület” elnöke, dr. Printz Ferenc 1911. március 28-i keltezéssel az alábbi beadvánnyal fordul Sopron szab. kir. város tanácsához: „Tekintetes Tanács! Választmányunk határozata folytán a Deák téren az Alsólőver út tengelyében egy a városi mérnöki hivatal tervei szerint készítendő időjelző házat óhajtunk felállítani, melynek fenntartásáról az egylet fog gondoskodni. Tekintettel arra, hogy ezen építkezés a mérnöki hivatal tervei és ellenőrzése mellett történik, kérjük ezt tudomásul venni és a szabályszerű eljárástól eltekinteni.”[2(168)]

A városi tanács véleményezés végett a középítési bizottsághoz továbbítja a beadványt, amely – természetesen – javasolja a kérelem teljesítését. Annál is inkább, mert az építési költségek nem a városi tanácsot terhelik, s a bizottság jegyzője nem más, mint az időjelző tervének készítője: Jaluschka Lajos városi mérnök.

Feltehetően az építkezés ekkor már folyik, mert a május 26-i ülésen a tanács már azt javasolhatja, hogy a közgyűlés „ezen torony felépítését köszönettel vegye tudomásul és erről a városszépítő egyesületet jegyzőkönyvi kivonattal értesítse”.

A törvényhatósági bizottság június 1-jén tartott folytatólagos ülésén az alábbi határozat született: „Dr. Schwarz Sándor hozzászólása és Dr. Töpler Kálmán polgármester felvilágosítása után a közgyűlés a tanács javaslatát elfogadva tudomásul veszi, hogy a soproni városszépítő egyesület a Deák téren saját költségén időjelző tornyot épített és ezért neki köszönetet szavaz. Erről a tanácsot további intézkedés végett az ügyiratok kapcsán jegyzőkönyvi kivonattal értesítjük.”

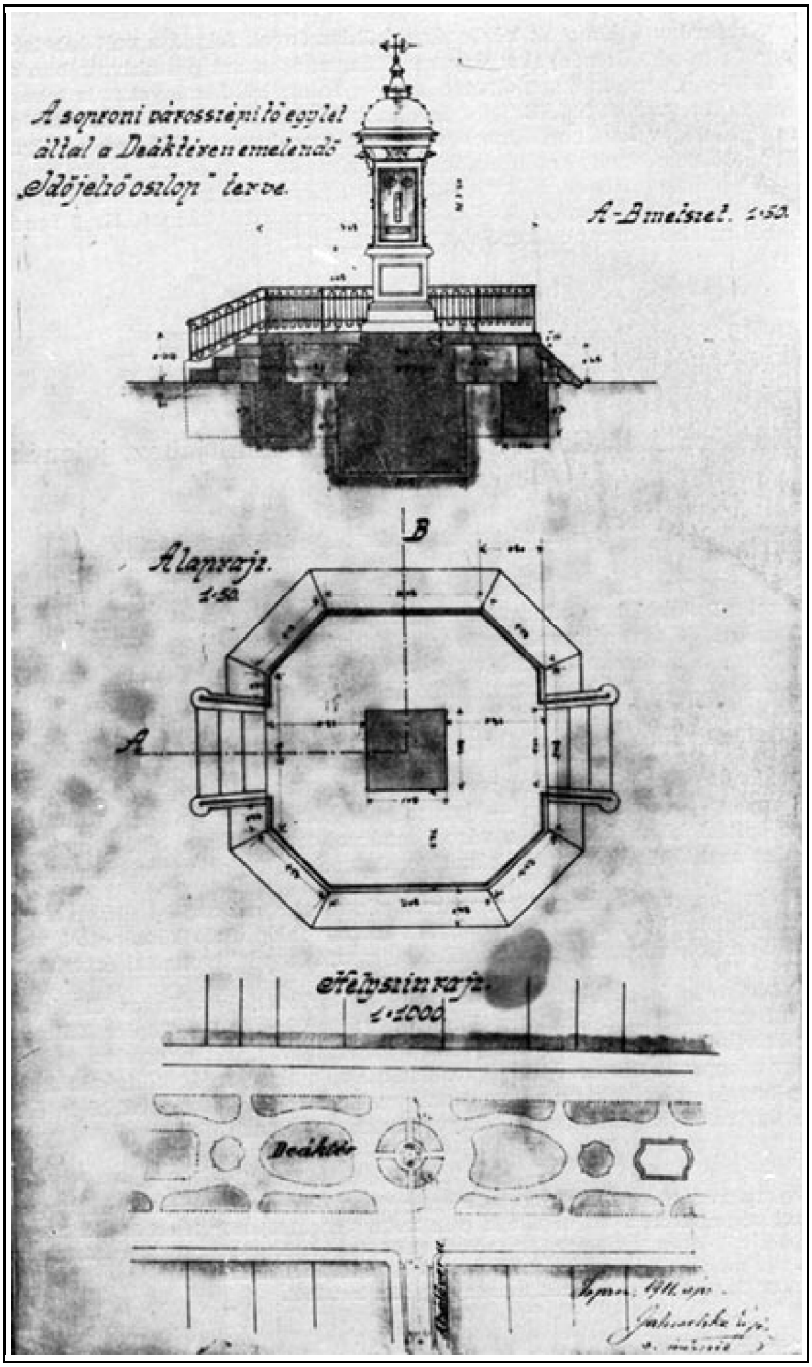

344 1. A Deák (ma: Május 1.) téri időjelző oszlop terve (repr. Németh Ferenc)

345 A városi tanács a közgyűlés határozatát június 16-i keltezéssel 9537/1911. szám alatt továbbítja a városszépítő egyesületnek.[3(169)]

Az időjelző házikó létesítéséről Csatkai Endre eképpen emlékezik meg: „…olyan dísszel lett gazdagabb a tér, amely valósággal megkoszorúzta a nagy művet. Az Alsólőver utca torkolatánál kivágatták a fákat s ide

egy kis emelkedésre időjelző tornyot építettek. (Ilyen készülék eddig csak a Várkerület elején állt a Romwalterek birtokában.) Az eszme Panuska pénztárostól származik, a kivitelben nagy része volt több soproni iparosnak, akik anyagot szállítottak ingyen vagy nagyon olcsón, valamint Jaluschka Lajos városi mérnöknek, aki a terveket készítette."[4(170)]

2. Az időjelző oszlop (1985)

Az építmény gondozását fennállása óta kisebb-nagyobb megszakításokkal az egyesület tagjai vállalták társadalmi munkában.[5(171)]

3462. Az időjelző házikó, szakmai nevén ún. Lambrecht-féle meteorológiai állomás a századforduló elején jelenik meg hazánkban. Elsősorban üdülőhelyekre, később más városok köztereire is felállítják. Magyarországon legelőször (1908) néhány tátrai üdülőhely, majd Siófok, a budapesti Erzsébet – ma Engels – tér, s városunk dicséretére legyen mondva, 1911-ben már Sopron is rendelkezik ezzel a természettudományos, meteorológiai érdeklődést keltő, szecessziós-eklektikus park- és városdísszel.

3. Az elpusztult Erzsébet-kerti időjelző oszlop (repr. Németh Ferenc)

A házikó „működése” négy alapvetően fontos meteorológiai elem (légnyomás, hőmérséklet, légnedvesség és szél) mérésén nyugszik. Ezek „együttállásából” következtethetett az érdeklődő a várható időjárásra. A világtájakat és a szél irányát az építmény kupoláján lévő szélárboc jelzi. A többi adatot a házikó belsejében elhelyezett műszerekről (aneroid barométer, termohigroszkóp, poliméter) olvashatták le. A mutatók állásának egybevetésével többféle prognózis készítésére volt lehetőség, amihez a szakmai illusztrációkkal készült két táblázat nyújtott segítséget.

A leolvasott adatok megbízhatóságának és így tudományos felhasználhatóságának értékét csökkenti – főként napsütéses időben –, hogy a házikóban a hőmérséklet és így a relatív légnedvesség is eltér(het) a szabadban uralkodó állapottól. A házikó rendeltetésének azonban így is jól megfelelt, célja a kor tudományos színvonalának állapotához igazodva a természettudományos érdeklődés felkeltése volt.

3474. Meteorológiai állomás a Kuruc-dombon

348A házikó – változatlan műszerezettséggel – egészen a II. világháborúig betöltötte eredeti rendeltetését. A háborús pusztítás az Időjelzőt és környékét sem kímélte. Műszerei megsérültek vagy eltűntek. Az újjáépítés éveiben a létfontosságú sürgősség szabta meg a helyreállítási munkák sorrendjét, így az Időjelző maradt …Eredeti állapotában még ma is látható egy-egy házikó pl. Bécsben (Gänsehäufel), vagy Szlovákiában Körmöcbányán.

3. Az időjelző működésével kapcsolatos kiadások évről-évre felbukkannak a Városszépítő Egyesület év végi számadásaiban, vagyonkimutatásaiban. Ezekből kiderül, hogy a Deák téri házikó mellett létezett egy szerényebb kivitelezésű és felszereltségű időjelző az Erzsébet kertben is (a mai gyermekjátszótér és a gesztenyefasor között).

Az 1934. június 5-i választmányi ülésen az „elnök bejelenti, hogy az Erzsébet kerti házikót, mely minden

talapzat nélkül áll a földön, cement lépcsőfokkal kívánja körülvenni. Felette szükséges, hogy a házikó befestessék és a régi képek helyébe újak tétessenek. A választmány helyesli elnök javaslatát, felkéri azonban arra, hogy a mérnöki hivatalban érdeklődjön affelől, nem kaphatnának-e a házikóba néhány időjelző műszert is?"

Az 1935. május 9-i jegyzőkönyvben már szerepel, hogy „az Erzsébet kerti időjelző házikót műkőalapra helyeztük és kijavítottuk." A két db barográf közül (az év végi számadásban szerepelnek) az egyik a Deák térre, a másik az Erzsébet kertbe került. Az Erzsébet kerti időjelző időközben elpusztult, ma már csak képen látható.

A Kossuth Lajos utcai óra és időjelző torony ugyancsak szerepel pl. az 1923. évi vagyonkimutatásban. Ez utóbbi építmény – nem eredeti felszereléssel – még ma is megvan; hosszú évek szünetelése után órái ismét mutatják a pontos időt!

4. A háború utáni években a Városszépítő Egyesület működése huzamosabb ideig szünetelt. A Városi Tanács gondjai között sem szerepelhetett első helyen egyik időjelző működtetése sem. De a városszépítő törekvések gondolata továbbra sem aludt el. 1955 nyarán Boronkay Pál városi főmérnök megkereste a Meteorológiai Állomást és megállapodott annak vezetőjével a mai Május 1. téri időjelző felszerelését és újbóli működtetését illetően. Az állomás vezetője egyúttal vállalta a házikó gondozását és kezelését, és közel 10 évig végezte azt – az elődökhöz hasonlóan – társadalmi munkában.

Felszerelés tekintetében korszerűbbé vált a házikó berendezése. Legfontosabb műszerei: légnyomásíró (barográf), hőmérsékletíró (termográf), Six-féle maximum-minimum hőmérő, poliméter (hőmérő és higrométer együttese). Kifüggesztésre került az akkor még újdonságnak számító Időjárási napijelentés két egymásutánt száma is.[6(172)]

A térképek és műszerek használati utasítása mellett táblázatok és grafikonok gazdagították a házikó belsejét. Így pl. a város klímáját jellemző 50 éves átlagok, az elmúlt hónap időjárási adatait szemléltető grafikonok stb. Színesebbé tette a „választékot" egy-egy alkalomszerűen választott meteorológiai téma feldolgozása (rajzzal, térképpel), amelyhez az anyagot az időjárás változékonysága, rendellenessége vagy az aktualitás adta.

5. Majd 10 éves szünetelés után az „Időjelző házikó újra betölti eredeti funkcióját, rendszeres és hasznos információkkal szolgál az érdeklődőknek", közli a jó hírt a húsz éves kényszerszünetet tartott, de újból feléledt és megerősödött Soproni Városszépítő Egyesület a tagjaihoz intézett körlevelében.[7(173)]

349Az 1976. augusztus 20-a óta újból működő házikó „üzemeltetése" megbízhatóan állandósultnak tekinthető. Ezúttal nem társadalmi munkában látják el a kezelését, hanem a Meteorológiai Állomás egyik dolgozója végzi – tiszteletdíj ellenében – a házikó gondozását.

A felújításokkal kapcsolatos szakipari munkák elvégzésére – hasonlóan a városukat szerető elődökhöz – ezúttal is akadtak önkéntes vállalkozók. A Postaigazgatóság lakatos brigádja társadalmi munkában dolgozott, az Építőipari KTSZ (Kossuth L. u.) is igen méltányos árat számított fel érte.

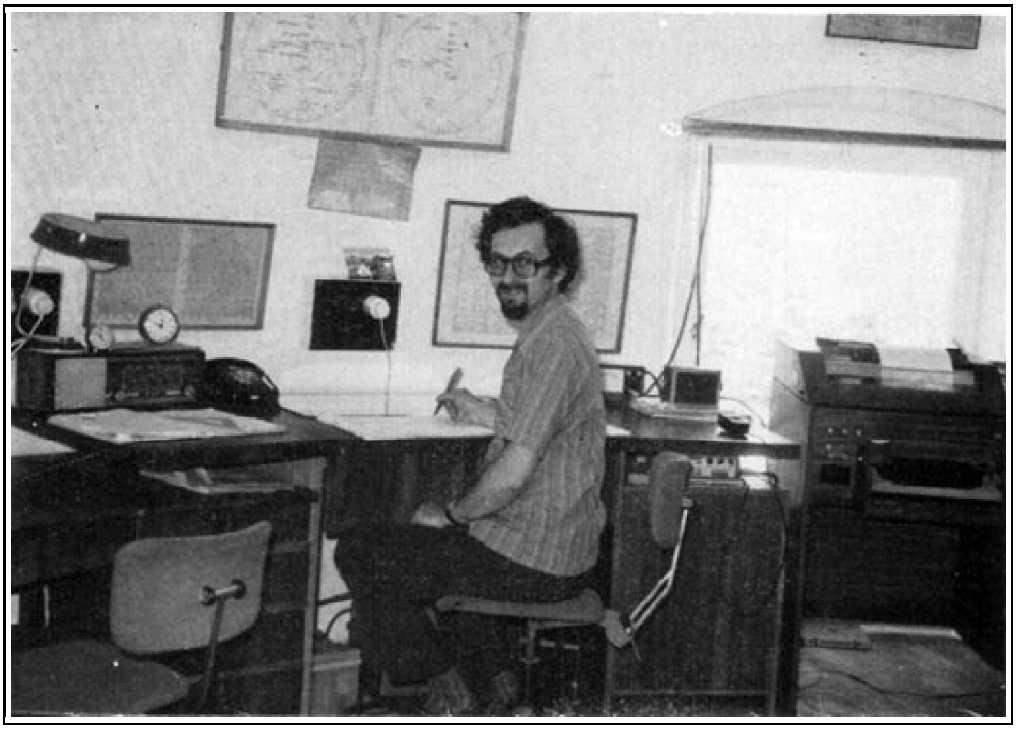

5. Az állomás munkaterme

A házikó felszerelése – az előzőhöz viszonyítva – annyiban változott, hogy a térképes Időjárási napijelentések feleslegessé válván (a TV naponta közli azokat), kifüggesztésre és felhasználásra kerültek a Meteorológiai Intézet hétvégi és a hosszabb távú (10 napos, ill. 6 hónapos) előrejelzései. Számos magyarázó szövegű tájékoztató segíti még az eligazodást az érdeklődők számára.[8(174)]

6. Az időjelző környéke a hosszú évtizedek során megváltozott, részben felújult. Lebombázott épületek helyébe újak épültek. A régi park – sokak akkori fájdalmára – kicserélődött, modernizálódott. De az időjelző házikó – bár tartalmában igen – külsejében nem változott. Hosszú évtizedek óta hozzátartozik a városképhez. Ma is kedvenc találkozóhelye a kirándulásra gyülekezőknek.

II.
Az új, kurucdombi meteorológiai obszervatórium

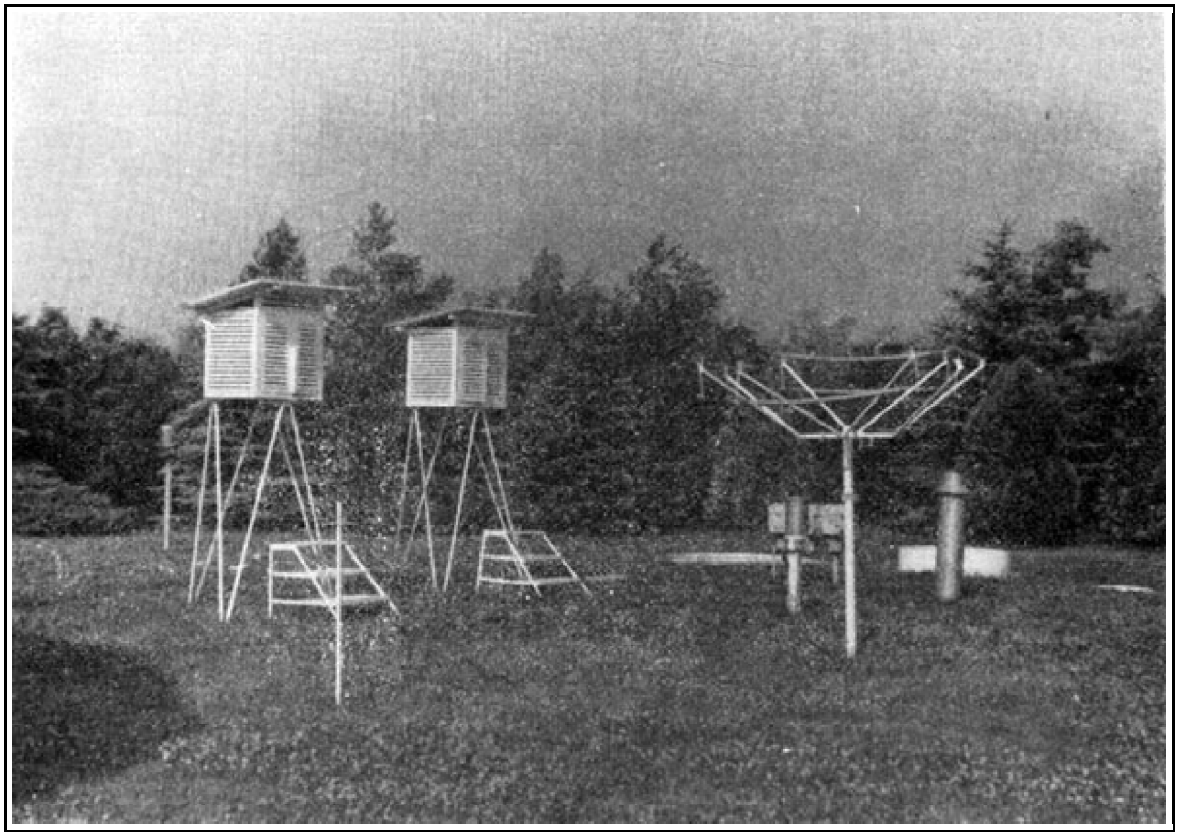

3506. A fertőrákosi Kutató Állomás

1. A nem hivatalos jellegű, inkább csak a kor divatjához igazodó és a városszépítő törekvéseket bizonyító meteorológiai létesítmények (Deák tér, Erzsébet kert, 351Kossuth L. u.) mellett az Országos Meteorológiai Intézet (OMI) hálózatába tartozó, tudományos munkát folytató állomás is létezett – mint köztudott – Sopronban. Több, mint 100 éve (1856 óta) működik szinte megszakítás nélkül a Soproni Meteorológiai Állomás.[9(175)]

Legutolsó munkahelyén, az Erdészeti Egyetem területén 50 évet töltött, mígnem jelenlegi végleges helyére, a Kuruc körút 6. sz. alatti obszervatóriumba költözhetett közel azonos tengerszintfeletti magasságba, de jóval kitettebb, szelesebb helyre.

Az új állomás függetlensége a különböző intézmények eddigi vendéglátásától megnyugtató megoldás az OMI számára, de a város is nyert az új obszervatórium létesítésével. Az addigi, műemlékjellegű, romos szélmalomépület és rendezetlen környéke helyére a városképet javító és szépítő műszaki létesítmény épült.[10(176)]

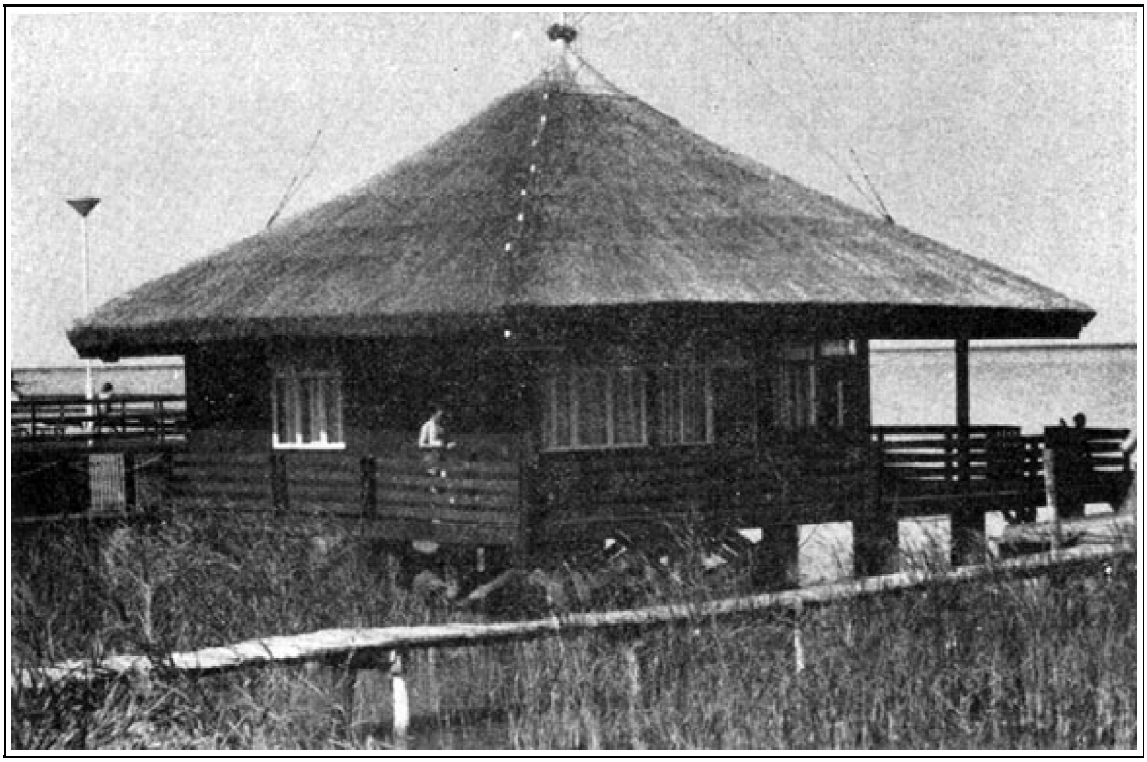

7. A fertői állomás

Az állomás közel húsz éves önállósulási törekvései a hetvenes évek elején végre megvalósulás előtt állnak. A város felajánlja az említett romos szélmalomépületet, majd megadja a területhasználati engedélyt. A Soproni Tervező Iroda a budapesti és a helyi Műemlékfelügyelőség engedélye után 1971-ben elkészíti a tervet, de még nincsen kivitelező. Végre 1973-ban a Fertődi Építőipari KTSZ vállalja és megkezdi a munkát, s 1974 áprilisában be is fejezi azt.

352A csonkakúp alakú épület homlokzatának falán a főbejárati ajtó mellett dombormű látható Gensel János Ádám portréjával, amellyel az Intézet (OMI) is megemlékezik az első műszeres magyar észlelőről, Sopron város egykori (1711) főorvosáról, a kor nyelvén szólva: főfizikusáról (vö. SSz. 1973, 59–60).

2. 1974. május 24-én megtörténik az állomás ünnepélyes átadása, amelyen az Országos Meteorológiai Szolgálat vezetői is részt vesznek. Köztük Dr. Czelnai Rudolf, az akkori igazgató, ma a Meteorológiai Világszervezet (WMO) egyik főtitkár-helyettese.[11(177)]

A tervezők és a kivitelező érdeme, hogy a műemlékjelleg megóvása mellett a korszerű, tudományos kívánalmakat is kielégítő megoldást találtak. A meglévő külső adottságok és a jelentkező belső igények közötti összhangot egy háromszintes épületben lehetett kialakítani.

Az alagsorban kaptak helyet a raktárhelyiségek, ahol később egy vendégszoba is létesült.

A főbejárati ajtóból nyílik a földszinti előtér, ahonnan a henger alakú épület adottságai által megszabott csigalépcsők vezetnek le az alagsorba, illetve fel az emeleti szintre, valamint a teraszra. A földszinten van a vezetői szoba is.

Az emeleti szinten levő csonkított kör alakú észlelői munkaterem az obszervatórium „lelke”. Itt történik az észlelések egy része (regisztrátumok leolvasása), az URH rádió adó-vevő készüléken és egy Telex-távírón keresztül kapcsolat a nagyvilággal, a hálózat többi tagjaival. Itt történik a Dunántúl egy részéről az adatok begyűjtése és továbbítása, valamint az óránkénti észlelési adatok feldolgozása és továbbítása. Ebben a teremben történik az egyik leglényegesebb meteorológiai elemnek, a légnyomásnak mérése higanyos barométerrel, regisztrálása a barográffal. Ebben a munkateremben olvashatók le az épület teraszán felállított szélíró adatai is. Szakmai jellegű képek és térképek teszik otthonossá a terem falait. Az időjárási adatok iránti érdeklődők telefonja is ebben a teremben cseng a nap bármely szakában.

A legfelső szinten, a teraszon van a kilátó, ahonnan az egész horizont jól áttekinthető. („Ellen-Károly-kilátónak” is tekinthető, ahonnan nagyon szép rálátás nyílik a városra, kivéve, ha téli, ún. inverziós időben nem borítja a belvárost a szmog.)

A terasz középpontjában emelkedik az ún. Fuess-univerzál szélíró árboca, rajta a szélirányt és -sebbeséget mérő készülék, amelynek észlelt adatait a munkateremben levő műszer regisztrálja a széllökésekkel együtt. A teraszon – mint legalkalmasabb helyen – kapott helyet a Campbell–Stokes napfénytartammérő és a Robitzsch-féle napsugárzásíró műszer.

Az épületet körülvevő 700 □-öles kert a szabad térben történő észlelések, mérések elvégzésére szolgál. A műszerek zavartalan működését nem befolyásoló (távolságtartó) parkosítás mediterrán jellegű növényekkel, cserjékkel történt.[12(178)]

A legfontosabb észlelések a hőmérséklet, a csapadék, a párolgás, a felhőzet-borultság, a magassági szél mérésére irányulnak. Ezeket a célokat szolgálják a parkban elhelyezett műszerek: száraz-nedves hőmérőpár, maximum hőmérő, minimum hőmérő, hőmérsékletíró (termográf), a levegő relatív pártartalmának mérésére-regisztrálására a higrográf. E műszerek mindegyike fából készült, redőnyös, fehérre festett, ún. angol bódéban van elhelyezve.

A szabadban vannak felállítva a párolgásmérő kádak, a csapadék mérésére szolgáló műszerek (Hellmann-féle csapadékmérő és csapadékíró). A talajhőmérők 2 cm, 5 cm, 10 cm, 20 cm mélységben mérik a talaj hőmérsékletét. A műszerkert berendezését egészíti 353ki még egy zúzmaramérő felszerelés, amelynek eredményeit a környék magasépítésű energia- és hírhálózata hasznosíthatja.

4. Az állomás napi teendői közé tartozik az óránkénti észlelések elvégzése, a körzetükbe tartozó állomások adatainak begyűjtése és továbbítása. Naponta kétszer (délben és éjfélkor) a magassági szélmérés (pilotozás) elvégzése, valamint a viharjelzés a siófoki obszervatórium részére a fürdő-szezonban. A meglehetősen széles skálájú szakirányú munkákat öt főhivatású dolgozó látja el Pődör János agrármérnök, állomásvezető irányításával.

A folyamatos napi munkák mellett számos „mellék” tevékenységet is folytatnak az állomás dolgozói. Fogadják – elsősorban – az iskolák, szakkörök látogatóit, akik itt mélyítik el az iskolában tanult, vonatkozó elméleti ismereteket.

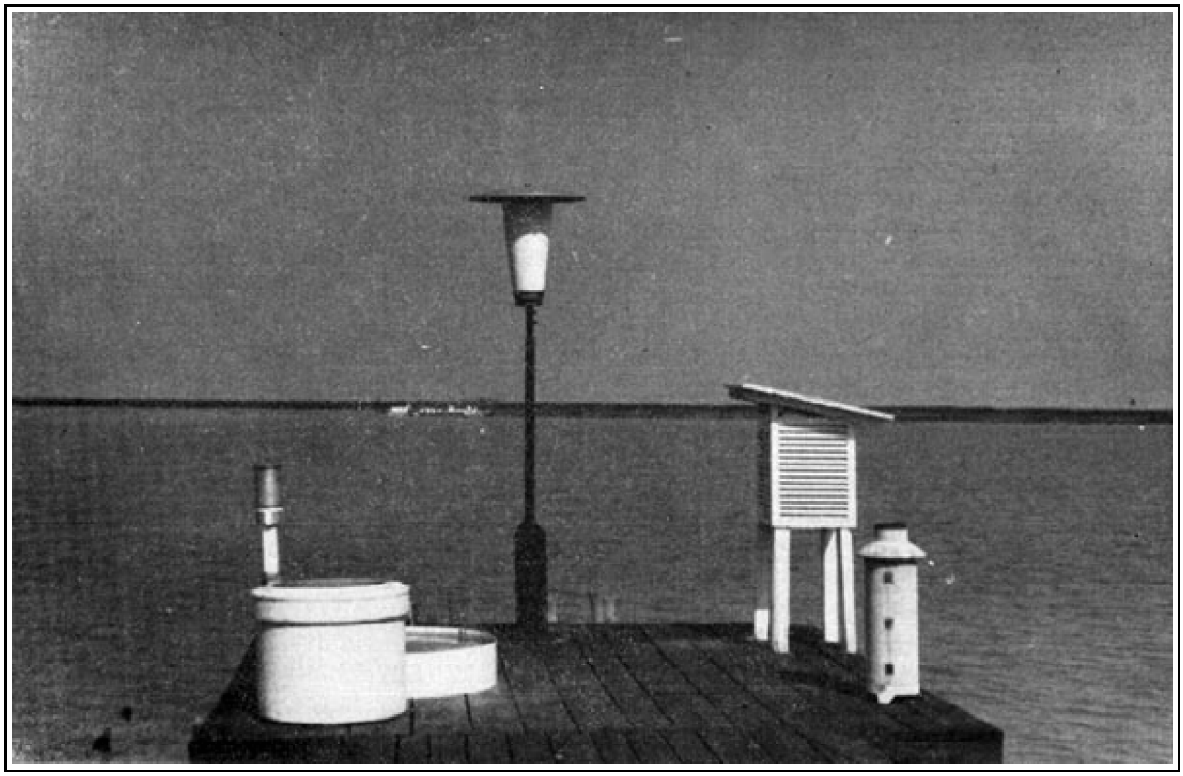

8. A fertői állomás „műszerkertje”. Piacsek István felvételei

Bizonyos szolgáltatásokat is nyújtanak az őket megkereső intézmények, vállalatok részére: számukra szükséges információkat adnak az időjárási-éghajlati adatok sorából (elsősorban a csapadékra, a szélre, a hőmérsékletre vonatkozóan).[13(179)]

5. A magyar meteorológiai hálózat egyik reprezentatív állomásának is tekinti a Soproni Főállomást. Hazai vendégei mellett jeles külföldi látogatókkal is büszkélkedhet. Többek között itt járt 1977-ben D. A. Davies, a Meteorológiai Világszervezet (WMO) akkori főtitkára, aki igen kedvezően nyilatkozott az állomás fekvését, felszereltségét, munkáját illetően.

354A közel 130 éves állomás, teljes nevén az OMSZ Soproni Főállomása, úgy tűnik, véglegesen „révbe” jutott: személyi és felszereltsége állománya lehetővé teszi a követelményeknek megfelelő működés biztonságos folyamatosságát. Az állomás, amely immár független az elődök köszönetet érdemlő, önzetlen vendéglátásától, egyúttal díszes és tudományosan is értékelendő műszaki létesítménye városunknak, a Kurucdombnak.

III.
Meteorológiai kutatások a Fertőn

1. A Magyar Meteorológiai Társaság X. Soproni Vándorgyűlésén (1964. aug. 28–30), elhangzott

előadások egyike a fertői nádas klímáját befolyásoló tényezőkkel foglalkozott és hiányolta, hogy a Fertő klímájára mérési adatok még nem állnak rendelkezésre. Hangsúlyozta a nádasak hozamát és minőségét befolyásoló időjárási tényezők vizsgálatának fontosságát, sürgősségét.[14(180)]

Boronkai Pál városi főmérnök, a Magyar Hidrológiai Társaság Soproni Csoportja nevében örömét fejezte ki az elhangzott előadás és a felvetett javaslatok hallatán. Ismertette a csoport által tervezett hidrometeorológiai állomás létesítésének pillanatnyi állapotát.

A vándorgyűlésen hozott ajánlások megvalósulását meggyorsította az a tény, hogy időközben az UNESCO a Fertő-tájat az „Ember és Bioszféra" program keretében bioszféra-rezervátummá nyilvánította.

Osztrák oldalon már 1966-ban, a magyar tószakaszon pedig – az 1030/1967. sz. kormányhatározat folytán – 1969-ben indultak meg a hidrometeorológiai mérések és vizsgálatok.[15(181)]

A kutatómunka beindítását részben az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság (mint a hidrológia szakterülete), másrészt a Magyar Tudományos Akadémia Fertőtáj Bizottsága is szorgalmazta.

A fertői komplex kutató munka (meteorológia–hidrológia–limnológia–stb.) végleges beindulásáról 1979. április 1-je óta beszélhetünk, amikor is megkezdte működését az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Fertői Kutató Állomása Fertőrákoson (vezetője dr. Takáts Tamás agrármérnök). Az előző tíz évben is folytak a tószakaszon időszakos mérések és vizsgálatok (OMI; VITUKI), a begyűjtött adatok feldolgozásra és részben publikálásra is kerültek. 1979 óta azonban a Fertői Kutató Állomás a gazdája a maga hálózatával (parton–tavon–nádasban–Fertőbozon–Fertőújlakon) a tóra vonatkozó tudományos kutatásoknak. (Egyébként Tómalomfürdőn is működik a Vízmű megbízásából és kezelésében 1983-tól egy helyi jellegű hidrometeorológiai klímaállomás).

2. A Kutató Állomáson folyamatosan mérik a léghőmérsékletet és légnedvességet, a levegő nyomását, a csapadék mennyiségét és intenzitását, a szél irányát és sebességét, a párolgást szabad felállításban és nádállományban, a sugárzásegyenleg komponenseit, a talaj és a víz hőmérsékletét különböző szintekben.

A Kutató Állomás (parti állomás) épületében kaptak helyet a munkatermek (laboratórium, vezetői szoba stb.), a szabadbani műszerkert pedig a klímaállomás felszerelését tartalmazza. Az ún. angol bódéban található a száraz-nedves hőmérőpár, egy-egy minimum és maximum hőmérő, termográf és higrográf, valamint egy Piche-féle 355párolgásmérő. A Wild-féle szélzászló a szél irányának és erősségének jelzésére szolgál. A csapadék mennyiségének mérésére egy Hellmann-csapadékmérő, intenzitásának regisztrálására egy Hellmann-csapadékíró van felállítva. A lehullott csapadék kémiai vizsgálatához szükséges vízmennyiséget egy külön csapadékgyűjtő edény biztosítja. A talajhőmérséklet mérése 2–5–10–20–50 és 100 cm mélységben történik. A tó vízháztartásában igen jelentős szerepet játszó párolgás mérésére a kertben kör keresztmetszetű ún. „A" típusú párolgásmérő kádak vannak felállítva.

A cölöpálláson kiépített tavi állomás épületében elhelyezett műszerek a vízhőmérsékletet és vízellátást regisztrálják különböző szintekben. Az ún. Fuess-féle univerzális szélmérő a tó felett uralkodó szélirányt és szélsebességet (széllökéseket) rögzíti. A felszerelést az ugyancsak cölöpökre épített szabadbani „műszerkert" egészíti ki: komplett felszerelésű angol házikóval, két „A"-típusú párolgásmérő káddal és a Hellmann-féle csapadékmérő és csapadékíró készülékekkel. (1971-től működött néhány évig egy úszóbólyára erősített mérőárbóc is a léghőmérséklet, légnedvesség és szélsebesség több szintben történő regisztrálására.)[16(182)]

A nádasban elhelyezett mérőállomás mikroklíma-jellegű kutatásokra is alkalmas. Az 50 cm és 100 cm magasságban elhelyezett angol bódék műszerein kívül két, padlóra telepített „A”-típusú párolgásmérő kád, valamint 5 négyzet keresztmetszetű náddal betelepített párolgásmérő kád (evapotranspirométer) egészíti ki a felszerelést.

3. Mint látható, a Kutató Állomás munkája – a különböző vízminőségű területek felkutatása és vizsgálata mellett – arra is irányul, hogy a tó vízmérlegében nagy szerepet játszó csapadék és párolgás arányát megállapítsa, a befolyásoló tényezőket (hőmérséklet- és szélviszonyok, sugárzási adatok stb.) felderítse, mindezekből következtetéseket vonjon le. (Köztudott, hogy a tó vízjárása a múltban is igen szeszélyes volt: többször fordult elő kiszáradás, máskor viszont igen magas vízállás alakult ki.)

A tó legjellemzőbb geográfiai adatai közismertek.[17(183)] Klimatikus viszonyai viszont csak a legutóbbi másfél évtized mérési-kutatási eredményeinek révén váltak ismertté és felhasználhatókká.

A tó (és vízgyűjtőjének) területére legjellemzőbb éghajlati adatokból – az eddig közzétett eredmények alapján – néhányat, vázlatosan és előzetesként az alábbiakban adhatunk meg:

A csapadékviszonyokat az ún. polygon módszerrel állapították meg.[18(184)] Ezek szerint a területi átlag – a mérési időszakban – 630 mm/év, szemben Sopron 688 mm/év átlagával. A többlet a domborzati hatásokkal magyarázható. Szélső értékek Fertő–Sopron viszonylatban:

401 mm (1932) – 451 mm (1932), illetve

893 mm (1965) – 1130 mm (1903)

A szél irányának és sebességének vizsgálatát a tavi állomás 1975–1979-ből származó óraátlagok alapján végezték el.[19(185)] Az öt évi adatsorból megállapítható, hogy a tó felett az ún. „csatornahatás” érvényesül: azaz felgyorsul az uralkodó északnyugati 356szél. (A tó és környezetében levő magyar és osztrák állomások adatsorában a tavi állomás szélsebességátlaga a legnagyobb: 3,5 m/s; a környezetéé 2,1–3,3 m/s.).[20(186)]

A sugárzási viszonyokat vizsgálva megállapítható, hogy mind nyárom, mind télen számáttevő különbség mutatkozik a vízfelszín és a nádas sugárzásháztartása között, amely elsősorban a két felszín eltérő visszaverőképességének (albedójának) következménye. A hullámzás hatása is számottevő.[21(187)]

A tó vízháztartásának alakulásában döntő szerepet játszik a hőmérséklet és a párolgási viszonyok alakulása. Az eddigi mérések azt tanúsítják, hogy az évi párolgási veszteség több száz milliméterrel is meghaladhatja a lehullott csapadék mennyiségét.[22(188)] Ezt a különbözetet nem minden évben tudja kompenzálni a tó természetes vízgyűjtője (Rákos patak, Vulka stb.).

A felsorolt figyelemkeltő éghajlati adatok még csak rövid – néhány éves – mérési időszak kutatási eredményei, de következtetések levonására kellő óvatossággal máris alkalmasak. Az immár huzamos idő (másfél évtized) óta tartó folyamatos mérések azonban elég hosszú adatsort eredményeztek, amelyeknek feldolgozása és közzététele után megbízhatóbb képet nyerhetünk a Fertő klímájáról különösen akkor, ha az osztrák adatsorra is támaszkodunk.

4. Az a körülmény, hogy a tó környéke értékes természetvédelmi terület, indokolttá és szükségessé teszi a két szomszédos ország meteorológus és hidrológus szakembereinek szoros együttműködését.

E felismerés jegyében rendezték meg 1982 őszén Sopronban a Fertői Szakmai Napokat. A tudományos ülés alkalmával a magyar és az osztrák meteorológusok elsősorban a Fertő hidrometeorológiai kérdéseit vitatták meg.

A tó és vízgyűjtőjének megismert és jellemző klimatológiai adatai lehetővé teszik a többi vízháztartási tényező pontosabb becslését, a vízszintszabályozás pontosítását.

Ugyanekkor a kutatási eredmények nem elhanyagolható lehetőséget nyújtanak a célszerű vízgazdálkodás (nád és halászat), valamint az üdülés és a vízisportok optimális feltételeinek biztosításához.

Természetesen olyan jellegű fejlesztést, ahogyan azt az osztrák tórészen és partszakaszon teszik, nálunk egyelőre nem lehet célul kitűzni. Azonban a magyar részen is vannak olyan adottságok, amelyek ésszerű kihasználásával a két tórész között egyensúly teremthető.[23(189)]

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Nikolics Károly: A Soproni Sakk-kör megalakulása (1924)

357Nikolics Károly: A Soproni Sakk-kör megalakulása (1924)

Sopronban és Dunántúl egyes városaiban aránylag későn kezdett a sakkozás megerősödni. Egyrészt kevesen művelték eredményesen, másrészt nehezen szerveződtek közös táborba. Ugyanakkor a hazai sakkélet pl. a Nagyalföldön mozgalmas volt, sőt Maróczy Géza nagymester révén nemzetközi szinten is elismertté vált.

Soproni egyesület megalakítását Winkler Elemér reáliskolai tanár vetette fel. Székesfehérvárról került Sopronba, diák korában Exner Győző sakkmester tanítványa volt. A helyi erők összefogása révén 1924. szeptember 14-én alakult meg a Soproni Sakk-kör. Ez alkalomra a Győri Sakk-kör több tagja is eljött. Éljátékosuk: Chalupetzky Ferenc előadást tartott és szimultánt játszott.

358Az első tisztikar a következő volt: Elnök Király Jenő kórházigazgató, alelnök Nikolics Milivoj gyógyszerész, főtitkár Winkler Elemér, titkár Csath István, pénztáros Kovács Kálmán, ügyész Márkus Ferenc. Az első két évben erőteljes tagtoborzás folyt. Ennek eredményeképpen a Körnek mintegy 200 tagja lett. Játékerő szerint 4 csoportban folytak a versenyek. Bevonták a város környékét is. Sorra látogatták a dunántúli köröket. Szombathely, Körmend, Nagykanizsa ellen mindig győzni tudtak, az erős győriek ellen ez nem sikerült. Később bécsi egyesülettel is mérkőztek.

Winkler Elemér fiatalon, tragikus körülmények között elhunyt. Király Jenő pedig nagy elfoglaltsága miatt néhány év múlva leköszönt az elnökségről. Ezután Kövesi Antal főiskolai tanár lett a Kör elnöke, főtitkára Molnár Zoltán, majd Batta József.

A Kör évente házi bajnokságot rendezett. Megemlítendő az első évtized bajnokainak neve: Breuer Ernő,

Csath István, Grünfeld Ernő, Schwabbauer Erik, Vasváry Hugó. Rajtuk kívül Kaprinay, Marusák, Molnár és Nikolics voltak a soproni csapat erősségei. Kiemelendő Grünfeld Ernő, aki később Budapestre került és Gereben Ernő néven mesteri fokozatot ért el. Tagja volt a magyar válogatottnak.

Sakk-körnek hosszabb ideig nem volt állandó helyisége. A tagok különböző helyeken (Kaszinó, Royal kávéház) találkoztak. 1933-ban állandó helyiséget kapott a Kör az Ipartestület Szt. György u. 20. sz. alatti épületében (ma Geodéziai és Térképészeti Vállalat).

A Sakk-kör 10 éves fennállása alkalmából, 1934-ben jubiláris sakkversenyt rendezett a nemrég felépült Lövérszállóban (ma SZOT Csepel üdülő). A 12 résztvevő között 3 külföldi, 3 magyar mester is szerepelt. A versenyt az ausztriai Spielmann nagymester nyerte 9 1/2 ponttal. A helyiek közül Grünfeld szerepelt a legjobban, 7 ponttal az V–VII. helyen végzett. A kiemelkedő versenyről Havasi Kornél mester szerkesztésében külön kiadvány jelent meg. Ebben Havasi és Grünfeld 29 érdekesebb játszma elemzését tették közzé.

A Kör az alapító Winkler Elemér emlékét később is ápolta. Így a gyengébb játékosok az erősebbekkel együtt résztvettek egy előnyadásos versenyen. Ezt minden nyáron „Winkler Elemér emlékverseny” néven írták ki. Továbbá a soproni középiskolások részére „Winkler Elemér serleget” alapítottak. Ezen résztvettek a bencés gimnázium, reáliskola, líceum, tanítóképző és kereskedelmi iskola diákjai. A kiírás szerint az az iskola nyerhette el a serleget, melynek diákjai háromszor egymásután vagy összesen ötször győztek. Az öt fős csapatok versenyében a serleget végül a líceum diákjai nyerték meg. Ennek csapatában annakidején magam is játszottam. A serleg az iskolában ma is megvan.[1(190)]

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Badiny Gyula: A Soproni Faragók Baráti Köre 10 éves

Badiny Gyula: A Soproni Faragók Baráti Köre 10 éves

A Faragók Baráti Köre 1977. dec. 14-én a TIT Városi Szervezete keretében alakult meg, akkor Soproni Faragó Klub elnevezés alatt.

Az alakulás előzményeihez tartozik, hogy az 1960-as években Badiny Gyula felkereste Csatkai Endrét, a „Liszt Ferenc” Múzeum akkori igazgatóját egy kiállítás szervezése ügyében. Ő a javaslatot azzal utasította el, hogy a múzeum csak meghaltak munkáival foglalkozik, élőkével nem.

359 1975-ben a Soproni Ünnepi Hetek műsorában szerepelt „A Soproni öntevékeny képzőművészek kiállítása.” A kiállítás a „Pataki István” Ifjúsági Házban volt látható június 27-től július 26-ig. Ezen a kiállításon szerepeltek munkáikkal a későbbi Faragó Kör tagjai közül: Badiny Gyula főagronómus, Dénes Gyuláné nyugdíjas tanárnő, Koppányi Dániel művezető, Szalai Ferenc felszolgáló, Szűcs Szabó Sándor tanár, Tóth Béla nyugdíjas tisztviselő. Akkor vetődött fel az igény önálló klub létesítésére, 1977 nyarán Badiny Gyula megtekintette a győri faragók kiállítását a győri TIT székházban. Akkor Takács Jánosnak, a TIT szervezet megyei titkárának megemlítette, hogy Sopronban is működnek faragók. Takács János javasolta egy soproni klub megalakítását.

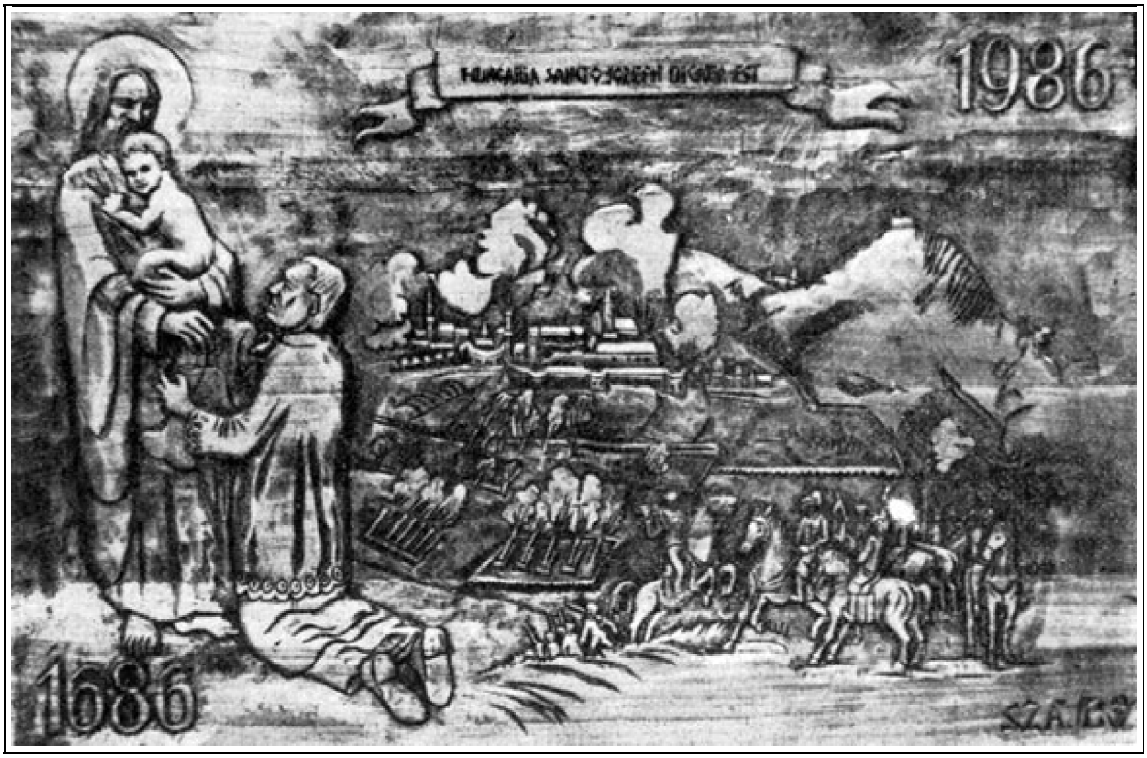

1. Badiny Gyula: „Buda felszabadítása” (rajz: Szarka Árpád).

Végül 1977. december 14-én a TIT Soproni Szervezete keretében megtartották az alakuló gyűlést.

A Faragó Klub alapításában az alábbi faragók vettek részt: Badiny Gyula okl. mg. mérnök, nyugdíjas, Csiszár Ferenc, a Bútoripari Szövetkezet dolgozója, Gilicze István, az Áll. Gazdaság juhásza, Koppányi Dániel, a Soproni Szőnyeggyár művezetője, Kovács Alajos, az Országos Műemlékfelügyelőség dolgozója, Schuller László, az Elzett Művek zárgyári technológusa, Szalai Ferenc, a bánfalvi Eszpresszó vezetője, Szűcs Szabó Sándor tanár.

Az alakuló gyűlés Badiny Gyulát a Klub adminisztratív vezetőjévé választotta.

A Klub fennállása óta mostanáig hetven előadás hangzott el. H. Bakó Lajos, tanár, a Győri Faragó Klub alapítója és vezetője 14 előadással szerepelt, neki köszönhető a klub működésének kezdeti fejlődése és szakszerű irányítása. Jófejű Emil 8 előadással és gyakorlati bemutatóval, Kovács Gábor 4, Péterffy László 2, Dr. Boross Marietta 2, Szarka Árpád 3, Őrsi András 2, Hegedűs Csaba 2, Domonkos Ottó 2, Stibinger Miklós 2, Németh Zoltán 2, Szemerei Tamás 4 előadással. A későbbiekben Szakál Ernő, Sz. Egyed Emma, Renner Kálmán, Czagány Lajos, Németh Ferenc tartott 1–1 előadást, Lencsés Lajos 4 előadást tartott gyakorlati foglalkozással.

360A Klub tagjai meglátogatták a „Liszt Ferenc” Múzeum néprajzi osztályát, az Országos Műemléki Felügyelőség Győri-úti telepét. – Badiny Gyula a Klub vezetője, majd később tb. elnöke 4 esetben tartott vetített képes előadást és 7 esetben számolt be a Klub működéséről.

A Soproni Tanulmányi Erdőgazdaság egy területet bocsájtott a Klub rendelkezésére, melyet a Klub tagjai „Faragó Ligetnek” terveztek kialakítani. Itt 11 esetben volt gyakorlati foglalkozás a Liget kialakításával és

bekerítésével kapcsolatban. A kerítés elkészítésében mint vendégek, a Brnoi Erdészeti Egyetem hallgatói is segédkeztek. Sajnos a „Faragó Ligettel” kapcsolatos tervek és elképzelések végrehajtása elakadt, mivel a Városi Vízmű a Sopron vízellátásához szükséges vezetéket ezen a területen vezette át. Közben a Tanulmányi Erdőgazdaság is megvonta a Klubtól az anyagi támogatást, így a „Liget” kialakítása még most sem fejeződött be.

2. Pájer József: Sakk

1985-től a TIT szervezetében működő Klubot az Erdészeti és Faipari Egyetem Ifjúsági Faragó Klubjával egyesítve, a Faragók Baráti Körévé szervezték át. Ügyintézője Szemerei Tamás okl. faipari mérnök, a Bányászati Múzeum munkatársa lett. Badiny Gyula, mint tb. elnök maradt a kör keretében. 1987. február óta a Kör ügyintéző titkára Szűcs Szabó Sándor nyugdíjas tanár lett.

A Klub, illetőleg a Kör tagjai a megalakulás óta több kiállítást rendeztek, illetőleg több kiállításon vettek részt.

1978 júniusában H. Bakó Lajos szervezte meg a klub első, bemutatkozó kiállítását a Győri Műszaki Főiskolán. Ugyanez az anyag még abban az évben június 29-én a Kapuvári Rábaközi Múzeumban volt kiállítva. – Erről a kiállításról a „Kisalföld” c. napilap Pákovics Miklós tollából elmarasztalóan írt, ugyanakkor a Győri Rádió és ezt átvéve a Petőfi Rádió két adásban is pozitív kritikával méltatta a kiállítást.

1978. szeptember 15-én a Fertődi TIT Szervezet rendezte meg a Klub kiállítását. Ezt követően október 3-tól Fertőszentmiklóson és Sopronhorpácson is volt kiállítás 361a klubtagok munkáiból. Ezeket a

kiállításokat a Soproni Járási Tanács Kulturális Osztálya rendezte.

A „Kisalföld népművészete” című kiállításon Badiny Gyula, Csiszár Ferenc, Gilicze István, Kovács Alajos, Szalai Ferenc és Szűcs Szabó Sándor vettek részt zsűrizett munkáikkal. A kiállítást Sopronban a Liszt Ferenc Műv. Központban 1978. december 17-én, Győrben a Petőfi Sándor Ifjúsági Házban 1979. január 26-án, Csornán a Xantus János Múzeumban 1979. február 20-án és Mosonmagyaróvárott a Járási-Városi Műv. Központban 1979. március 15-én mutatták be.

3. Szalai Ferenc: Boros gazda; Pásztorcsalád; Köpülő

1979. májusában volt a Klub kiállítása a soproni Liszt Ferenc Műv. Központban. Ugyancsak a LISZT Ferenc Műv. Központ rendezett kiállítást a fafaragók és a többi szakkörök részvételével.

A volt Soproni Járási Tanács Kulturális Osztálya 1981-ben Sopronkövesden március 12-én, Nagylózson április 1-jén és Nagycenken április 6-án rendezett népművészeti kiállítást. A kiállításokon a klub tagjai munkáikkal részt vettek.

1981. szeptember 14–18-án a Győr-Sopron megyei Állatforgalmi és Húsipari Vállalat KISZ helyisége adott helyet a fafaragók kiállításának.

1982 nyarán a győri MEDOSZ kiállításán Badiny Gyula, Csikár Imre és Garab Rezső klubtagok munkái szerepeltek. 1982. november 29-én az Állami Gazdaság rendezett Sopronban kiállítást, melyen klubtagjaink rész vettek. 1982. december 9-én 362ismét a Liszt Ferenc Műv. Központ rendezett kiállítást a fafaragók munkáiból. 1983. április 9-én a MEDOSZ Győr-Sopronmegyei Bizottsága a Vízügyi Igazgatóság közreműködésével szervezett kiállítást, melyen Badiny Gyula, Csikár Imre, Garab Rudolf és Németh Ferenc vettek részt munkáikkal. 1983. aug. 1–13-ig az Erdészeti és Faipari Egyetem rendezett „fafaragó táborozást" az Egyetem 175 éves fennállása alkalmából. A táborozáson a klub tagjai közül Badiny Gyula egy oszlopon 4 reliefet faragott az erdő életéből, Szalai Ferenc 2 nagyméretű szobrot és Szűcs Szabó Sándor szintén egy nagyméretű szobrot faragott. A táborozásra eljött még Polyák Ferenc Kecskemétről és Varga János Csurgóról, akik a táborozást szép munkáikkal gazdagították. Az akkor faragott munkák az Egyetem parkjában láthatók. A bálványfák és útjelző táblák faragásában közreműködtek még Kovács Gábor, Németh Zoltán, Árkossy Tamás, Simon Árpád és Szabó József. Törőcsik Jolán intarzia-művész az akkor készült munkájával ajándékozta meg az Egyetemet.

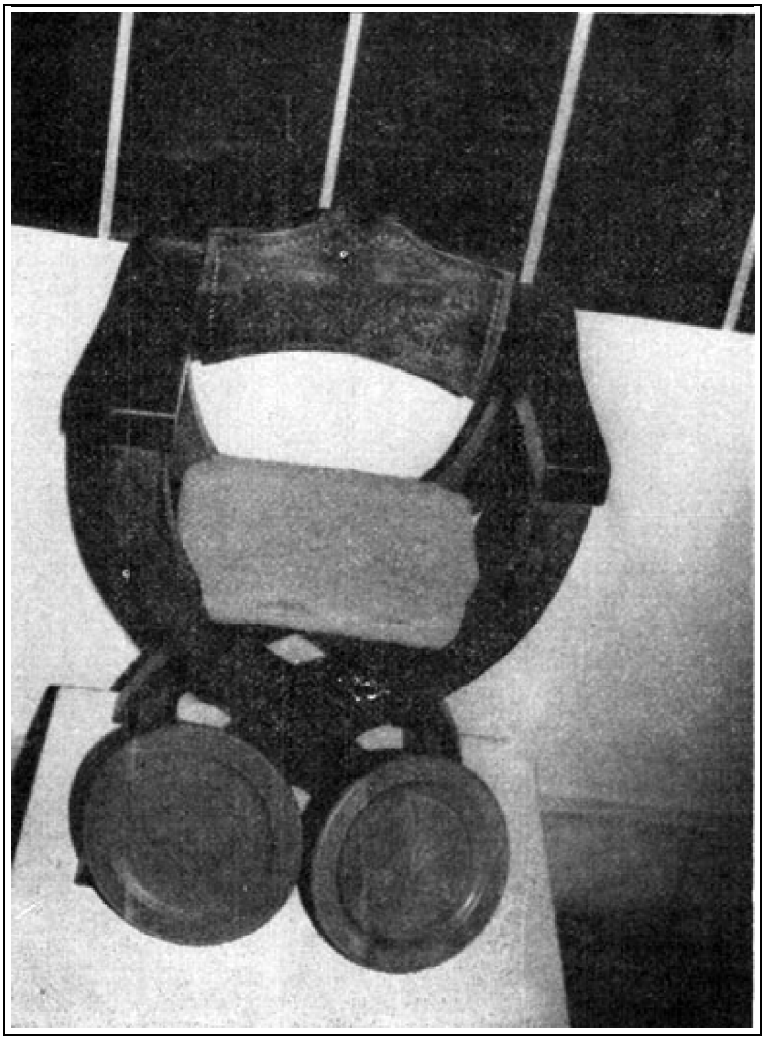

4. Faragó János: Szék, tányérok. Badiny Gyula felvételei

1983. augusztus 3-án Petőházán, majd Ivánban rendezett a Klub kiállítást. Október 5–15 között a Fertődi Haydn Művelődési Központ a „Muzsikaház” avatása alkalmából rendezett kiállítást, melyen faragóink munkái szerepeltek. 1983. december 12–31 között a Soproni Liszt Ferenc Művelődési Központ rendezte meg kiállítását a klubtagok munkáiból, ugyanúgy 1984 decemberében is.

363Az 1984. decemberi kiállításon szerepelt munkák vándoroltak 1985 elején az Undon, Hidegségen, Hegykőn és Szakonyban megrendezett kiállításokra. 1986. március 21-én a 6. sz. Óvodai Egység Ifjúság téri óvodájában mutatta be a klub munkáit a Soproni Liszt Ferenc Műv. Központ szervezésében.

A Faragók Baráti Körének 10 éves fennállása alkalmából 1987. május 6-án nyílt ismét a Liszt Ferenc Műv. Központban jubileumi kiállítás („Kisalföld” 1987. május 14.).

1987. augusztus 19-től szeptember 18-ig rendezte meg Győrvári Ottó ny. tanár az Erdészeti és Faipari Egyetem Könyvtárában a „Fa és ember” c. kiállítást, melyet még – a télen tragikus körülmények között elhunyt – Dr. Németh András múzeumvezető tervezett. A tudományos anyagot befogadó kiállításon a

fafaragóknak is jutott szerep. Badiny Gyula, Németh Zoltán, Szalai Ferenc és Szűcs Szabó Sándor munkái tanúskodtak a fa népi, népművészeti és szobrászati felhasználásáról.

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE

SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE / Kienzl János: A Gáspárdy Sándor-emlékkiállítás megnyitója (1987. május 10–…)

Kienzl János: A Gáspárdy Sándor-emlékkiállítás megnyitója (1987. május 10–…)

Szorongással és megilletődöttséggel gyűltünk össze a mai kiállításra. Majd mindenki ott volt a Balfi utca vége felé, aki ma itt van: legyen ez a legnagyobb tiszteletünk kifejezője Gáspárdy Sándor festőművész iránt.

Megilletődöttséggel állunk, hiszen a 37. után ez az első olyan kiállítása szeretett városában, ahol ő már nem lehet jelen. Pedig a sokak „sándorbácsija" nagyon is meghatározó egyénisége volt Sopronnak.

Életútja nem a szabályok szerint alakult, formálódott. Messzi tájékról indult, nagy-nagy kerülőkkel érkezett Sopronba. Orsován született. A gyermekkor élményei a már nem létező hegyoldali kisvároshoz, a mélyen habzó Dunához, a Vaskapu-szoroshoz kapcsolódnak. A művészet vonzása, s tehetsége vitte a főiskolára, ahol Réti Istvántól kapott ösztönző útbaigazítást az alkotáshoz. A megvalósulásra azonban még várni kellett.

„Húsz évig pusztán passzív szemlélője és élvezője lehettem az alkotásoknak, ahelyett, hogy magam is alkotó munkára lelhettem volna" – vallja. Végre 1955 táján hozzákezdett a „feszültség" művészi feloldásához. Ágoston Ernő halálát követően lelkes, megértő szervezője a soproni képzőművészeti életnek, s övé az érdem, hogy mint a terület művésztitkára – ebben a személy szerint hálátlan, ám létfontosságú szerepkörben – a soproni festők érdekei képviseletéért.

A 60-as évek derekán, az örökös szervezeti változásokat követő fellendülés kezdetén alakult élbollyá az a csoport, máig is meghatározója a város megújult művészei törekvéseinek. Ezek doyenje Gáspárdy Sándor volt.

Olyan művészről van szó, aki kiemelkedő munkásságát hosszú időn keresztül a jó, a szép, az igaz szolgálatába állította. Ünnep számomra, ha elmondhatom köszönetünket mindazért, amit nyújtott nekünk ismeretben, esztétikai élvezetben, a művészet megszerettetésében.

Személyes szeretetemet nem hallgathatom el, amit iránta tápláltam. Hogyan teremtődött? Nem tudom, nagyon régen volt, de nem is az a fontos. Fontosabb, hogy valami olyat kaptam Tőle, amit fiú kap apától, amit a diák a jó tanárától. Azt hiszem, meggyőződésem, Ő szerettette meg velem a művészetet tisztelni és

ápolni. Éppen e zajos világban szükséges hangsúlyoznom a művészet nélkülözhetetlenségét. 364Tán megnyugtató elégtétel, ha azt mondom, Sándor bácsi munkájához a mi érdeklődésünk, tetszésünk, szeretetünk is adott erőt önmaga felszabadításához, élete gazdagabbá, teljesebbé tételéhez.

A mai közönség differenciált, sokan vonzódnak a művészethez, de különböző mértékben és szinteken. Talán nem árt emlékeztetni e mindannyiunknak kedves kiállítás alkalmából – ez értékzavaroktól terhes világban – hogy mint a nagy, angol költő Keats, a görög vázához írott ódájában mondta: „A szép: igaz, s az igaz: szép!”

Nem volt lázadója a festészetnek, hanem csendes, szorgalmas munkása, aki – mivel jó pedagógus is – tudta: új csak úgy születhet, ha felhasználja a hagyomány, az elődök összes eredményét, és ebbe rejti az új felismerések gondolati, formai lehetőségeit.

Ő vallotta: „Szeretem a tájat, hegyet, vizet, kusza ágú fákat. A magányosan álló öreg és műemlék házakat, soproni kapukat, sikátorokat. Az ősi város nyújtotta kimeríthetetlen festői adottság lebilincselő hatása, mint sokat másokat, engem is magával ragadott;” majd így folytatja: „Úgy vélem, hogy a tolmácsolásban, a gondolatszerkesztésben az érzelemnek nagy a jelentősége.”

Nagyon-nagyon mondom most helyette, mert képeinek láttán a tiszta emberi érzés, a szépet hirdető mozzanatok sokasága sűrűsödik előttünk, mert nekünk készültek, bennünket formálni, embereket szolgálni. Mert Gáspárdy Sándor embernek szóló üzenetnek tekintett minden művészi megnyilatkozást. Képei csalatásokon és örömökön, emelkedéseken és hullatásokon túl a derű, a harmónia igehirdetői. Az ő művészetbe vetett töretlen örökös hitét sugallják.

Marc Chagall mondja: „A festés nem más, mint a szeretet egy bizonyos megnyilvánulása.” Ugye milyen találó Sándor bácsira! Több évtizedes festői munkássága, könnyed, lágy képei az ember, az emberi táj mélységes szeretetét tanúsítják. Különös vonzalma a táj iránt megalapozott, a lefestést hamar túlhaladta. Vérbeli kolorista festő. Ecsete valósággal áradozott, mikor a megsebzett hegyeket, a vénséges házakat, árnyas utcákat, fehéren vakító pincéket festette, no meg a virágokat.

A stílusirányzatok felől közelítve képeire nincs mód hangzatos szakkifejezéseket alkalmaznunk. Művészete ugyanis egyéni, megfelel alkotója karakterének, amiben összegződik minden, amit érzékelt, érzett, gondolt. Amit nekünk szánt, így lehetett vallomásszerű természetes és őszinte. Képeiről nem csak a táj és a város arca, hanem a szeretett szülőföld lelke tekint vissza. Fölényes tudás, nagy műgond, biztos szerkesztés, lefegyverző színkeverés teszi emlékezetessé alkotásait. Mindegyiket ajándékként nyújtja át nekünk. Nem akart meglepni bennünket! Azt és úgy festett, ahogy szíve diktálta. Mindig fiatalosan, a múltat fiatalosan szerető, és féltő lendülettel tette dolgát.

A maga útjának megtalálása okán ment el a kordivat gyorsan változó kapkodásai mellett. Ebből a biztonságból táplálkozik képeinek érett derűje. A munkáit tanulmányozó, képeit szemlélő néző nem szorul bonyolult elméletek, ködös teóriák, zavaros magyarázataira. A festői szándék felismeréséhez vezető út, sokak számára járható kevés akadályt rejt.

A történelem igazolja, hogy a világot, így a művészetet is mélységében nem a királyokon, államfőkön, hadvezéreken keresztül lehet megismerni. Igaz, hogy Gáspárdy Sándor soproni, dunántúli festő volt, de életműve az utókor számára nélkülözhetetlen.

Alkotásai nélkül szegényebbek lennénk, valami hiányozna életünkből, Sopronból. Munkássága a szépségek

örömét kínálja fel, s ajándékozza nekünk, meggyőz arról, hogy az embert szolgálni a legszebb, legdivatosabb festői feladat.

Az emberekbe vetett hittel párosult derű az, amely küzdelmes élete ellenére majd nyolc évtizeden át őszinte, friss szellemiségét, alkotó vágyait elvezette a kiteljesedéshez. Ha évek múltán sírján a gyász virágjainak magjaiból új virág nyílik, az Ő virága lesz, s a virágok színpompája: Ő lesz. Mi mássá is lehetne az, aki annyira szerette a virágokat, a színeket!

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI KÖNYVESPOLC

365SOPRONI KÖNYVESPOLC

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI KÖNYVESPOLC / Hiller István–Mastalirné Zádor Márta: Sopron bibliográfiája az 1987. évre

Hiller István–Mastalirné Zádor Márta: Sopron bibliográfiája az 1987. évre

A bibliográfiában szereplő rövidítésekre nézve vö. Soproni Szemle 1978, 268; 1979, 362.

Ab Mai auch Hotel Schloss Széchenyi von Nagycenk. BR. 21, 1987. nov. 16.

18. bis März Soproner Frühlingstage ’87. BR. 21, 1987. márc. 9.

Ambrus Béla: Magyarország papír-szükségpénzei 1914-től 1919. VIII. 1-ig. I–II. Bp., 1986 (1987), MÉE. 239, 534.

Andrési Pál–Sódor Márton: Sopron és környékének kisemlős faunája I–II. SSz. 41, 1987, 211–225, 308–319.

Anton Attila–Kungl Györgyi: IX. Nemzetközi Talajbiológiai Szimpózium. Sopron, 1985. augusztus 27–30. AT. 35, 1986 (1987). 1–2. sz. 189–192.

Arató Gáspár: Utazás irodalmi tájakon. UjI. 27, 1987, 12. sz. 67–82.

Askercz Éva: Sopron. Stornó gyűjtemény. Bp., 1987, TKM Egyesület 16. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára 276.

Assig, Volker: Zur Kenntnis der Ameisenfauna (Hym.: Formicadae) des Neusiedlerseegebiets. BHBl. 49, 1987, 74–90.

Aus der Tätigkeit des Volksbildungswerkes. Volk und Heimat 42, 1987, 1. sz. 28–29, 3. sz. 26–27, 4. sz. 29.

Ágoston Vilmos: Július 30. 100 éve született Franyó Zoltán költő, műfordító, publicista. EN. 1987, 3. sz.

10–13.

B. B.: A két Heckenastról. Lelkész apa és nyomdász fia. Evangélikus Élet 52, 1987. márc. 15. 11. sz.

Bakó Dorottya: A magyar könyv-, könyvtár-, nyomda- és sajtótörténeti szakirodalom 1986-ban. MKSz. 103, 1987, 332–341.

Bakonyi Gábor: Világbanki beruházás Sopronban. Fakombinát 11, 1987, 12, sz.

Bakos István: Ladányi Andor: Felsőoktatási politika 1949–1958. MT. 32, 1987, 900–902.

Balázs György: Élőerővel működő malmok a Kárpát-medencében. I. Tiprómalmok. In: Für Lajos (szerk.): A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei 1986–1987. 405–446.

Barabits Elemér: A japán hamis-ciprusok. KSZ Kertbarát Magazin 1987 nyár, 30–34.

Barabits Elemér: Szárazságtűrő borókák. KSZ Kertbarát Magazin 1987 ősz–tél, 30–34.

Barátság túraverseny. TM. 98, 1987, 10. sz. 40.

Barnák János: Pro memoria. Városgazdálkodási Tájékoztató 1987, 4. sz. 35–39.

Baróti Szabolcs: Erdőállapot. Remény és feszültség. Népszava 115, 1987. júl. 22.

Batki Jenő: Felsőbüki Nagy Pál a magyar nyelvért. Vasi Szemle 41, 1987, 518–522.

Bányai János: Sopron az üdülőváros. Népszava 114, 1986. nov. 6.

Bárány Ferenc: Dokumentumok a népi demokratikus forradalom történetéhez Győr-Sopron megyében (1945–1948). Szerk.: Gecsényi Lajos. Levéltári Szemle 37, 1987, 1. sz. 79–80.

Bársony Lajos: Gál István erdőmérnök. Er. 36, 1987. 188.

Bársony Lajos: Lipótújvár és Sopron kézfogása. EF. 41, 1987, 2. sz. 4.

Bede István: Lázár: a deák, és térképe. GK. 39, 1987, 367–374.

Bedécs Gyula: Magyar est a burgenlandi Locsmándon. H. 15, 1987, 3. sz. 68–69.

Bellér, Béla: Das Deutsche Bürgertum auf dem Scheideweg. NZ. 31. 1987. ápr. 11, 18.

366Bemutatkozik az MSV Sopron Sportkör természetjáró szakosztálya, TM. 98, 1987, 12. sz. 40.

Berlász Jenő: Pavao Ritter-Vitezovic az illirizmus szülőatyja. (Magyar–horvát viszony a 17–18. század fordulóján). Sz. 120, 1986 (1987), 943–1002.

Bertalan, Judit: Aus der Geschichte der Ödenburger Presse. NZ. 31, 1987. ápr. 11., júl. 11., okt. 10.

Bertalan, Judit: Aus der Geschichte der Ödenburger Presse Oedenburger Intelligenz- und Anzeige-Blatt. NZ. 31, 1987. febr. 21.

Bertalan, Judit: Aus der Geschichte der Ödenburger Presse. „Oedenburger Bote für Stadt und Land." NZ.

31, 1987. dec. 19.

Bertalan, Judit: Ein Blatt von Charakter. Die „Neue Zeitung” von Ödenburg. NZ. 31, 1987. jan. 10.

Bertalan, Judit (aufgezeichnet von): Eine Ödenburg-Anekdote. NZ. 42, 1987. okt. 17.

Békési István: A Zettl–Langer kincsek. Magángyűjtemény mindenkinek. NSz. 45, 1987. jan. 3.

Bibliográfia a BGTV dolgozóinak a „Földmérő”-ben és más szaklapokban, illetve önálló kiadványként 1976 és 1986 között megjelent írásairól. Földmérő 33, 1987, 5. sz. 3–40.

Bodolay Géza: A diáktársaságok hagyománya és a honismeret. H. 15, 1987, 1. sz. 71–72.

Borosy András: Egyház és honvédelem az Árpád-korban. Hadakozó egyháznagyok, szerzetes lovagrendek. HK. 34, 1987, 199–234.

Bozóky Éva: Pékmúzeum Sopronban. DN. 43, 1986. aug. 20.

Bősze Balázs–Bugyi Sándor–Schneider Lipót: Mozduló repedések. Sopron, 1986 (1987), a Petőfi Sándor Klubkönyvtár. Soproni Fiatalok Művészeti Kollégiuma. 66.

Brauchle, Alfons: Auswanderung nach Ungarn im 17/18. Jahrhundert, III. Teil. NZ. 31, 1987. jan. 24.

Braun, Ágoston: Nagycenk. Im einstigen Heim des „Grössten Ungarn.” BR. 21, 1987. jan. 26.

Bretan, Nicolae: Életem. Tiszatáj 41, 1987, 3. sz. 72–83.

Burayné Mihályfi Erika: Mészáros Sándor és a Hétbükkfa. SSz. 41, 1987, 166–169.

Burgenlandi segítség a soproni templomra – a vártnál kedvezőbben. Evangélikus Élet 52, 1987. szept. 20. 38. sz.

Büki Attila: Soproniak az irodalomért. Népszava 115, 1987. jan. 30.

Cs. Varga István–Bősze Balázs (szerk.): Emlékek kőligete. Bp., 1987, Antikva Kiadásszervező Iroda. 131. Soproni Fiatalok Művészeti Kollégiuma.

Csapody István: Hozzászólás a „Lefegyverzést a sípályákon” című cikkhez. ÉT. 42, 1987. márc. 13. 11. sz.

Csapody István: A soproni Lövérek növényvilága. SSz. 41, 1987, 2–19.

Csekő Árpád: Mikola díjasok. (Mascher Jenő). Fizikai Szemle 37, 1987, 482.

Csifféry Gergely: Egerből kezdeményezett szénkutatások a Bükk vidékén a 18. és 19. században. BKL–B. 120, 1987. 297–203.

Csupor Károly: A Kőrösi Csoma Társaság Soproni Baráti Köre. SSz. 41, 1987, 79–81.

Czagány Lajos. Fa. 37, 1987, 6. sz. 178.

Czagány Lajos halála. EF. 41, 1987, 3. sz. 19.

Czellár Katalin: Sopron. Panoráma Magyar Városok sorozat. Bp., 1987, 232.

Czingráber András: Egy Sopron megyei parasztcsalád küzdelmes élete. In: Szabó József (szerk.): Szülőföldünk 5–23.

Czuczorné Miletits J[udit]–Ivanova, P. K.–Nenovski, P.–Komchilov, G.: Study of some geomagnetic pulsations at middle latitudes. HHI Rep. 1987, No. 21. 225–232.

Damó Csilla–Viniczai István (összeáll.): Az 1985. évi magyar hadtörténelmi irodalom bibliográfiája. HK. 34, 1987, 557–601.

Dávidházy István: Újjáépítés 1676–1682. SSz. 41, 1987, 28–37.

Dercsényi Dezső: Magyar műemlékvédelem. Az Országos Műemléki Felügyelőség Évkönyve IX. Bp. 1984. 600 p. 449 képpel (ÉTK kiadvány). MÉ. 35, 1986 (1987), 81–82.

367Derx, Josef H.: Sie fährt, sie fährt und sie fährt. Volk und Heimat 42, 1987, 3. sz. 20–23.

Dióhéjban. Nyári Egyetem Sopronban. B. 42, 1987, 9. sz. 6.

Dirnbeck, Josef: Melodien, die in der Seele bleiben. Volk und Heimat 42, 1987, 1. sz. 14–15.

Discontwarenhaus in Ödenburg. NZ. 31, 1987. okt. 24.

Dóka Klára: A tollrajztól a műszaki dokumentációig. (Történeti áttekintés.) Új Magyar Központi Levéltár Közleményei Bp., 1985 (1987), 19–43.

Dóka Klára: A vízimunkálatok irányítása és jelentősége az ország gazdasági életében (1772–1918). Bp., 1987, MÜSZI. 384.

30. Ödenburger Festwochen. Ein Sommermonat für Geniesser. NZ. 31, 1987. máj. 9.

Drescher J. Attila: Gyertyafények egy posztumusz kötet felett. Herbszt Zoltán: Kőtollú madár. Dunatáj 10, 1987, 2. sz. 69–70.

Energiebericht Burgenland 1987. Mit Entwurf für ein Energieleitbild. Eisenstadt–Mattersburg, 1987, Amt der Burgenländischen Landesregierung 49. (Umwelt Burgenland Nr. 12.)

Az Erdészeti és Faipari Egyetem vezetői. EF. 41, 1987, 10. sz. 9.

Erneut eröffnet. Storno-Haus in Sopron. BR. 21, 1987. máj. 25.

Ernst, August: Geschichte des Burgenlandes. Wien–München, 1987, Verl. für Geschichte und Politik, 352.

(eszéki): Vendégünk: Peter Fischer-Appelt. ÉS. 31, 1987. okt. 2.

Évforduló Sopronban. TM. 98, 1987, 2. sz. 40.

(-f): Úton az önállóság felé. EF. 41, 1987, 6. sz. 14–16.

A „fa és az alkotó ember.” EF. 41, 1987, 12. sz. belső borító

Fabiny, Tibor: Auswirkungen der beiden Weltkriege auf die Entwicklung der Evangelischen Pfarrgemeinde

A. B. Ödenburg (Sopron). BHBl. 49, 1987, 49–64.

Facsar Géza: A Sopron-Krautäcker vaskori telep ásatásának karpológiai vizsgálata. Praenorica Folia Historico-Naturalia II. 1987 (1988), 35–38.

Faragó Sándor: A túzok-félék (Otididae) előfordulása és elterjedése az Alpokalján. Praenorica Folia Historico Naturalia II. 1987 (1988), 149–158.

Faragó Sándor: Újabb adat Varga Tibor és Csitei József letartóztatásának előzményeiről. SSz. 41, 1987, 264–265.

Farkas Imre: Egy művész beérkezett. V. 13. 1987, 12. sz.

Fazekas Imre: A Plebicula amanda Schneider előfordulása az Alpokalján és a nomen genericum kérdése (Lepidoptera: Lycaenidae). Praenorica Folia Historici Naturalia II. 1987 (1988). 125–128.

Fábián Károly: A küldöttközgyűlés megalakításának és működésének tapasztalatai a Petőházi Cukorgyárban. Tudomány és Mezőgazdaság 25, 1987. 1. sz. 8–10.

Fáy Csaba–Halász Gábor–Havas András: A Soproni Vízmű rekonstrukciója és a kapcsolódó vizsgálatok. HiK. 67. 1987, 1. sz. 28–34.

Fehér György: Az alagcsövezés gazdasági problémái Magyarországon (1852–1918). In: Für Lajos (szerk.): A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei 1986–1987. 375–403.

Fekete Zoltán–Nagy Gyula: Mentsük meg soproni templomunkat! Evangélikus Élet 52, 1987. jan. 11. 2. sz., jan. 18. 3. sz.

Fekete Zsuzsanna–Szász Anna: Pillantás hét évszázadra. NL. 39, 1987. aug. 1. 31. sz. 14–15.

Felgenhauer, Fritz: Archäologisch-histörische Raumerfassung im Raum Lutzmannsburg. BHBl. 49, 1987, 101–105.

Fellegi, Tamás–Pólya, Zoltán: Nachbarliche Stippvisite. BR. 21, 1987. szept. 21.

Floiger, Michael: „Kleiner Burgenland-Atlas." Volk und Heimat 42, 1987, 1. sz. 23–24.

Floiger, Michael: „Umb Verfolgung willen allhir …" Volk und Heimat 42, 1987. 3. sz. 9–16., 4. sz. 19–21.

368Floiger, Michael: Urgeschichte–Römerzeit–Mittelalter, Materialien zur Archäologie und Landeskunde des Burgenlandes I. Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland, Bd. 69, Eisenstadt 1984. BHBl. 49, 1987, 140–141.

Floiger, Michael: Urgeschichte–Römerzeit–Mittelalter, Materialien zur Archäologie und Landeskunde des Burgenlandes II. mit kultur- und naturwissenschaftlichen Beiträgen. Festschrift für Alois J. Ohrenberger. Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland, Bd. 71. Eisenstadt 1985. 280 S. BHBl. 49, 1987, 47–48.

Fogarassy László: Burgenland in seiner pannonischen Umwelt. Festgabe für August Ernst. Eisenstadt. 1984, 463 Seiten (Burgenländische Forschungen, Sonderband VII.) SSz. 41, 1987, 185–187.

Fogarassy László: Kerekes Lajos: Ausztria hatvan éve 1918–1978 (Karl Rennertől Bruno Kreiskyig). Gondolat. Budapest, 1984, 381 lap. SSz. 41, 1987, 283–284.

Fogarassy László: Stefan Karner (Herausgeber): Das Burgenland im Jahr 1945. Beiträge zur Landes-Sonderausstellung 1985. Eisenstadt 1985, 320 S. SSz. 41, 1987, 286–287.

Forschungsbericht 1985/86. Eisenstadt, 1987, Bundesministerien für Wissenschaft und Forschung und Umwelt, Jugend und Familie und Land, Burgenland in der Arbeitsgemeinschaft, Gesamtkonzept Neusiedler See. 351.

Fried István: Egy soproni prédikáció háttere. SSz. 41, 1987, 61–66.

Futala Tibor: Megértve, de nem egyetértve. Kö. 37, 1987, 179–180.

Für Lajos (szerk.): A Magyar Múzeum Közleményei 1986–1987. Bp. 1987, Petőfi Ny. 512.

G. Gy.: D. Kapi Béla. Evangélikus Élet 52, 1987. ápr. 5. 14. sz.

G. T.: Mozduló repedések. DN. 44, 1987. febr. 28.

G. T.: Gazdasági társaság az idegenforgalomért. Sopront eladni DN. 43, 1986. máj. 4.

G. Zs.: Bükfürdőn elkészült az ötödik gyógyszálló. Népszava 114, 1986. márc. 25.

Galavics Géza: Kössünk kardot az pogány ellen. Török háborúk és képzőművészet. Bp., 1986 (1987), Képzőművészeti Kiadó. 180+47 kép.

Gádor Judit: Észrevételek az égett sáncok kérdéséhez a sálylatori vörös sánc ásatási eredményei alapján. SSz. 41, 1987, 246–249.

Gecsényi Lajos: Burgenland története. MH. 10, 1987, 5. sz. 77–80.

Gecsényi Lajos: Horvátok az idő sodrában. MH. 10, 1987, 4. sz. 67–69.

Gellai István: Nagyméretarányú térképek a gazdasági tervezésekben. Földmérő 33, 1987, 3–4. sz. 4–9.

Gencsi László: Dr. Nemky Ernő 1909–1986. Er. 36, 1987, 83–84.

Geophysical Observatory Report of the Geodetic and Geophysical Research Institute of Academy of Sciences, Year 1985 Observatory of Nagycenk. Sopron, 1986 (1987), Széchenyi Nyomda Soproni Üzeme 146.

Gerő László: Dercsényi Dezső 1910–1987. M. 31, 1987, 286–287.

Gerő László: Műemlékről mindenkinek. Bp., 1987, Műszaki K.

Géczi János: Kőtollú madár. Jelenkor 30, 1987, 767–768.

Gimes Endre: Észak-Dunántúl. FÉ. 22, 1987, 319.

Gottschling, Maria: Wahlversammlung in Sopron mit Kulturprogramm. NZ. 32, 1987. jún. 25.

Gratulálunk. Staudinger Jánosné osztályvezetőnek. Földmérő 33, 1987, 6. sz. 7.

Grosshandelswarenhaus Skála Sopron. NZ. 31, 1987. május 1.

Göcsei Imre: Győr-Sopron megye szerepe Magyarország gazdasági életében az 1980-as évek elején. In: Honvári János (szerk.): Győri Tanulmányok 8. Győr, 1987, 87–99.

Gömöri János: Archeometriai kutatószelvény a soproni vörös sáncban. SSz. 41, 1987, 48–57.

Gyárfás Péter: Kis méretben. A VI. Országos Érembiennáléról. Mü. 28, 1987, 11–12. sz. 78–81.

Gyenge Imre: Az elfelejtett anyanyelv. A burgenlandi magyarokról. Mü. 10, 1987, 2. sz. 29–35.

369Győri Lajos: Modern magyar fényképezők. MZS. 18, 1987, 3. sz. 38–40.

Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza II. Bp., 1987, Akadémiai K. 646.

Haas János: Magyarország geológiai alapszelvényei. FK. 117, 1987, 154–160.

Hajdu Tibor: A magyar tisztikar társadalmi helyzete, összetétele és presztízse a kiegyezés előtt és után (1850–1883). TSz. 29, 1986 (1988), 393–425.

Hajnal Zsolt: Sopron, Kőfaragó téri fűtőmű. MÉPI, 36, 1987, 1–2, sz. 122–123.

Hajnóczi J. Gyula: Pannónia római romjai. Bp., 1987, Műszaki Könyvkiadó 210.

„30 éves a faipari mérnökképzés.” Tudományos ülésszak. Sopron, 1987. május 21–23. Előadási összefoglaló. Sopron, 1987, EFE Jegyzetsokszorosítója 72.

„Haydnpflege” im Volksbildungswerk f. d. Bgld. Volk und Heimat 42, 1987, 1. sz. 10.

Hárs József: A fényképezés története Sopron városában 1840–1957 között. In: Szabó József (szerk.): Szülőföldünk 53–68.

Hárs József: Szó- és szólásmagyarázatok. Alafások Sopronban. Magyar Nyelvőr 111, 1987. okt.–dec. 4. sz. 479–480.

Hegedüs Sándor: Aranyosi Pál (1887–1962). Párttörténeti Közlemények 33, 1987, 2. sz. 184–201.

Heiling-Schmoll, Irene: Funde der Spätphase der Badener Kultur aus Pöttelsdorf. BHBl. 49, 1987, 64–73.

heinek: Glasscheiben. NZ. 31, 1987. máj. 16.

Hencz József: Az MSZMP Sopron Városi Bizottságának feladatterve az MSZMP KB 1987. július 2-i gazdaságpolitikai programjának megvalósítására. SSz. 41, 1987, 348–356.

Hillebrand György: Szent Istvántól Liszt Ferencig. SSz. 41, 1987, 171–173.

Hiller István: Adatok Sopron és környéke legújabbkori történetéhez. VEAB pályamű. Sopron, 1987. 140, 27 lev., 30 t.

Hiller István: Emlékezés Roth Gyulára. Er. 36, 1987, 355–357.

Hiller István: Az Erdészeti és Faipari Egyetem Szaklevéltára. Levéltári Szemle 37, 1987, 3. sz. 98–100.

Hiller, István: The Central Library of the University of Forestry and the Wood Industry as a Public collection centre of the University. IATUL Quarterly 1, 1987, 3. sz. szept. 174–181.

Hiller István: A TIT 1986. évi tevékenysége Sopronban. SSz. 41, 1987, 174–178.

Hiller, István: Die Zentralbibliothek der Universität für Forstwesen und Holzindustrie Sopron – ein Zentrum der öffentlichen Universitätssammlungen. ZB. 101, 1987, 556–560.

Hiller István–Mastalirné Zádor Márta: Sopron bibliográfiája az 1986. évre. SSz. 41, 1987, 369–383.

Hiller, Stefan: Andreas Schindler: Harkau, mein Heimatdorf. Die Geschichte eines deutschen Bauerndorfes in Westungarn, Selbstverlag des Verfassers, Sinsheim, 260 Seiten. Ödenburger Rundbrief 1987, 9. sz. 7–9., Unsere Post 1987, 11. sz. 44.

Hol tartanak Sopronban? Evangélikus Élet 52, 1987. szept. 20. 38. sz.

Honismereti dolgozatok III. Győr, 1987. Petőfi Sándor Városi Művelődési Központ 46.

Honvári János (szerk.): Győri tanulmányok 8. Győr, 1987, Győr megyei város Tanácsa 339.

Horváth Ernő: A felső pliocén ősföldrajzi, rétegtani és ősnövénytani problémái. Praenorica Folia Historico Naturalia II. 1987 (1988), 21–34.

Horváth Lászlóné: A Központi Bányászati Múzeum rendezvényeiből. BKL-K. 120, 1987, 18.

Horváth Róbert: Megemlékezés Fáy Andrásról. Statisztikai Szemle 65, 1987, 207–219.

Horváth Zoltán: Házi Jenő (1892–1986). SSz. 41, 1987, 178–183.

370Hotel Sopron. V. 13, 1987, 7–8. sz.

Igmándy Zoltán: Die Verbreitung des Rotporigen Feuerschwammes [Phellinus Torulosus (Pers.) B. et G.] in Ungarn und seine phytopathologische Bedeutung in den Wäldern. Erdészeti és Faipari Tudományos Közlemények. Erdészet–Faipar–Geodézia. 1986 (1987), 2. sz. 5–16.

Illés Lajos: Zenés utazás a Fertő tó körül. Népszava 115, 1987. jún. 9.

Inbetriebnahme am 31. Mai: ungarische GYSEV-Strecke elektrifiziert. BR. 21, 1987. jún. 1.

Ivancsics Jenő: A vörös sáncok kiégett kőzetanyagának tájékoztató ásvány-kőzettani vizsgálata. SSz. 41, 1987, 236–240.

Izsák Lajos: Három Győr-Sopron megyei dokumentumkötetről. Párttörténeti Közlemények 33, 1987, 2. sz. 221–224.

Jánosy István: Elveszett otthonok. Kabdebó Lóránt interjúja. Jelenkor 30, 1987, 415–427.

Járy, Péter: „Das Ödenburger Lyzeum.” NZ. 31, 1987. febr. 28.

Járy Péter: Deutsche Leihbibliotheken im alten Pest. NZ. 31, 1987. jún. 27.

Jereb Otto: Gál István (1923–1986). EF. 41, 1987, 3. sz. 9.

Jérome René: Emlékezés Bősze Kálmánra. Er. 36, 1987, 229–230.

–jó–: Trakls Vater – ein Ödenburger. NZ. 31, 1987. dec. 12. Signale. Literarische Beilage der Neuen Zeitung. 4. Jhg. 1987. dec. 12.

K. L.: X. vasöntészeti és mintakészítési szeminárium. BKL-K. 120, 1987, 63–64.

K. N.: Üdülőkörzeti intéző bizottság alakult. Segít-e Sopronnak az idegenforgalom. MN. 50, 1987. febr. 19.

K. Z.: Soproni tudósítás. DN. 44, 1987. febr. 14.

Kaiser, Wolfram: Ungarische Mediziner in Halle während der Gründungsphase der Academia Fridericiana. OK. 30, 1984 (1987, 1–2. sz. 9–31.)

Kajdy Béla: „Mint a hőmérő." N. 34, 1987, 10. sz. 18–21.

Karácsony Gyula: Tények és adatok a Győr és vidéke munkásmozgalmának történetéhez 1924–1928. Győr, 1987, MSZMP Győr-Sopron megyei Bizottsága 127.

Kardos József: Ladányi Andor: Felsőoktatási politika 1949–1958. Pedagógiai Szemle 37, 1987, 1058–1059.

Kaszap András (összeáll.): A magyar földtani irodalom jegyzéke, 1985. FK. 116, 1986 (1987), 393–431.

Kaus, Karl: Burgenländische archäologische Bibliographie 1986 und 1987. Urgeschichte–Römerzeit–Mittelalter. BHBl. 49, 1987, 183–191.

Kaus, Karl: Darufalva (Drassburg), Locsmánd (Lutzmannsburg), Pinkaóvár (Burg). SSz. 41, 1987, 330–339.

Kaus, Karl: Der Bronzedepotfund von Oberloisdorf. BHBl. 49, 1987, 128–132.

Kerék Imre: Meghal a líra? Új verseskötéteket olvasva. MH. 10, 1987, 5. sz. 69–77.

Kerék Imre: Versről versre. MH. 10, 1987, 6. sz. 73–80.

Keszei Dénes (gyűjtése): Történetek és leírások Nagycenk múltjából. [Hely, évszám és kiadó nélkül.] 48.

Készlethegyek után hiány? Piaci egyensúlyt jósol a SOFA. Fa. 37, 1987, 128.

Kienzl János: Roisz Vilmos festőművész életmű-kiállításának megnyitója (1986. október 19.). SSz. 41, 1987, 81–82.

Kitaibl, Hans: Die Sebastianibruderschaft in Purbach am Neusiedler See. BHBl. 49, 1987, 115–121.

Kilián István: Stand Géza: A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok forrásai I–II. 1561–1773. A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának kiadása. Bp., 1984, 1986. Készült az MTA Irodalomtudományi Intézetében. MKSz. 103, 1987; 241–244.

Király Pál: A 180. tanévnyitó. EF. 41, 1987, 11. sz. 13–15.

Király Tibor: Sopron a filatéliában. SSz. 41, 1987, 58–60., 162–166., 250–259.

Kisházi Péter–Ivancsics Jenő: A soproni Csillámpala Formáció genetikai kőzettana. FK. 117, 1987, 203–221.

371Kisházi Péter–Ivancsics Jenő: Újabb adatok a Sopron környéki leuchtenbergit-tartalmú metamorfitok keletkezésének problematikájához. FK. 117, 1987, 31–45.

Kitüntetések a MÉM ágazatban. MÉIK. 1987, 3–4. sz. 40.

Kleiner Burgenland-Atlas. Volk und Heimat 42, 1987, 4. sz. 23–26.

Klemencsics István: 40 éves egyetemi találkozó Sopronban. BKL-B. 120. 1987, 138–139.

Kmety István: Kirándulás Sopronba. BKL-B. 120, 1987, 64.

Kokics Tibor: Nívódíj az épített környezet alakításáért. Városgazdasági Tájékoztató 1987, 4. sz. 56–57.

Koloszár, József: Die slawonische Eiche in Ungarn. Der Forst- und Holzwirt 42, 1987. jún. 10. 293–296.

Komornik Ferencné (szerk.): Évfordulóink a műszaki és természettudományokban 1988. Bp., 1987, MTI Kiadó 156.

Koppány Tibor: Castellum-kastély: a magyarországi kastélyépítés korai századai. MÉPI. 36, 1987, 458–462.

Koppány Tibor: A mihályi (Győr-Sopron m.) volt Dőry-kastély helyreállítása. MÉPI. 36, 1987, 469–471.

Koppány Tibor: Sopron, Stornó-ház. MüT. 1987, 10. sz. 11–15.

Kordos László: Aprógerinces-fauna vizsgálatok egy vaskori telepen (Sopron-Krautäcker). Praenorica Folia Historico Naturalia II. 1987 (1988), 41–46.

Kormos Valéria: Szállodaportya. NL. 38, 1986. jún. 14. 24. sz. 1–2.

Kosáry Domokos: Evangélikusok és a művelődés Magyarországon. Diakonia 8, 1986, 2. sz. 16–23.

Kovalcsik András: Horváth Endre grafikusművész élete és munkássága. Bp., 1986, Balassagyarmat Város Tanácsa 87.

Kovács Béla: A vörös sáncok keletkezése. SSz. 41, 1987, 156–159.

Kovács Gyula–Richnovszky Andor–Szörényi László: A Fertő-tó menti tőzeglápok és láprétek Mollusca faunája. Praenorica Folia Historico Naturalia II. 1987 (1988), 95–98.

Kovács József László: A soproni líceum. MN. 50, 1987. dec. 10.

Környei Attila: Sopron, helytörténeti kiállítás. Bp., 1987, 16. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára 284.

Körtvélyes Éva: Budapest–Los Angeles–Sopron. Aki többszörösen új életet kezd. A vonal végén Szász

Endre. Képes 7. 1987. jún. 4. 27. sz. 6.

Köszönet félidőben. Evangélikus Élet 52, 1987. máj. 31. 22. sz.

Köttner–Benigni, Klara–Biricz, Konrad: Die „Abenteuer des braven Soldaten Schwejk" in Österreich. Volk und Heimat 42, 1987, 3. sz. 4–5.

Kőhalmy Tamás: Mennyiben lehet új az erdők vadeltartó képességének megállapítása? Ni. 107, 1987, 12–13 (540–541).

Kőhalmy Tamás: Születésnapi köszöntő. Ni. 107, 1987, 2 (388).

Kőrössy László: Könyvismertetés. FK. 117, 1987, 83–85.

Kővágó László: A Magyarországi Tanácsköztársaság és a nemzetiségi kérdés. KR. 1987, 3. sz. 20–22.

Kratochwill Mimi: Szabó Vladimir soproni kiállítása elé. SSz. 41, 1987, 366–367.

Kriegler, Johann: Friedenserziehung an den allgemeinbildenden höheren Schulen (AHS) im Burgenland. Volk und Heimat 42, 1987, 2. sz. 2–33.

Kriston László: Adatok a soproni „vörös sánc" kiégésének rekonstruálásához. SSz. 41, 1987, 141–146.

Krolopp Endre: Mollusca-fauna vizsgálatok egy vaskori telepen (Sopron–Krautäcker). Praenorica Folia Historico-Naturalia II. 1987 (1988), 39–40.

Kubinszky Mihály: Borbély István (1907–1985). SSz. 41, 1987, 88–89.

Lakos János: A tanácsi levéltárak a VI. ötéves terv időszakában 1981–1985. Levéltári Szemle 37, 1987, 1. sz. 3–24.

Lang, Josef: Drassmarkter pilgern seit 215 Jahren nach Pinggau. Volk und Heimat 42, 1987, 1. sz. 16–17.

372L[ehotay]-H[orváth] Gy[örgy]: Az első a másodikon. B. 42, 1987, 3. sz. 17.

Lekli Béla: Büntetésvégrehajtási szervek 1945–1950 között. Új Magyar Központi Levéltár Közleményei. Bp., 1985 (1987), 208–214.

Lelkesné Felvári Gyöngyi–Sassi, Francesco Paolo–Visoná, Dario: A Soproni-hegység kristályos képződményeinek pre-alpi és alpi fejlődéstörténete. In: Magyar Állami Földtani Intézet évi jelentése az 1984. évről 65–94.

Lendvai Vera: Tanulmányi Erdőgazdaság Sopronban. A név kötelez. Népszava 115, 1987. márc. 9.

Lengyel Gábor képriportja. A hű város hetei. Képes 7 1987. júl. 18. 29. sz. 4–5.

Levélszekrény. Molnár László írja, Horváth Zoltán írja, Klafsky Henrik írja. SSz. 41, 1987, 188–191.

Liptai Ervin (főszerk.): A magyar antifasiszta ellenállás és partizánmozgalom. Kislexikon. Bp., 1987, Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Kossuth K. 373.

Lónyai Sándor–Szita Szabolcs–Marton László: Tanulmányok az ifjúsági mozgalom Győr-Sopron megyei

történetéhez. Győr, 1987, MSZMP Győr-Sopron megyei Bizottsága, KISZ Győr-Sopron megyei Bizottsága 251.

Lukács András: A Talajtani Társaság szervezésében vagy közreműködésével 1981–1985. években tartott rendezvények. AT. 35, 1986 (1987), 1–2. sz. 154–160.

Lukács László: Sopron város toronyórájához. SSz. 41, 1987, 78.

Maar, Grete: Wendelin Hambuch: Markante Gesichter. Interviewband. Budapest 1983. BHBl. 49, 1987, 44–45,

ifj. Macher Frigyes: Az ARL spektrométer bemutatója Sopronban. BKL-K. 120, 1987, 206.

Macher Frigyes: Georgius Agricola: „De re metallica libri XII" könyvének magyar nyelvű kiadása. BKL-K. 120, 1987, 96.

Macher Frigyes: Megjegyzés a soproni „vörös sánc" kiégéséhez (kiégetéséhez). SSz. 41, 1987, 240–245.

Macher Frigyes: Nagyzsadányi Endre (1915–1987). SSz. 41, 1987, 367–369., BKL-K. 120, 1987, 200.

Macher Frigyes: Soproni helyi kezdeményezés vasöntöde létesítésére (1905). SSz. 41, 1987, 169–170.

A Magyar Állami Földtani Intézet évi jelentése az 1984. évről. Bp., 1906 (1987), Műszaki K. 646.

Magyarország geológiai alapszelvényei. Soproni-hegység, Sopron, Brennbergbánya, Kovácsárok nyugati oldal, Kőfejtő. FÉ. 22. 1987, 320 – belső borító.

Majer Antal: A kocsánytalan tölgy-fajokról. Dr. Mátyás Vilmos emlékének. Er. 36, 1987, 390–397.

Majer Antal: A soproni erdők nagy tanúfái I–II. SSz. 41, 1987, 97–127., 193–211.

Majer Antal: A szálalás helyzete hazánkban: a szakirodalom és a kísérleti területek értékelése alapján. Erdészeti és Faipari Tudományos Közlemények. Erdészet–Faipar–Geodézia. 1986 (1987), 2. sz. 17–47.

Marakovits, Engelbert: Evangelisches Diözesanmuseum Stoob. Volk und Heimat 42, 1987, 3. sz. 16–17.

Mascher Jenő: Az oktatási és közművelődési dolgozók élet- és munkakörülményei Sopronban. SSz. 41, 1987, 265–269.

M[astalirné] Z[ádor] M[árta]: Hatodik alkalommal rendezték meg… Kö. 37, 1987, 483.

Mayer, Josef: Aus der Ruine Landsee, Fabian und Sebastian 1783. Volk und Heimat 42, 1987, 3. sz. 19.

Mayer, Josef: Kurzweihliger und erpaulicher, auch ansonsten lehrreicher und mit sinnvollen Wahrsprüchen angereichter Brieffwechsel zwischen dem überaus berühmten Meister Franz Joseph Haydn und dem durchaus bis dato umbekanndten Kamaldulensermönch Mathias Teglhoffer, so im Convent zu Lansee gewürket hat. Volk und Heimat 42, 1987, 1. sz. 11–13.

373Mesterházy Sándor: Emlékezés Dukai Takách Judit költőnőre I–II. Evangélikus Élet 52, 1987. febr. 22. 8. sz., márc. 1., 9. sz.

Metzl János: Leopold Banny: Schild im Osten: Der Südostwall zwischen Donau und Untersteiermark

1944/45. Eigenverlag. Lackenbach, 1985, 220 lap, 215, részben színes fénykép 24 térkép és ábra, 29 légifelvétel, SSz. 41, 1987, 284–285.

Metzl János: Nagy László (1909–1986). SSz. 41. 1987, 279–282.

Metzl János: Újpétery Elemér: Végállomás Lisszabon. Budapest, 1987, 545 lap. SSz. 41, 1987, 187–188.

Megay László: Élő vonatok. Sulyok Gabriella rajzairól. KT. 31, 1987, 6. sz. 142–143.

Megkezdődtek a soproni tavaszi napok. Népszava 114, 1986. márc. 13.

Melzer, Helmut: Papaver albiflorum PAC. subsp. austromoravicum KUBÁT, der Südmährische Mohn, und ein weiterer – neu für das Burgenland. BHBl. 49, 1987, 122–125.

Még egyszer a Fertő tóról. Népszava 115, 1987. aug. 11.

Mérő József: Termálgyógyfürdő az Alpok lábánál. Bükfürdő. FÉ. 22, 1987, 171–173.

Mikó Sándor: Nagylózs története. MH. 10, 1987. 4. sz. 48–62.

Milletich, Helmut Stefan: Haydnfestspiele. Marginalien und Glossen. Volk und Heimat 42, 1987, 1. sz. 3–9.

Mizser János–Krisztián Béla–Szabó László: Dr. Gergely Ernő: A magyarországi bányásztársadalom története 1867-ig (Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1986). BKL-B. 120, 1987, 493.

–mm–: Erlesenes neben Originellen. In der Ödenburger Privatsammlung Zettl-Langer. NZ. 31, 1987. márc. 14.

–mm–: Grenzüberschreitendes Musikfestival. Haydntage in Eisenstadt und Fertőd. NZ. 31. 1987. ápr. 11.

–mm–: Ödenburgs Tourismus zwischen Kultur und Kommerz. NZ. 31, 1987. márc. 28.

–mm–: 26. Juni bis 26. Juli 1987. 30. Soproner Festwochen. BR. 21, 1987. máj. 25.

Mojzsis Dóra: Magyar és spanyol típusú öltözetek a nagylózsi leletben (16–17. század). MÉ. 34, 1985 (1987), 150–154.

Mollay, Karl: Das alte Deutschtum Ungarns. NZ. 31, 1987. márc. 28.

Mollay Károly: Árszabások. SSz. 41, 1987, 289–307.

Mollay Károly: Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. II. kötet. Budapest, Akadémia Kiadó, 1987, 646 lap. SSz. 41, 1987, 184–185.

Mollay Károly: Iparrégészet. SSz. 41, 1987, 159–161.

Mollay Károly: Molnár László (szerk.): Georgius Agricola: Tizenkét könyv a bányászatról és a kohászatról. Bázel, 1556. Fordította Becht Rezső. Budapest, é. n., 658 lap. SSz. 41, 1987, 94–95.

Mollay Károly: Nyelvtörténet és művészettörténet. A wolfenbütteli magyar–német szójegyzék. MNy. 83, 1987, 486–493.

Mollay Károly: Urkundenbuch des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete der Komitate Wieselburg, Ödenburg und Eisenburg. Herausgegeben von der Burgenländischen Landesregierung: IV. Band: Die Urkunden von 1328 bis 1342 mit Nachträgen von 1284 bis 1318. Bearbeitet von Irmtraut Lindeck-Pozza. Wien–Köln–Graz, in Komission bei Hermann Böhlaus Nachfolgern, 1985, XII+430 Seiten. SSz. 41, 1987, 90–94.

Molnár András: A 7. honvédzászlóalj zalai önkéntesei. HK. 34, 1987, 735–760.

V. Molnár László: Adalékok a Kanizsai-család és névadó váruk Mohács előtti történetéhez. HK. 34, 1987, 413–439.

Molnár László: Tárczy-Hornoch Antal emlékkiállítás. SSz. 41, 1987, 274–279.

M[olnár] L[ászló]: Tárczy-Hornoch Antal emlékkiállítás. GK. 39, 1987, 227–229.

Molnár Sándor: Harminc éves a faipari mérnökképzés. EF. 41, 1987, 8–9. sz. 5.

Molnár Sándor: Tanévnyitás az Erdészeti és Faipari Egyetemen. Fa. 37, 1987, 1. sz. 27–29.

(morvay): Ballag már. Ni. 107, 1987, 7. sz. 19.

374Muck Tibor (szerk.): A Széchenyi István Szocialista Brigádok Emlékkönyve. Bp., 1987, Széchenyi Kör. 96.

A múzeumi pályázat értékelése. Hárs József (Sopron), Nagy Enikő (Sopron). H. 15, 1987, 5. sz. külön lap.

Mühl Nándor: Leöntötték a 18 milliomodik formát a Soproni Vasöntöde automata formázósorain. BKL-K. 120, 1987, 167.

Mühl Nándor: A soproni szervezet 1986. évi munkája. BKL-K. 120, 1987, 162.

Müller, Michael: Aus eigenem Entschluss. Tägliches Deutsch für jüngste Brennberger. NZ. 31, 1987, jún. 20.

Müller, Michael: „Da komm i von Wean extra over…” Ponzichter Weinlese mit österreichischen Winzern. NZ. 31, 1987. okt. 31.

Müller, Michael: Das wiedereröffnete Storno-Haus in Ödenburg. NZ. 31, 1987. júl. 18.

Müller, Michael: Von den Türkenkriegen bis zur Goldmedaille. Gang. durch die Ödenburger Stadtgeschichte. NZ. 31, 1987. aug. 20.

N.: A III. Magyar–Osztrák Lelkészkonferencia Sopronban. Evengélikus Élet 52, 1987. máj. 24. 21. sz.

Nagy Alpár: Liszt Ferenc névjegykártyája gr. Széchenyi Istvánhoz. Dunatáj 10. 1987, 4. sz. 59–60.

Nagy Ferenc: A szocialista átalakulás útján. Az 1947-es országgyűlési választások. MH. 10, 1987, 4. sz. 16–26.

Nagy László: A Fertő-táj értékeinek hatása az emberi szervezetre (Gyógyfürdők, gyógy- és ásványvizek). SSz. 41, 1987, 20–28.

Nationalitäten auf der Tagesordnung. NZ. 31, 1987. máj. 16.

Naturnahe Gewässerhaltung. Ergebnisse der Seminartagung am 31. März 1987 in Eisenstadt. Eisenstadt, 1987, Amt der burgenländischen Landesregierung 171. (Umwelt Burgenland Nr. 11.).

Neue Busverbindung Krumbach–Sopron. Neues aus Ungarn 36, 1987, 1. sz. 8.

Neue Häuser im historischen Stadtkern von Sopron. Neues aus Ungarn 36, 1987, 3. sz. 7.

Németh Alajos: Az ideiglenes „hontalanná" lett sopronkőhidai fegyház élete egykorú hivatalos kimutatás alapján. SSz. 41, 1987, 358–366.

Németh Ferenc: A szerkesztőbizottság… Er. 122, 1987, 47–48.

Németh Gyula: Alapkőletétel. GK. 39, 1987, 56–57.

Németh Pál: Fertőforduló már országjáró táj. TM. 98, 1987, 5. sz. 9–11.

N. I.: Kőtollú madár. DN. 44, 1987. febr. 28.

Nívódíjas építészek 1986. Winkler Gábor. MÉP. 1986 (1987), 4–5. sz. 76–77.

Nováki Gyula–Sándorfi György: A soproni belváros „vörös sánca" kutatásának eredményei. SSz. 41, 1987, 38–48.

Novobáczky Sándor: A jégbe dermedt Fertő tó. UjT. 24, 1987. jan. 11. 2. sz. 22.

–nt–: Évfordulóink a műszaki és természettudományokban 1987 (MTESZ, 1986). TV. 118, 1987, 297.

Az OMBKE 74. küldöttgyűlése (Miskolc-Egyetemváros, 1986. november 14.). Egyesületünk elnöksége Mikoviny Sámuel emlékérmet adományozza… Molnár László…-nak. BKL-B. 120, 1987, 217–228.

Ödenburg-Museum in Baden-Württemberg. NZ. 31, 1987. máj. 16.

Ödenburg und Kempten schlossen Partnerschaft. NZ. 31, 1987. okt. 3.

Ödenburgs letzte Baulücke wird geschlossen. NZ. 31, 1987. okt. 3.

Örsi Károly: Kastélyparkok rekonstrukciói. MÉPI. 36, 1987, 536–543.

Ötven esztendő. SSz. 41, 1987, 1.

Papp István: Még egyszer a B típusú könyvtársak épületeiről. Kö. 37, 1987, 188–194.

Papp János: Légi tevékenység Sopron vármegyében (1944/45). SSz. 41, 1987, 357–358.

Papp Rezső: A korszerű műemlékvédelem szolgálatában. (Dercsényi Dezső életútja). Dunakanyar 23, 1987, 4. sz. 25–26.

375Paul, Hans: August Ernst, Geschichte des Burgenlandes, Verlag für Geschichte und Politik, Wien 1987, 352 Seiten, Preis: S 298,–. BHBl. 49, 1987, 133–134.

Paul, Hans: Blutiger Wahlkampf in Mattersburg im Jahre 1887. Volk und Heimat 42, 1987, 4. sz. 21–22.

Paul, Hans: Erinnerungen an meine Volksschulzeit in Ungarn. Volk und Heimat 42, 1987, 3. sz. 1–3.

Pákozdi Judit: Burgenlandi őrök. Magyar konyha 10, 1986, 4. sz. 30–31.

Pál Tamás: Próbareform. Bp., 1987. A KISZ KB Középiskolai és Szakmunkástanuló Tanácsa 272.

Perjámosy István: Szerepkör nélkül. Hátrányos helyzetű térségek. MH. 10, 1987, 6. sz. 21–25.

Petőcz Pál: Az egyetemi és főiskolai hallgatók második világháborús történetéhez. Sz. 120, 1986 (1987), 301–344.

Petrányi Ilona: Szeptember 24. 90 éve született Pap Károly író. EN. 1987, 3. sz. 37–41.

Pogány Gábor: A VI. dunántúli tárlat. Somogy 15, 1987, 95–96.

Porpáczy Aladár–Porpáczy Aladárné–Zatykó József: Fekete berkenye (Aronia melanocarpa ELLIOT) honosítási kísérletek eredményei. Kertgazdaság 1987, 1. sz. 13–18.

Prickler, Harald: Die Bierbräuerei in Pinkafeld. BHBl. 49. 1987, 1–24.

Prőhle Károly: Felemelt mutatóujj. Nyári emléktöredék Prőhle Jenő sírjára. Diakonia 8, 1986, 2. sz. 42–43.

Pusztay László: A soproni líceum. Evangélikus Élet 52, 1987. jan. 25. 4. sz.

Rab Nóra: Majális a „Hany" kapujában. Népszava 115, 1987. máj. 1.

Raum Frigyes (összeáll.): A magyarországi földmérők és térképészek fontosabb életrajzi adatai. Bp., 1986/1987, GKE. 350.

Rákóczi Kálmán: Újkér földrajzi nevei. In: Szabó József (szerk.): Szülőföldünk 97–108.

Rekonstruktion des historischen Stadtkerns von Ödenburg. NZ. 31, 1987. júl. 25.

Reményi Árpád: Népművészeti és történelmi értékek ápolása Börzsönyben. Dunakanyar 23, 1987, 4. sz. 39–42.

Révész T. Mihály: Stefánia Mertanova: Ius Tavernicale. Slovenská akademia vied. Bratislava, 1985. 254 pag. Levéltári Szemle 37, 1987, 4. sz. 92–94.

Ring Gizella: A magyarországi munkásmozgalom jelvényei II. A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum Évkönyve 1984 (1987), 125–185.

Román András: Kastélysors 1945–1987. MÉPI. 36, 1987, 449–457. 561–590.

Romsics Ignác: Bethlen István és a forradalmak kora. TSz. 23, 1985 (1987), 561–590.

Rozsnyói Ágnes–Sz. Gyivicsán Mária (összeáll.): A Magyarországon megjelent történelmi munkák (önálló kötetek, tanulmányok, cikkek) válogatott jegyzéke. (1984. január 1–december 31.) Sz. 120, 1986 (1987), 490–577.

Salamon Nándor: Kisalföldi képzőművészet. Részlet egy készülő lexikonból. MH 10, 1987, 5. sz. 60–68.

Sasvári László: Szerzetesnővérek intézményes szeretetszolgálata Magyarországon 1918–19. Vi. 1987, 357–361.

Sánta Lajos–Horváth Béla: Az Esterházy-kastély helyreállításánál nyert kivitelezési tapasztalatok. MÉPI. 36, 1987, 494–500.

Sánta Lajos (szerk.): Fertődi Építőipari Szövetkezet 1957–1987. Bp., 1987, Interpress 31.

S. B. A.: Soproni pillanatképek. Egész évben főszezon. NSz. 45, 1987. jan. 5.

Schmeller-Kitt, Adelheid: Ilona Valter, Romanische Sakralbauten Westpannoniens. Eisenstadt, Verlag Roetzer, 1985. BHBl. 49, 1987, 45–46.

Schindler, Andreas: Harkau, mein Heimatdorf. Die Geschichte eines deutschen Bauerndorfes in Westungarn. Sinsheim, 1987, Selbstverlag des Verfassers. 260.

376Schmidt, Gerhard H.: Nachtrag zur biotopmässigen Verbreitung der Orthopteren des Neusiedlersee-Gebietes mit einem Vergleich zur ungarischen Puszta. BHBl. 49, 1987, 157–182.

Sedlmayr János: Gerő László: Műemlékről mindenkinek. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1987. M. 31, 1987, 294.

Sedlmayr János: Múzeumi együttes a soproni Fő tér helyreállított műemlékeiben. MüT. 1987, 10. sz. 16–24.

Sedlmayr János–Schőnerné Pusztai Ilona–Káldi Gyula–Cséfalvy Gyula–Rhédey László–Barts Balázs–M. Kaló Judit–S. Homonnay Márta: Erdei Ferenc építész életműve. Fontosabb tervpályázatai. M. 31, 1987, 176–181.

Seedoch, Johann: Hofrat Dipl. Ing. Dr. Karl Ulbrich. BHBl. 49, 1987, 97–100.

Siffert, Martin: 40 Jahre Bauernkapelle Leithaprodersdorf. Volk und Heimat 42, 1987, 1. sz. 27–28.

Simonffy András: Dukai Takách Judit: Az én képem. É. 24, 1987, 307–313.

Sinkovics István: A történetírás segédtudományai az Eötvös Loránd Tudományegyetemen 1777–1986. Levéltári Szemle 37, 1987, 2. sz. 3–17.

Sommeruniversitäten 1987 in Ungarn. DR. 21, 1987. máj. 18.

Soós István: Adalékok a soproni „Magyar Társaság” történetéhez. SSz. 41, 1987, 67–68.

Soós István: Cigányper Sopronban I–II. SSz. 41, 1987, 225–236., 320–329.

Soós István: Kis János levelei Döbrentei Gáborhoz. SSz. 41, 1987, 128–141.

Sopron. A város története. Bp., 1987, Corvina 29+10 kép.

Sopronhorpács nevezetességei. DN. 43, 1986. febr. 7.

Soproni előkészületek. Evangélikus Élet 52, 1987. ápr. 5. 14. sz.

Soproni-Hegység. FÉ. 22, 1987, 377–378.

Soproni parkerdők históriája 1. ERFA Híradó 15, 1987, 12. sz.

Soproni tavaszi napok. Népszava 114, 1986. febr. 3.

Stadler, Michael: Passion eines Clowns. Salzburger Nachrichten 1986. szept. 25.

Stefanovičova, Tatiana: A szlovákiai égetett sáncok kérdéséhez. SSz. 41, 1987, 340–347.

Stier Miklós: „Mogersdorf" nemzetközi kultúrtörténeti szimpozion Celje, 1986. június 30–július 4. Sz. 120, 1986 (1987), 1129–1134.

A Stornók háza Sopronban. DN. 43, 1986. márc. 26.

Szabó Anikó (összeáll.): A magyar levéltári irodalom bibliográfiája 1986. Levéltári Közlemények, 57, 1986 (1988), 325–348.

P. Szabó Ernő: Ungnád Dávid konstantinápolyi utazásai. Bp. 25, 1987, 10. sz. 46.

P. Szabó Ernő: Város a Lövérek alján. Városvédők '87. Bp. 25, 1987, 11. sz. 30–32.

Szabó Jenő: Öt évszázad fekete krónikája (Soproni Pitaval). Győr, 1987, Győr megyei Lapkiadó Vállalat 216. Műhely-könyvek.

Szabó Jenő: Burgenland a mondák tükrében. MH. 10, 1987, 4. sz. 70–71.

Szabó József: A nyolcszáz éves Zsira. Ho. 15, 1987, 3. sz. 62–63.

Szabó József: Felsőbüki Nagy Pálra emlékeztek Bükön. H. 15, 1987, 6. sz. 62–63.

Szabó József (szerk.): Szülőföldünk. Győr-Sopron megyei honismereti antológia. Honismereti tanulmányok Győr-Sopron megyéből I. Győr, 1986 (1987), Hazafias Népfront 1985.

ifj. Szabó Kálmán: Az első könyvünnep Sopronban (1929). SSz. 41, 1987, 73–77.

Szabó Mária: Soproni pajtások. TM. 98, 1987, 8. sz. 8–9.

Szalay László: (szerk.): Hungarológiai napok. Szombathely, 1986 (1987), Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola 236.

Szántó, R. Judit: Eisenstadt–Fertőd. Joseph-Haydn-Festspiele. BR. 21, 1987. máj. 25.

Szarka Árpád: Endrédy György kiállítása. SSz. 41, 1987, 269–274.

Szegi József: Pántos György 1924–1986. AT. 35, 1986 (1987), 1–2. sz. 1.

Szele Ferenc: Szoboravatás. Vasi Szemle 41, 1987, 525–526.

Szell, Zita: Hochachtung, Zuneigung und Liebe schlagen ihm entgegen… Professor Jenő Takács vollendet

am 25. September sein 85. Lebensjahr. Volk und Heimat 42, 1987, 3. sz. 29–30.

377Szemerey Tamás–Borbély József: A magyarországi bányászat emlékei. DN. 43, 1986. nov. 5.

Szentfülöpi, Anton: 300 Jahre Zusammenleben – aus der Geschichte der Ungarndeutschen. NZ. 31, 1987. júl. 11.

Székely András: Régizene-játszásunk Sopron tükrében. Mu. 30, 1987, 9. sz. 31–32.

Széleskörű gyűjtés Ausztriában a soproni templom javára. Evangélikus Élet 52, 1987. jan. 25. 4. sz.

Szénássy Árpád: Feszty Adolf találmánya és az Esterházy papírgyár. SSz. 41, 1987, 69–73.

Szilágyi Kálmán–Marton Dénesné: A szamóca fajtaválaszték bővítése. Kertgazdaság 1987, 4. sz. 49–58.

Szilványi Irén: Törekvések a bérek szabályozására a XVII–XIX. században. MÉIK. 1987, 3–4. sz. 29–34.

Szimon János: Meditáció a soproni temetőben. Evangélikus Élet 52, 1987. nov. 1. 44. sz.

Szita Szabolcs: Sopronban született a sűrített levegős légzőkészülék feltalálója. SSz. 41, 1987, 356.

Szita Szabolcs: Vándor Sándor és a Dunakanyar. Dunakanyar 23, 1987, 2. sz. 66–68.

Tamási Tamás: A római gyűrű. „Feléled" a soproni városfal. MN. 50, 1987. szept. 14.

Takács Ernő: A bányamérnökképzés miskolci évei. BKL-B. 120, 1987, 76–83.

Takács Lajos: Határjelek, határjárás a feudális kor végén Magyarországon. Bp., 1987, Akadémiai K. 227.

Takáts Tamás: A Fertő tó szerkezetéről. Praenorica Folia Historico Naturalia II. 1987 (1988), 47–54.

Tanulmányok az ifjúsági mozgalom Győr-Sopron megyei történetéhez. Győr, 1987, MSZMP és a KISZ Győr-Sopron megyei Bizottsága 251.

The Sopron Chronicle. Hungarian Foresters in the Western World. 1919–1986. by Sopron Alumni U. B. C. Selmecbánya–Sopron–Vancouver. Toronto, 1987, Rákóczi Foundation INC. 178+204.

Thorday Zoltán: A fertőbozi múzeumvasút. TM. 98, 1987, 6. sz. 37.

V. Toldi Sarolta (szerk.): A magyar munkásmozgalom történetének válogatott bibliográfiája 1945–1984. Bp., Kossuth K. 510.

Tolnai Márton: „A' Magyar Academia körül." A Magyar Tudományos Akadémia kutatóbázisának helyzete. Statisztikai Szemle 65, 1987, 656–677.

Tomichal Richard: Változások a Kárpát-medencében. Hét 31, 1986. VI. 20. 25. sz. 8.

Tomka Péter: Régészeti adatok a győri, mosoni és soproni koraközépkori sáncvárak történetéhez. SSz. 41, 1987, 147–155.

Tompa Károly: Harminchat év az erdészeti felsőoktatásban. FSz. 36, 1987, 332–340.

Tószegi Zsuzsa: Beszélgetések a könyvtárról. „Negyedmilliónyi művészeti könyv: mekkora kincsesbánya…

!” Kö. 37, 1987, 40–44.

Tóth Imre: Hétvégi népfőiskolák. Kultúra és Közösség 1987, 3–4. sz. 51–58.

Tóth István–Benkő Péter: A Nemzeti Parasztpárt megszűnésének folyamata (1948–1949). Párttörténeti Közlemények 33, 1987, 127–159.

Tóth Sándor: Adatok az Alpokalja mikroszkópikus gombáinak ismeretéhez I. Praenorica Folia Historico Naturalia II. 1987 (1988), 63–69.

Tóth Sándor: Odonatológiai kutatások a Soproni-hegységben. Praenorica Folia Historico Naturalia II. 1987 (1988), 99–102.

Tóth Sándor: Sopron és a Fertővidéki HÉV. V. 13, 1987. 9–12. sz.

Tóth Sándor: A zengőlegyek kutatásának eredményei a Soproni hegységben (Diptera: Syrphidae). Praenorica Folia Historico Naturalia II. 1987 (1988), 141–144.

Tóth Zsuzsanna: Szent Lipót emlékek Magyarországon. MÉ. 34, 1985 (1987), 179–185.

378Tölgyes József: Dorosmai János emlékezete (1886–1966). SSz. 41, 1987, 83–87.

Trajtler Gábor: In memoriam Gárdonyi Zoltán. Diakonia 8, 1986, 2. sz. 33–34.

Traxler, Gottfried: Floristische Neuigkeiten aus den Burgenland (XXI). BHBl. 49, 1987, 106–114.

Tremmel Ágoston: Emlékezés Tóth Ágostonra az MN Térképészeti Intézet névadójára. GK. 39, 1987, 1–2.

Új szolgáltatás a soproni Lövérben. Mezőgazdasági Szövetkezeti Élet 10, 1987, 8. sz. 4.

Újpétery Elemér: Végállomás Lisszabon. Bp., 1987, Magvető K. 545. Tények és Tanúk.

Újra megnyílt a soproni Stornó gyűjtemény. DN. 44, 1987. aug. 17.

Die ungarische Volksgruppe im Burgenland I–II. (Studie des österreichischen Bundeskanzleramtes). BR. 21, 1987. máj. 18., máj. 25.

A vadbiológia műhelyeiben. Erdészeti és Faipari Egyetem Sopron. Ni. 107, 1987, Ni. Fórum 11. sz. 7–9.

Varga Ferenc: Adatok a zsirai kastély történetéhez. SSz. 41, 1987, 260–264.

Varga Imre: Színházi kelléktár 1663-ból. MKSz. 103, 1987, 327–331.

Varga István: A fertődi Esterházy kastély melléképületeinek hasznosítása. MÉPI. 36, 1987, 490–493.

Varga János: Felsőbüki Nagy Pál és kora. Vasi Szemle 41, 1987, 493–510.

Varga Józsefné: Osli község ragadványnevei. In: Szabó József (szerk.): Szülőföldünk 113–119.

Varga Lajos Dániel: A hely szelleme. MH. 10, 1987, 1. sz. 68–70.

Varga Lajos Dániel: Soproni strófák és egyéb feljegyzések. MH. 10. 1987, 2, sz. 68–72.

Vasútvillamosítás – expressz sebességgel. Népszava 115, 1987. márc. 17.

Verő, J[ózsef]–Holló, L[ajos]: Comparison of one year of data on geomagnetic pulsations at geostationary orbit and at a low latitude ground station. J. Atm. Terr. Phys. 49, 1987, 1147–1153.

Verő, József: Energetics of geomagnetic pulsations. Perenos energii iz mezhplanetnoi sredi v magnitosferu, 8-aya zemnaya shkola seminar KAPG, Bratislava. 1986, 49–66.

Verő József: A geomágneses pulzációk. Magyar geofizika 28, 1987, 206–223.

Verő, József–Czuczorné, Miletits Judit: Some results from a geomagnetic pulsation array at low latitudes. Proceedings of the LAGA-Symposium Space-Time Structure of the Geomagnetie Field. HHI-Report, 1987, 21. sz. 215–222.

Vékássy: Fertőd. Neue Kirche und alte Schlösser. BR. 21, 1987. dec. 21.

Vitális György: A régi térképek vízföldtani tanulságai a XVIII. sz. második felében kiadott térképek tanulmányozása alapján. HiK. 67, 1987, 140–148.

Vízrajzi évkönyv 1985. XC. kötet. Bp., 1986 (1987), VITUKI. 284.

Vor 60 Jahren: Der Mord von Schattendorf. Vo. 1987. jan. 30.

Waldbott, Mariotheres–Kumpf, Gottfried: Burgenländisches Weinbuch. Eisenstadt, 1987, Roetzer. 239.

Walterné Illés Valéria: A sopronhorpácsi Nimród-Vadásztársaság vadgazdálkodásának elemzése. Erdészeti és Faipari Tudományos Közlemények. Erdészet–Faipar–Geodézia. 1986 (1987), 2. sz. 229–235.

Welner Lőrinc: Százéves a csepregi történetírás. Vasi Szemle 41, 1987, 611–614.

Winkler Gábor: Korai nagytemplomaink térművészete. Diakonia 8, 1986. 2. sz. 52–60.

379Winkler, Gerhard: Manfred Huss: Joseph Haydn – Klassiker zwischen Barock und Biedermeier, Eisenstadt 1984. BHBl. 49, 1987, 45.

Wirth, Horst: Wo einst das Pannonische Meer wogte. Fertőrákos – ein Steinbruch aus der Römerzeit. BR. 21, 1987. jan. 19.

Wöhl, Josef: Neue Pflanzenfreunde im mittleren Burgenland. BHBl. 49, 1987, 38–41.

Zachar József: Rudolf Kropf–Wolfgang Mayer: Andreas Baumkirchner und seine Zeit. Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland, 67. k. HK. 34, 1937. 354–357.

Zatykó József–Molnár Józsefné: Új módszer a gyümölcsfajok gyökérképződésének serkentésére a táptalaj H^+ koncentrációjának növelésével. Kertgazdaság 1987. 4. sz. 31–35.

Zentay László: A létezés dilemmáit kutatva: Rakovszky Zsuzsa: Tovább egy házzal. Dunatáj 10, 1987, 4. sz. 77–81.

Zielbauer György: A hazai németség kitelepítéséről az Unser Hauskalender 1949–1986 közötti számaiban megjelent cikkek-írások alapján. Somogy 15, 1987, 89–92.

Zielbauer György: A németség asszimilációja Győr-Sopron megyében. MH. 10, 1987, 6. sz. 45–58.

Zielbauer, György: Zur Aussiedlung der Ungarndeutschen anhand von Artikeln aus „Unser Hauskalender" aus den Jahren 1949–1968 (Jg. 1–38). 300 Jahre Zusammenarbeit aus der Geschichte der Ungarndeutschen. NZ. 31, 1987. szept. 12.

(Z. O.): Heves vita Sopronban. Mezőgazdasági Szövetkezeti Élet 10, 1987, 9. sz. 12.

Zum Verhältnis Sopron-ausgesiedelte Ödenburger-tiefgreifendes Überdenken der Aussiedlung in einer Soproner Rezension – Dr. István Hiller: Andreas Schindler: „Harkau, mein Heimatdorf". Ödenburger Rundbrief 1987, 9. sz. dec. 7–9.

Zsámboki László: A kőszén-ismeret és kőszén-felhasználás kezdetei Magyarországon. In: Zsámboki László (szerk.): Közlemények a magyarországi ásványi nyersanyagok történetéből III. 5–24.

Zsámboki László (szerk.): Közlemények a magyarországi ásványi nyersanyagok történetéből III. Miskolc, 1987, NME. 264.

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI KÖNYVESPOLC / Jávor Pál: Egy színész elmondja… Budapest, 1987, Akadémiai Kiadó, 146 lap.

Jávor Pál: Egy színész elmondja… Budapest, 1987, Akadémiai Kiadó, 146 lap.

A könyv a Magyar Írás 1946-os kiadása alapján jelent meg újra. Veress József a kötet utószavában azt írja, hogy azért is, mert tartozunk Jávor Pálnak egy késői kalapemeléssel Sopronkőhidáért, tisztességéért, becsületességéért és íráskészségéért is. Ennyiben tartozik a napló ismertetési körünkbe, de azért is fel kell rá hívnunk a figyelmet, mert gazdagítja, kiegészítheti a helytörténeti kutatók ismeretkörét Sopronkőhida legújabbkori történetéről. Összehasonlítási lehetőséget is ad az eddig megjelent gazdag memoárirodalomhoz. Magam is megtettem az összehasonlítást és új adatokat találtam. Az természetes, hogy minden napló szubjektív, de megtörtént események, jelenlévő, raboskodó, foglárkodó, segítőkész szolgálatot teljesítő lelkészek, orvosok tevékenysége bizonyára vitathatatlan. Dátumokban, időpontokban és részletekben ugyancsak természetszerűleg lehet eltérés. Ilyenekre is bukkantam az említett összehasonlításnál. Majd az érdeklődési körünkbe tartozó részleteknél ezekről említést teszek.

Jávor Pál naplója szerint 1944. november 28-án késő este indították útnak őt és csoportját Székesfehérvár, Veszprém, Körmend útvonalon Sopronkőhidára. A nagy autóbuszban részeg katonai foglárok és sápadt politikai foglyok utaztak. Társai voltak: 380Kádár Gyula vezérkari ezredes, Kemény Gábor rendőrfőtanácsos, Gyuriss Aladár rendőrtanácsos és Szebeny József, a Beszkárt vezérigazgatója. Kádár Gyula ismert könyvében megerősíti, hogy este indultak autóbuszon, de már nem emlékezett, kik voltak az útitársai. Azt írja: „Jávor Pál színészre emlékszem. Imponált magatartása. Az autóbuszban négy-öt gestapós, ugyanannyi magyar katona fogolykísérő, két hadbíró is volt. Egyszer csak Jávor kiabálni kezd a magyar fegyveresek és hadbírák felé: Maguk nem szégyellik magukat, magyar ember létükre, ilyen piszkos munkára vállalkoznak! Mi az én bűnöm? Az, hogy zsidó a feleségem? Ez nem tetszik Hitlernek meg Szálasinak? Mondják meg nekik, hogy csinálhatnak, amit akarnak, akkor is szeretem. Senki nem szólt semmit" (Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig. Bp., 1978. 764). Most már ismét Jávor naplójából. Sopronkőhidán nem akarták őket befogadni. Végül a német őrsparancsnok, a magyar katonai foglárok és az

SS-legénység szállította őket egy épület elé, amelyre „régi kopott betűkkel rá van írva, KÓRHÁZ.” Elkezdődtek a sopronkőhidai napok, hónapok. A napló bejegyzése szerint a fegyházépület egyik szárnyában még az 1918–19. évi forradalom rabjait őrizték közönséges, életfogytiglanra ítélt bűnözőkkel együtt. Ezekkel nem érintkezhettek. A kórház háta mögötti csöppnyi kert kerítésén keresztül cinkosok módjára cseréltek kenyérért a favágó fegyencekkel begyújtani való fát, amiért a fegyőrök egyik-másik favágót félholtra verték. Ebben a kertben bújtak össze, amikor „mint egy juhnyáj a rekkenő napban a pusztában ácsorgó egyetlen lombos fa alatt innen figyeljük, mikor Sopront négy ízben agyonbombázzák.” Jávor Pál leírja Bajcsy-Zsilinszky Endre mártírhalálát, melyre 1944. december 24-én, vasárnap reggel 8 óra körül emlékszik. Kádár Gyula egy cigány tizedest említ, aki felakasztotta Bajcsyt. Jávor azt írja, hogy nem volt kéznél hivatásos hóhér, ezt a munkát egy foglár, dilettáns artista, valami hasbeszélő és egy másik pribék végezte huszonöt-huszonöt pengőért. A hasbeszélő gyakran panaszkodott, hogy rosszul megy az üzlet, kevés a kivégzés. Leírja a „megrendítően szép karácsonyestet”. Meglátogatta őket váratlanul a soproni apátplébános és a fegyház lelkésze (Papp Kálmán városplébános és Geiszbühl Mátyás. H. I. megjegyzése.) Ők meglátogatták a Kőhidára internált veszprémi püspököt is (Mindszenty Józsefről van szó. H. I. megjegyzése). A vendégek hoztak egy csöppnyi karácsonyfát égő gyertyákkal, almát, diót és karácsonyi tésztát. Ilyen hangulatban énekelték el a „Mennyből az angyalt” és a Himnuszt.

Az 1945. február 1-i naplórészlet azt rögzíti, hogy Sopronból szén helyett furcsa hírek jöttek: minden házat átkutatnak, szökevény katonákat keresnek. Február 6-án Vajna belügyminiszter látogatta meg őket, 8-án Dominich őrnagy levágatta Jávor szakállát, mert hogy „ez nem kínzóintézet”. Március 2-ára teszi a valójában 4-én történt bombázást Sopronban. Ezt írja: „Megéljük a Sopron elleni legnagyobb légitámadást. Zuhognak a bombák, a Déli-pályaudvart bombázzák. A szobánk ablakából látni lehetett a becsapódásokat”.

Március 24. „Olyan nagy események előtt állunk, hogy ezt a füzetet biztonságba Dr. Varvasovszky (János) főorvos kezébe adom, ő majd eljuttatja hozzád (feleségéhez. H. I. megjegyzései). Március 28. „Elindulunk Kőhidáról…. Végül megkérjük a katolikus papot, Geisbühl Mátyást (helyesen Geiszbühl. H. I. megjegyzése), hogy amit otthagyunk, őrizze meg és juttassa el haza, ha módja lesz rá. Az egész fegyházat elözönlötte az SS-eknek részben katonai, részben kórházi oszlopa…. Levisszük a csomagjainkat, valami kis kenyeret osztanak szét közöttünk és állunk, állunk, reggel hétig. A pap szemben áll velünk, megígéri, hogy imádkozni fog értünk. …A hátsó kapu felé irányítanak bennünket, itt ágazik el a Sopronból jövő út két részre. Mi Kismarton felé megyünk….”

Geiszbühl Mátyás, ez a kiváló ember, sok ember, rab, fogoly vigasztalója, talán ezáltal megmentője is, nem kapta még meg a megfelelő értékelést folyóiratunkban. Ez még kötelességünk lesz. Varvasovszky János főorvosról korábban emlékeztem (SSz. 1978, 308.).

Jávor Pál mély vallásosságáról is ír a könyv. Erről sem kell hallgatnunk, írja az utószóban Veress József. Geiszbühl Mátyás kapcsán is emelem ki befejezésül ezt a tényt, mert bizonyára, sőt biztosan hozzájárult Jávor Pál életszemléletének fennmaradásához, 381hitéhez, életereje fenntartásához sopronkőhidai rabsága idején is. Végül egy ide kapcsolódó idézet a könyv szerzőjétől és az utószó írójától. Jávor írja: „Eszembe jutott, hogy a jó Isten a virágnak szépséget, jó illatot, adott, a madárnak éneket és repülést, az embernek értelmet és szívet – az előbbiek az embert szolgálják s az ember hálátlan a jó Istennek – mert nincs szeretet benne, ha lenne, akkor béke lenne a földön és az a sok civódás, gyűlölet, harc nem vezetne a legyőzetéshez. Olyan szép és jó tud a természet lenni, csak az ember gonosz”. Eddig az idézet a börtönnaplóból. Az utószóból pedig ennyi: „Valójában nem ilyen egyszerű a jóság és a gonoszság dialektikus összefüggése, de a tézisnek azzal a részével, mely az emberi értelem és a szív hatalmát hirdeti s a szeretetre, mint hídra,

kapocsra apellál, maradéktalanul azonosulhatunk.”

Hiller István

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI KÖNYVESPOLC / Geosits, Stefan (hg.): Die burgenländischen Kroaten im Wandel der Zeiten. Wien, Edition Tusch, 1986, 425 Seiten

Geosits, Stefan (hg.): Die burgenländischen Kroaten im Wandel der Zeiten. Wien, Edition Tusch, 1986, 425 Seiten

A Sopronnal szomszédos, de a határ túlsó oldalán fekvő Kelénpatak (Klingenbach; horvátul Klimpuh) plébánosának faluja történetéről 1976-ban írt kitűnő könyvét ezen a helyen ismertettem (SSz. 1981, 187). A szerző horvát származású, a Vas megyei Szentpéterfán született, Szombathelyen járt gimnáziumba, Bécsben, Rómában és Jeruzsálemben végezte teológiai tanulmányait és 1958 óta az ugyancsak horvát lakosságú Kelénpatak plébánosa. Mindezt azért érdemes megemlíteni, mivel az általa szerkesztett, 17 szerző tanulmányát tartalmazó munka azon kevés burgenlandi kiadvány sorába tartozik, amely nemcsak a német, hanem a magyar és a horvát nyelvű szakirodalmat is figyelembe veszi. Ez csak javára válik a könyvnek. Alapgondolatát a szerkesztő bevezetőjének első mondatai fogalmazzák meg, amelyek szerint egy etnikai kisebbségnek mindig mutatkoznia kell a többségi nép előtt, hogy ne merüljön feledésbe, hogy saját identitását megőrizze. A könyv négy része és számos illusztrációja ezt szolgálja. Az első rész (3–50) Felix Tobler tollából a burgenlandi horvátok eredetét, bevándorlását és 1848-ig tartó történetét foglalja össze. Helytörténetírásunkat is érdekelheti, hogy megállapítása szerint a Sopron vármegyei horvátok a török elől szórványosan valószínűleg már az 1493. évi krbavai (Lika-Krbava vármegye) csata után, de mindenesetre 1515 előtt jelennek meg (kismartoni uradalom), tömegesen azonban először 1522–1527-ig az Adria partján fekvő Zengg, valamint Lika, Gacka és Krbava fennsíkjáról vándorolnak be. A horvátországi nemesek ugyan már 1532-től tiltakoznak a királynál a menekülő parasztok kivándorlása ellen, ez mégis folytatódik: 1533–1545-ig egy újabb hullám érkezik, többek között a Sopron vármegyei Szarvkő (Hornstein), Kismarton (Eisenstadt), Fraknó (Forchtenstein) körüli uradalmakba. Miként erről már megemlékeztünk (SSz. 1983, 196, 5. jegyzet), ezzel a hullámmal, 1535 táján (1536-ban?) érkeztek az 1529. évi török hadjárat idején elnéptelenedett Kópházára a mai horvátok elődei. Felix Tobler szerint Nádasdy Tamás, Nyugat-Magyarország leghatalmasabb földesura, 1538. máj. 26-i levelében jelezte, hogy birtokának, a Pozsega vármegyei Velika mezővárosának lakóit (Nyugat-) Magyarországra kívánja áttelepíteni. Tobler szerint ezek a telepesek érkeztek a Sopron vármegyei Hidegségre (németül: Kleinandrä; horvátul: Vedešin) és Fertőhomokra (németül: Amhagen; horvátul: Umok). A horvátok áttelepedése azonban 1584-ig tartott. Ennek során parasztok és kisebb számban értelmiségiek (papok, tanítók) telepedtek meg Alsó-Ausztriában és Nyugat-Magyarországon. 1573-ban Alsó-Ausztriában a rendek már olyan erősen tiltakoztak a horvátok bevándorlása ellen, hogy Miksa császár kénytelen volt elrendelni a telepítés leállítását. Nem tudni, hogyan került a soproni városi levéltárba Miksa császárnak az a titkos rendelkezése, amelyet 1573. dec. 38322-én Kőszeg akkori osztrák zálogos urához intézett. Ezt Házi Jenő 1936-ban fedezte fel (vö. Vasi Szemle 1937, 8–14). Tobler hivatkozik ugyan erre, de nem részletezi, hogy Miksa még igazságtalanság alkalmazásával (bíróválasztás, perek) is szorgalmazza titokban a horvátok visszaszorítását. Magyarországon ugyanakkor a horvátok szabadon illeszkedhettek be a társadalomba és horvát–német–magyar többnyelvűségük (az értelmiségnél ehhez még a latin is járult) révén számarányukhoz képest jelentős szerephez jutottak mind a gazdasági életben (marhakereskedelem!), mind az egyházban és a szellemi életben. Mindezt elsősorban a

második részben 9 szerző egy-egy cikke mutatja be (53–168). E rész két cikke 1848–1918-ig mutatja be a nyugat-magyarországi horvátok sorsát, hiszen a mai burgenlandi és a mai nyugat-magyarországi horvátokat – nagyon helyesen – együtt tárgyalja a kötet. A harmadik rész (171–287) a két világháború közti politikai és művelődési törekvéseiket mutatja be. Nagyon tanulságos Josef Vlasits fejezete a horvátok nyelvjárásairól. Az itt közölt térképről is kitetszik, hogy Kópháza nyelvjárása az észak-burgenlandi ún. „pusztai" *(Haci)* és „mezőségi" *(Poljanci)*, Und (németül: Undten; horvátul: Unda) a „lenti" azaz déli *(Dolinai)* horvátok nyelvjárásával együtt az ún. ča-horvát nyelvjárásokhoz, Hidegségé és Fertőhomoké pedig az ún. kaj-horvát nyelvjárásokhoz tartozik. Az elnevezésnek az az alapja, hogy az eredeti *čto* ‚mi?' kérdőnévmás az első csoportban *ča*, a másodikban *kai*, egy harmadikban pedig *što* lesz (a *što*-nyelvjáráson alapszik a mai horvát irodalmi nyelv). A XVIII. és a XIX. századi nyugat-magyarországi horvátok gazdag írásbeliségének és irodalmának a ča-horvát nyelvjárás volt az alapja, ezen írt többek között a kismartoni születésű Stipian Konzul Istranin, a mi Lackner Kristófunk mostohaanyjának édesapja (vö. SSz. 1976, 183). Kötetünk szerkesztője külön fejezetben foglalkozik a mai nyugat-magyarországi horvátokkal, még pedig 1980. évi magyarországi statisztikai adatokkal: Hidegség és Fertőhomok itt már nem szerepel a Győr-Sopron és a Vas megyei horvát községek között (a burgenlandiak közül 1921 előtt Sopron vármegyéhez tartozott a déliekből még Groß-Warasdorf, Klein-Warasdorf, Kaisersdorf, Langental, Nebersdorf, Nikitsch, Weingraben, Kroatisch-Geresdorf, Kroatisch-Minihof, Groß-Mutschen, Klein-Mutschen, Frankenau, a mai Vas megyeiek közül Peresznye, Ólmód és Horvátzsidány). A mai magyarországi horvátoknak nincsen külön szervezetük, hanem a Magyarországi Délszlávok Szövetségéhez tartoznak, ennek pedig a szerbhorvát a hivatalos nyelve, amely a nyugat-magyarországi horvátok irodalmi nyelvétől jelentős mértékben különbözik. A kötet negyedik része a második világháború utáni helyzettel foglalkozik, ebben külön figyelmet érdemelnek a horvátok kivándorlásával és az 1900–1981. évi népszámlálásokkal foglalkozó fejezetek. Okmányok, válogatott bibliográfia és számos kép egészítik ki a kötetet. A képek közül megemlítjük Wolfgangus Lazius bécsi humanista 1561. évi térképének nyugat-magyarországi részét, amelyen többek között Sopron humanista neve (SEMPRONIVM) és Széplak középkori német neve *(Schryppen)* is olvasható. Ismeretes, hogy az utóbbi maradt meg a Balfi utca német *Schlippergasse* nevében.

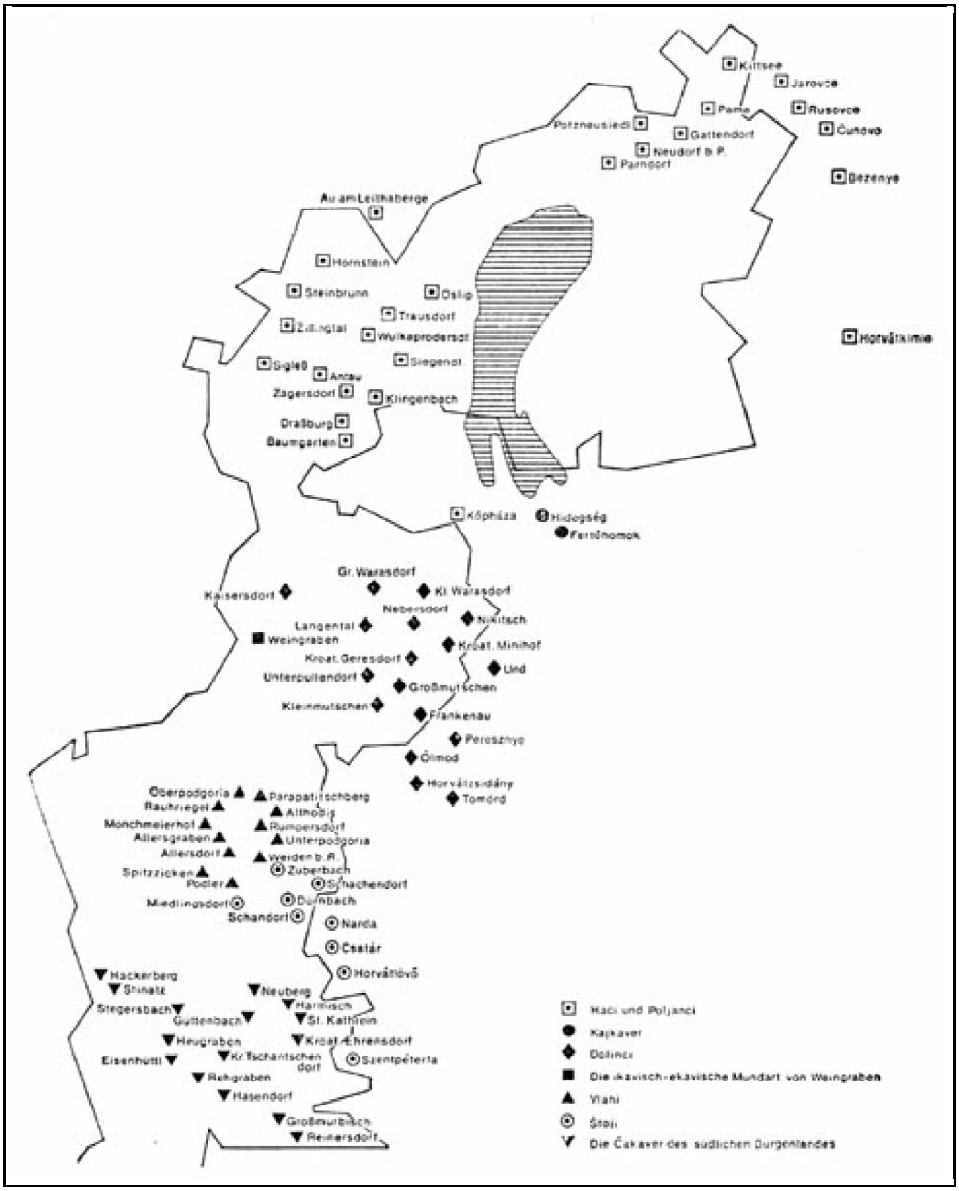

Mollay Károly

MUNKATÁRSAINK

Dr. Mollay Károly ny. egy. tanár, 1118 Budapest, Köbölkút u. 11.

Dr. Fülöp József tanszékvezető, 9400 Sopron, Hegyhát u. 3.

Hárs József olvasószerkesztő, 9400 Sopron, Május 1. tér 21–23.

Király Tibor GYSEV-főtanácsos, 9400 Sopron, Mátyás kir. u. 19.

Várkúti János ny. ált. isk. tanár, 9400 Sopron, Bajcsy-Zsilinszky u. 19.

Dr. Nikolics Károly c. egy. tanár, tud. tanácsadó, 9400 Sopron, Kis János u. 1.

Badiny Gyula ny. főagronómus, 9400 Sopron, Május 1. tér 21–23.

Kienzl János városi párttitkár, 9400 Sopron, Köztársaság u. 9.

Dr. Hiller István, az EFE Központi Egyetemi Könyvtárának főigazgatója, 9401 Sopron, Pf. 132

Mastalirné dr. Zádor Márta tud. főmunkatárs, 9401 Sopron, Pf. 132

1988. XLII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI SZEMLE

SOPRONI SZEMLE

Ödenburger Rundschau
Lokalhistorische Quartalschrift
Redaktion: Karl Mollay

Inhaltsverzeichnis

Hiller, Stefan: Karl Mollay 75 jährig
Mollay, Karl: Familiengeschichte und Sozialgeschichte (Die Ödenburger Fleischhacker im Jahre 1532)

Aktuelle Fragen der Ödenburger Geschichtsforschung

Fülöp, Josef: Die Einigung der zwei Arbeiterparteien in Komitat Ödenburg
Hárs, Josef: Ein Lebenswerk findet ein Zuhause? (Die retrospektive Ausstellung des Bildhauers Karl Stöckert)

Kleine Mitteilungen

Király, Tiburtius: Ödenburg in der Philatelie. Fünfzehnte Mitteilung
Várkúti, Johann: Die Meteorologie in Ödenburg. Vergangenheit und Gegenwart
Nikolics, Karl: Die Gründung des Ödenburger Schachvereines
Badiny, Gyula: Zehn Jahre des Kreises der Ödenburger Holzschnitzer

Kulturelles Leben in Ödenburg

Kienzl, Johann: Die Gedenkausstellung für den Kunstmaler Alexander Gáspárdy

Bücherschau

Hiller, Stefan–Mastalir-Zádor, Martha: Die Ödenburg-Bibliographie des Jahres 1987
Hiller, Stefan: Jávor, Paul: Der Aktor erzählt …Bp., 1987, 146 S.
Mollay, Karl: Geosits, Stefan (hg.): Die burgenländischen Kroaten im Wandel der Zeiten. Wien, Edition Tusch, 1986, 425 S.

Unser Mitarbeiter

Végjegyzet

1 (Megjegyzés - Popup)

Méltatása Horváth Zoltántól: SSz. 1984, 241–250.

2 (Megjegyzés - Popup)

Vö. például Mollay Károly: Egy kőszegi formuláskönyv soproni vonatkozásai. SSz. 1988, 141–146.

3 (Megjegyzés - Popup)

Vö. Mollay Károly: Kőszeg 1532. évi ostroma és Sopron. SSz. 1983, 193–236.

4 (Megjegyzés - Popup)

Vö. Mollay Károly: Árszabások (A soproni vargák 1532. évi árszabása). SSz. 1987, 289–307.

5 (Megjegyzés - Popup)

A Hosszúsor *(Lange Zeil)* a mai Rákóczi utca–Széchenyi tér déli oldala–Móricz Zsigmond utca.

6 (Megjegyzés - Popup)

A családnevek megváltoztatásához csak 1848 óta kell hatósági engedély.

7 (Megjegyzés - Popup)

Vö. 1490: *pälpenk* 'bellérszékek' (SoprOkl. II/5:19). A magyar *bellér* (változata: *böllér*) a bajor–osztrák *peler* 'belsőség- és húsfeldolgozó, húsfüstölő, kolbászárus' szóból származik. Ennek alapszava a *pel* 'belsőség' a magyar *bél* 'belsőség' átvételéből adódott, ami a magyar húsfeldolgozás hírét bizonyítja. A *hentes* szó a német eredetű *hentellér* (vö. német *hendeler* 'Händler'), ill. a *hentellér bellér* 'húst, bőrt is áruló bellér' szószerkezetből, az első tag rövidítéséből *(hentes bellér)*, ill. önállósodásával *(hentes)* keletkezett. Vö. Mollay Károly: Német–magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig. Bp., 1982, 307–308.

8 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/5:83, 129, 144, 213, 296, 327; 1527. évi kiadatlan számadáskönyv 25; 1530. évi kiadatlan számadáskönyv 8; II/2:198.

9 (Megjegyzés - Popup)

Az 1532. évi mustrajegyzékben Ágfalván, a város egyik jobbágyfalvában szerepel mészáros (SSz. 1983, 232).

10 (Megjegyzés - Popup)

Az egyiknek özvegyéről *(Pälerin)* 1505-ben hallunk (II/5:99).

11 (Megjegyzés - Popup)

Idetartozott pl. Schalig Egyed „disznóölő” *(sauslaher),* aki tulajdonképpen a szegényebb bellérek egyik tevékenységét folytatta (1532. évi kiadatlan adójegyzék 10; SSz. 1983, 225): a második fertályban mint lakó *(hold)* szintén csak 1/4 forint adót fizetett.

12 (Megjegyzés - Popup)

A marhahús fontja (45 deka) 1507–1530 között pünkösdig, ill. Úrnapjáig 4 dénár, azontúl 3 dénár volt (II/2:186, 192, 207, 213, 217); 1531-ben és 1532-ben 5 dénár, ill. 4 dénár, csak a fiatal borjú húsa került 6 dénárba (II/2:222, 226).

13 (Megjegyzés - Popup)

1784-ben a házak számozásakor az ezen a helyen álló ház a 29. számot kapta. Vö. Thirring Gusztáv: Sopron városa a 18. században. Sopron, 1939 (lásd a mellékelt térképet).

14 (Megjegyzés - Popup)

1784-ben a 17. számot kapja.

15 (Megjegyzés - Popup)

Winkler Mihály vargára vö. Ssz. 1987, 290.

16 (Megjegyzés - Popup)

Ez a malom 1533-ban már a birtokában van: máj. 14-én említik molnárának Apollónia nevű feleségét (Lad. LVIII. fasc. 5 nr. 40/7).

17 (Megjegyzés - Popup)

Täbrer Vid vargára vö. SSz. 1987, 292.

18 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/2:188; II/1:341; GedB. 168; II/1:343; II/2:191; II/5:342, 343, 397, 407; II/2:13–15; I/7:183; 1527., 1528. évi kiadatlan adójegyzék; II/2: 204, 205, 210; Pb. 174; I/7:348; Gb. 177, 178; II/2:220; 1532. évi adój.; II/2:224, 231; 1534. évi adój.; II/2:71, 72, 85, 234, 236, 116, 246, 247, 254; Gb. 221; II/2:270, 172, 275: Gb. 245, 274, 288; Házi i. m. 5740. sz. Vö. még Lad. LVII. fasc. 1 nr. 108; Lad. LIII. fasc. 1 nr. 7.

19 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/5:247; GedB. 175; II/6:311, 446; GedB. 189, 191, 193, 195, 211, 205, 209; Gb. 111, 115, 117, 118; GedB. 213, 217, 220; II/1:359, 362, 365, 369; Gb. 108, 119, 257; GedB. 224, 228–234, 236, 238; II/1:375, 377, 387–390, 395, 401; II/5:248, 266; Pb. 758; II/5:304; GedB. 239–242, 244, 247, 272, 281; Gb. 156–159; I/7:363–364; II/2:37, 38, 211; Gb. 59–168; GedB. 283, 289–292; I/7:389–396; II/2:46, 51, 216; Gb. 110, 163–164, 166, 201–207; II/2:240; GedB. 320; Gb. 222–228; II/2:128, 263; vö. még I/7:49; II/5:285, 289, 294, 300, 302, 303, 310, 318, 339.

20 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/5:221, 224, 231–2, 236, 241, 247, 254, 263–4, 271, 276.

21 (Megjegyzés - Popup)

Nevét 1947-ben törvényellenesen változtatták *Magyarfalvá*-ra.

22 (Megjegyzés - Popup)

haws in der stat, des nachper ist doctor Vlrich Losser vnd Wolfgang Mokh fleischagker (Pb. 129).

23 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi számozáskor az ezen a helyen álló ház a 23. számot kapta.

24 (Megjegyzés - Popup)

Már családnévnek tekinthető, amely első viselőjének tulajdonságára (’kleiner, dicker, auch finsterer, schweigsamer Mensch’) utal. Vö. Brechenmacher, Karlmann Josel: Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Familiennamen. Limburg a. d. Lahn, 1957–1963.

25 (Megjegyzés - Popup)

Az itt idézett *weichen* igével függ össze a német eredetű magyar *vakol* ige. Vö. Mollay Károly: Német–magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig. Bp., 1982. Művészettörténeti irodalmunk nem tud a Szt. János kápolna 1519 előtti restaurálásáról (vö. Csatkai–Dercsényi: Sopron és környéke műemlékei. Bp., 1956, 349).

26 (Megjegyzés - Popup)

Ez a mai Caesar-ház helyén állt két középkori ház közül az egyik (21/b. számú).

27 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor az ezen a helyen álló ház a 4. számot kapja. A zöldségpiacon három kis ház állt, amelyekről a tér utólag a Háromháztér *(Dreihäuserplatz)* nevet kapta. Ez a név a mai Városház utca megnyitásáig élt.

28 (Megjegyzés - Popup)

A másik János mészárosnak 1495-től kezdve nem volt sem háza, sem hússzéke, sem különösebb vagyona. A negyedik fertályban 1/4 forint adót fizet (1495, 1532, 1534); 1542-ben Jakab mészáros özvegyének (6.) belvárosi házában 1/2 forint adót vetnek ki rá (II/5:44; 1532., 1534., 1542. évi adój.). Az 1532. jún. 26-i mustrán László mészáros Pócsi utcai majorjában puskát mutat be (SSz. 1983, 230). Nyilván László mészáros szolgálatában állt.

29 (Megjegyzés - Popup)

Családneve/ragadványneve vagy a *senft* ’sanft; szelíd, gyengéd’ jelzőből vagy a bajor–osztrák (soproni) nyelvjárási *senft* ’Senf; mustár’ szóból származik. A második szó mustárkészítő ragadványneve is lehet (Brechenmacher i. m.).

30 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi számozáskor az ezen a helyen álló ház a 23. számot kapta.

31 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor az ezen a helyen álló ház a 12. számot kapta.

32 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor ezen a helyen állt ház a 28. számot kapta.

33 (Megjegyzés - Popup)

A *Premb* családnév első viselőjének tulajdonságát őrzi: ’unruhiger, brummiger Mensch von heftiger Gemütsart’ (Brechenmacher i. m.).

34 (Megjegyzés - Popup)

Ez a mai Caesar-ház helyén állt két középkori ház közül az egyik (21/b. számú).

35 (Megjegyzés - Popup)

1784-ben a 17. számot kapja.

36 (Megjegyzés - Popup)

Macskaikőre vö. Mollay Károly: Macskakő–Katzenstein. Feudális anarchia és huszitizmus Sopron környékén. SSz. 1963, 122–135.

37 (Megjegyzés - Popup)

1495–1535-ig szerepel Fleischhacker Péter, aki nem volt mészáros.

38 (Megjegyzés - Popup)

Ma Ógabonatér *(Alter Kornmarkt)*.

39 (Megjegyzés - Popup)

1784-ben a házak számozásakor az ezen a helyen álló ház a 29. számot kapta. Vö. Thirring Gusztáv: Sopron városa a 18. században. Sopron, 1939 (lásd a mellékelt térképet).

40 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor az ezen a helyen álló ház a 22. számot kapja.

41 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor ezen a helyen már a Káptalanház (Szt. György utca 7.) állt, amely 1650 körül két középkori ház helyén épült. A Káptalanház a 10. számot kapta: helyén tehát a középkorban a 10/a. és 10/b. számú házak voltak. Eisner György, ill. Gartner Máté tulajdonát a 10/b. számú képezte.

Ennek megvásárlására Gartner Máté már 1528-ban tett kísérletet. Ekkor az örökösökkel vita folyt arról, Gartner Máté fizesse-e meg Bauer László kalmárnak *sein vberpaw des haus.* Az örökösök kérésére a tanács a dec. 18-i tárgyalást 1529. jan. 29-re tette át (I/7:335–336). Az *vberpaw* jelentése lehet 'ráépítés', de lehetne 'erkély' is. Az összeg nagyságára való tekintettel itt az első jelentés a valószínű. Az 50 dénárfontot végül is 1530-ban az örökösök fizették ki (GedB. 277). A Káptalanházra vö. Csatkai–Dercsényi (szerk.): Sopron és környéke műemlékei. Bp., 1956², 232.

42 (Megjegyzés - Popup)

Utóbb Balfi utca.

43 (Megjegyzés - Popup)

Ma: Müllendorf Burgenlandban.

44 (Megjegyzés - Popup)

A *Werfenring* ragadványnév/családnév ún. mondatnév ('wirf den Ring'), amelyben a *Ring* jelentése valószínűleg 'Nasenring, orrkarika' (vö. *ringeln* 'den Schweinen Naseringe geben, damit sie nicht den Boden aufwühlen' (Unger–Khull: Steirischer Wortschatz. Graz, 1903).

45 (Megjegyzés - Popup)

1784-ben a házak számozásakor az ezen a helyen álló ház a 29. számot kapta. Vö. Thirring Gusztáv: Sopron városa a 18. században. Sopron, 1939 (lásd a mellékelt térképet).

46 (Megjegyzés - Popup)

Vö. II/5:221, 224, 231–2, 236, 241, 247, 254, 263–4, 271, 276.

47 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor az ezen a helyen álló ház a 11. számot kapja.

48 (Megjegyzés - Popup)

Ez a mai Caesar-ház helyén állt két középkori ház közül az egyik (21/b. számú).

49 (Megjegyzés - Popup)

A családnév a német *Jakob* 'Jakab' személynév kicsinyítőjéből származik (Brechenmacher i. m.).

50 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor az ezen a helyen álló ház a 27. számot kapta.

51 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor az ezen a helyen álló ház a 106. számot kapta. Koppel Kristófnak a várostorony felé eső szomszédja, Kolbenhofer Máté házát 1528. máj. 11-én vette: *hauss in sand georgen gassen Zwischen weilennd vlrich Hunger vnd Christoff Cöppl fleischagker Heusern gelegen* (Gb. 75r).

52 (Megjegyzés - Popup)

A *Kogler* ragadványnév családnév az alsó- vagy felső-ausztriai vagy a stájerországi számos *Kogl*, *Kogel* nevű település nevével függ össze és viselőjének származási helyére utal. Nem függhet össze a Vas vármegyei Kúpfalva német *Kogl* nevével, mivel erre csak 1618-tól való az első adat (vö. Kranzmayer, Eberhard-Bürger, Karl: Burgenländisches Siedlungsnamenbuch. Eisenstadt, 1957). Nem függhet össze a *kogler* 'Kapuzenmacher; csuklyakészítő' szóval sem (vö. Brechenmacher i. m.), mivel a csuklya a bajor–osztrák nyelvterületen, Sopronban is *gugel*, a csuklyakészítő pedig *gugler* Sopronban is (II/1:60 stb.; GedB. 393). Egyébként nagyon ritka, hogy egy személynek három keresztneve van. Beceneve bármelyik keresztnévből alakulhatott.

53 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor az ezen a helyen álló ház a 107. számot kapja. Fenti adatunk bizonyítja, hogy a XVI. században még nem állt a Lábasház (1784: 108. sz.), helye még üres volt, a Sópiachoz tartozott.

54 (Megjegyzés - Popup)

Ez a mai Caesar-ház helyén állt két középkori ház közül az egyik (21/b. számú).

55 (Megjegyzés - Popup)

GerB^2 = a második bírói ítéletkönyv (Gerichtsbuch) 1533–1565 (Lad. IX. et J nr. 4).

56 (Megjegyzés - Popup)

A ház tehát az Új utca és a Sópiac találkozásánál állt: az 1784. évi házszámozáskor a 109. számot kapta.

57 (Megjegyzés - Popup)

A másik Lénárd mészárosnak (9.) akkor már csak az özvegye él.

58 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor az ezen a helyen álló ház a 22. számot kapja.

59 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi számozáskor az ezen a helyen álló ház a 23. számot kapta.

60 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor a 443. számot kapja.

61 (Megjegyzés - Popup)

Gering családnév ugyan létezik a németben mint a *Gerung* személynév változata (vö. Brechenmacher i. m.), mégis Elek magyar származása miatt arra gondolunk, hogy nála a *Gering* a magyar *Apró* név német fordítása (az *apró* szónak 1508 óta mutatható ki 'gering' jelentése: Benkő Loránd: A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. Bp., 1967–1976). Erre enged következtetni az is, hogy első soproni éveiben

hol a magyar *(Hunger)*, hol az 'Ispotályhíd melletti' *(bey der Spitalbruckhen)* Eleknek nevezték (1532., 1534. évi adój.; II/2:234, 236), német ragadványneve/családneve csak ezután állandósult.

62 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor az ezen a helyen álló ház a 34. számot kapta.

63 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor az ezen a helyen álló ház a 11. számot kapta.

64 (Megjegyzés - Popup)

A gesztenyésekre vö. Csapody István: A Sopron környéki szelídgesztenyések. SSz. 1959, 238–256, 369; Mollay Károly: A soproni szelídgesztenyések történetéhez. SSz. 1960, 66–70.

65 (Megjegyzés - Popup)

A tűz „kivitelé"-re azért volt szükség, mert akkoriban nem volt könnyű dolog tüzet rakni az erdőben. A tűz „kivitelét" a tanács éppen a tűzveszély miatt tiltotta. A kanóc: salétromba áztatott, ólomcukorral pácolt kenderkötél volt, amelyet bot köré csavartak és izzó vassal, faszénnel, tűzkőből (kovakőből) acéllal pattintott szikrával hoztak izzásba. Ilyen kanóc minden soproni házban akadt, amelyben az időszakos mustrára fegyverként puskát tartottak (vö. Mollay: SSz. 1983, 214).

66 (Megjegyzés - Popup)

Elek két emberének útvonala: Fapiac–Állatvásártér (ma: az Ikvahídtól az Ötvös utcáig)–Ezüst utca–Magyar utca–Magyar kapu–Váris.

67 (Megjegyzés - Popup)

Vö. Mollay: SSz. 1968, 46–47; Házi i. m. 8716. sz.

68 (Megjegyzés - Popup)

Házi i. m. 12 102., 8525., 9033. sz.

69 (Megjegyzés - Popup)

A végrendelet xerox-másolatát Dr. Horváth Zoltán levéltárigazgató szívességének köszönöm. A pecsétek felvételeit Németh Ferenc készítette.

70 (Megjegyzés - Popup)

Az 1532. évi adójegyzékben az első fertályban 1/2 forint adóval szerepel János miskároló *(sauschneider)*. Ezt megelőzően Amring András kádár negyedik fertálybeli házában találunk egy miskárolót, akire 1528-ban 1/4 akó bordézsmát, 1529-ben 1/2 kepe gabonadézsmát vetnek ki (bordézsmajegyzék; gabonadézsmajegyzék).

71 (Megjegyzés - Popup)

A család történetére vö. Mollay Károly: Névtudomány és várostörténet. Dágtól Ágfalváig (1195–1416). SSz. 1961. 114–130. 193–200.

72 (Megjegyzés - Popup)

A végrendelet keltezésére vö. SSz. 1961, 126: 49. jegyzet.

73 (Megjegyzés - Popup)

Nevét 1947-ben törvényellenesen változtatták *Magyarfalvá*-ra.

74 (Megjegyzés - Popup)

Az 1417. évi bordézsmajegyzék keltezésére vö. SSz. 1964, 2: 3. jegyzet.

75 (Megjegyzés - Popup)

Az 1784. évi házszámozáskor az ezen a helyen álló ház a 4. számot kapja. A zöldségpiacon három kis ház állt, amelyekről a tér utólag a Háromháztér *(Dreihäuserplatz)* nevet kapta. Ez a név a mai Városház utca megnyitásáig élt.

76 (Megjegyzés - Popup)

Magyar dénárokról van szó *(die in dem lande Vngern gib vnd geb seind).* Az összeg nagyságát érzékelteti, hogy 1428. máj. 17-én ugyanattól a városplébánostól egy házaspár ugyancsak 15 magyar dénárfont kölcsönt vesz fel 10%-os kamatra, zálogul pedig gabonapiaci házát köti le.

77 (Megjegyzés - Popup)

Özvegyét (II/2:303), Katalin asszonyt 1410 után Aindlefer Lénárt vette feleségül, ezért lakik 1417-ben György Szt. György utcai házában (ez 1784-ben a 14. számot kapja), az ő nevén szerepel Györgynek a negyedik fertályban (Állatvásártér) fekvő majorja (II/6:84; II/2:315, 332). 1426-ban és 1427-ben már György fiáé, Aindlefer Farkas mészárosé a ház (II/2:356, 364; II/6:140, 141; SSz. 1962, 91: 4. jegyzet). Katalin asszony halála után, 1427. aug. 12-én Lénárt Aindlefer Farkassal és testvérével, Aindlefer Péter mészárossal örökségük dolgában kiegyezik (II/1:39), ő maga pedig a Kolostor utcába költözik (II/2:367). Ezekből az adatokból szinte egy mészáros-dinasztia képe bontakozik ki.

78 (Megjegyzés - Popup)

Felső-Ausztriában három *Asing* nevű hely található (Schiffmann, Konrad: Historisches Orstnamen-Lexikon des Landes Oberösterreich. München und Berlin, 1935–1940). Nem valószínű, hogy itt a karintiai Assing nevű helyről van szó.

79 (Megjegyzés - Popup)

Összehasonlításul közöljük, hogy 1433-ban egy zabla 70, 1 font bors 74, egy új nyereg 130 bécsi dénár (II/3:18). A dénárfont 240 dénárt tesz ki.

80 (Megjegyzés - Popup)

Az ispotály a mai Ikva-hídon állt. Emlékét ma sajnos már csak a híd német neve *(Spitalbruck)* őrzi.

81 (Megjegyzés - Popup)

Háza közvetlenül a várostorony mellett, a mai városháza helyén állt. Az ezen a helyen álló ház 1784-ben az 1. számot kapta, mivel innen indult el a házak számozása. A mai városháza helyén állt még a 2. és a 3. számú ház is. Vö. még a 27. jegyzetet.

82 (Megjegyzés - Popup)

1489-ben az előző évben elhunyt Steiner Ulrik mészárosnak özvegye 5 dénárfontot fizet az ispotály gondnokának (SSz. 1942, 33). Nem igazolható azonban, hogy ez az adat hússzékkel volna kapcsolatban. Itt nyilván az elhunyt végrendeletének végrehajtásáról van szó.

83 (Megjegyzés - Popup)

1417–1435: Krensdorfer János (II/6:84; II/2:425; II/3:34, 40); 1447–1454: Ybbser Konrád (II/3: 382; II/4:16); 1457: Mihály (II/4:51); 1458–1461: Márton (II/4:73, 146, 161); 1463–1454: Eberel Eberhard (II/4:194, 208, 231); 1466: Ybbser Konrád (II/4:281); 1468: Pruckner Péter (II/4:298, 310); 1488–1489: Rauch Farkas (II/4:398, 410; II/5:12); 1505: Gräzer Kristóf (115:173); 1527: Gartner Máté (adój. 29); 1530: Koppel Kristóf (számadáskönyv 48, 49, 53, 54); 1534: Koppel Kristóf (bordézsmajegyzék 22).

84 (Megjegyzés - Popup)

A csontház *(charner auf sand Michels vreythof gelegen zu Ödenburg)* 1392 előtt épült: 1392. júl. 3-án ugyanis a csontház oltárjavadalmából Enderl Vince *(Zent enderl)* halász és felesége a szokásos 10%-os kamatra 5 bécsi dénárfont kölcsönt vesz fel (I/1:239). „Mivel a temető a szent Mihály templommal együtt …várvédelmi célt is szolgált, éppen ezért megnagyobbítása a körülvevő falak és bástyák miatt nem volt lehetséges. Ezen úgy segítettek, hogy az újból felásás alá kerülő sírokból felszínre jövő csontokat a csontházban helyezték el" (Házi Jenő: Sopron középkori egyháztörténete. Sopron, 1939, 121). Az 1431. évi adattal egybevág az az 1458. évi adat, amely a Szt. Jakab kápolnát „volt csontháznak" *(auff dem alten kharner)* nevezi (I/4:258). Tapasztalatunk szerint egy-egy spontán alakult helyrajzi elnevezést a középkori Sopronban általában két nemzedéknyi idő (kb. 60 év) után jegyeznek fel (SSz. 1960, 332). Ezt figyelembe véve a csontház eredeti funkciója 1400 táján szűnhetett meg, azaz ekkor vehette át az, akkoriban alakult mészároscéh a Szt. Jakab kápolnát. Az 1458. évi adat azt is sugallja, hogy ekkor már kellett léteznie egy új csontháznak is. Nem meglepő tehát, hogy ennek a neve újabb két nemzedéknyi idő után tűnik fel a forrásainkban; vö. 1516: „Auff dem corner zw Sand Maria Magdalen" (II/1:342). Ebből az is következik, hogy nagyjából két nemzedéknyi idő, azaz kb. 60 éves használat után újították fel a megtelt temetőt. A Mária Magdolna csontház nem maradt fenn.

85 (Megjegyzés - Popup)

Vö. még 1435: „zecha Beati Jacobi": 1447: „zecha Sancti Jacobi"; 1468: „Sand Jacobs czech"; 1498: „zu Sannd Jacob capellen in der fleischagker zech"; 1521: „dye czöch des heiligen czwelfpottn Sanndt Jacob" (II/3:40, 382; II/4:286; II/1:256, 368).

86 (Megjegyzés - Popup)

A magyar *céh* szóra első adatunk 1466-ból való. Ekkor a szövegkörnyezet latinul *societas*nak,

’társaság’-nak, pontosabban ’társulat’-nak értelmezi. A német *czech* szóból származik a magyar *cech* ’étel-ital fogyasztás számlája’ szó is. Ennek első magyar adatát 1615-ből ismerjük, amely az akkor kárhoztatott mértéktelen céhlakomákat idézi. Vö. Mollay Károly: Német–magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig. Bp., 1982.

87 (Megjegyzés - Popup)

Ma az Ikva-híddal szemben a Mária-oszlop van a helyén.

88 (Megjegyzés - Popup)

Házi i. m. 122, 296, 110.

89 (Megjegyzés - Popup)

Az övé volt a mai Storno-ház (54. sz.) helyén állott ház. Vö. SSz. 1941, 154–161.

90 (Megjegyzés - Popup)

Házi i. m. 100, 216; SSz. 1987, 301, 44. jegyzet.

91 (Megjegyzés - Popup)

MSZMP Párttörténeti Intézet Archívuma: 283. fond 16/151 öe. (Továbbiakban: Pl. Arch.) Lendvay Ferenc jelentése az SZDP Központi Választási Tanácsának 1947. szept. 5.

92 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 283. fond 38/18 öe. Faragho-féle választási statisztika. Lásd Fülöp József: Az 1945. november 4-i nemzetgyűlési választások Sopron vármegyében. MSZMP Győr-Sopron m. Bizottsága Oktatási Igazgatóságának Évkönyve. Győr, 1985.

93 (Megjegyzés - Popup)

Fülöp József: Az 1947. augusztus 31-i országgyűlési választások előkészítése Sopron vármegyében. Évkönyv, 1986.

94 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 283. fond 38/33 öe. Faragho-féle választási statisztika.

95 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 274. fond 16/211 öe. Az MKP Sopron járási titkárának 1947. szeptember havi jelentése.

96 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 283. fond 16/244 öe. Az SZDP csepregi járás titkárának jelentése a választásokról.

97 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 274. fond 16/211 öe. Az MKP Sopronkőhidai Magyar Textilipari Részvénytársaság üzemi titkárának

jelentése.

98 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 283. fond 16/319 öe. SZDP Sopron városi VB ülés jegyzőkönyv.

99 (Megjegyzés - Popup)

Soproni Világosság. A Szociáldemokrata Párt megyei lapja 1948. január 12. (Továbbiakban: SV.)

100 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

101 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 1948. január 5.

102 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 283. fond 16/319 öe. Czinzer Béla SZDP megyei titkárának jelentése az SZDP Országos Vezetőségének Vidéki Osztályának. 1948. február 7.

103 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 283. fond 16/244 öe. SZDP taglétszám kimutatás. (1948. január hó).

104 (Megjegyzés - Popup)

SV. 1948. január 19.

105 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 283. fond 16/319 öe. 1948. január 20. SZDP Sopron városi VB. ülés jegyzőkönyv.

106 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

107 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

108 (Megjegyzés - Popup)

SV. 1948. február 16.

109 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

110 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

111 (Megjegyzés - Popup)

Sopron Megye az MKP megyei lapja, 1948. január 20. (Továbbiakban: SM.).

112 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 274. fond 16/211 öe.

113 (Megjegyzés - Popup)

SM. 1948. január 21.

114 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 274. fond 16/211 öe.

115 (Megjegyzés - Popup)

SM. 1948. január 20.

116 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 274. fond 16/211 öe. Az MKP Sopron vármegyei szervezetének III. konferenciája. Jegyzőkönyv.

117 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

118 (Megjegyzés - Popup)

SM. 1948. január 21.

119 (Megjegyzés - Popup)

SM. 1948. január 16.

120 (Megjegyzés - Popup)

Az egyik előadó Háry Béla 1974-től–1985-ig az MSZMP Győr-Sopron megyei Bizottságának első titkára volt. Garab Éva hallgató pedig 1959-től 1983-ig a Győr-Sopron megyei OI. Filozófiai tanszékét vezette.

121 (Megjegyzés - Popup)

SM. 1948. január 28.

122 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 1948. február 11.

123 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 1948. január 28.

124 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 1948. február 11.

125 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 1948. február 6.

126 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 1948. február 21.

127 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 1948. február 22.

128 (Megjegyzés - Popup)

SV. 1948. február 23.

129 (Megjegyzés - Popup)

SM. 1948. február 24.

130 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

131 (Megjegyzés - Popup)

SV. 1948. február 23.

132 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 283. fond 16/319 öe. 1948. március 1. Czinzer Béla az SZDP Sopron vármegyei titkárának jelentése az SZDP Vidéki Titkárságának.

133 (Megjegyzés - Popup)

SV. 1948. március 1. Az Intéző Bizottság tagjai: Bencsik János, ifj. Fekete István, Reizner Sándor, ifjú Grichisch János, Kisfaludy Lajos, Kurcz Antal, és dr. Weisz Sándor.

134 (Megjegyzés - Popup)

SM. 1948. március 7. Dr. Király Jenő a soproni kórház addigi történetének legjelentősebb személyisége írta alá.

135 (Megjegyzés - Popup)

Uo. és a SV. 1948. március 8-i száma is közli.

136 (Megjegyzés - Popup)

SM. 1948. március 10.

137 (Megjegyzés - Popup)

SV. 1948. március 8.

138 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 283. fond. 16/319 öe. 1948. március 2. SZDP Sopron vármegyei titkári jelentése az SZDP Vidéki Titkárságának.

139 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 283. fond 16/319 öe. 1948. március 24. SZDP Sopron vármegyei titkár jelentése az SZDP Vidéki Osztályának.

140 (Megjegyzés - Popup)

SV. 1948. március 16.

141 (Megjegyzés - Popup)

SV. 1948. március 30.

142 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 283. fond 16/319 öe. 1948. április 9. Az SZDP Központi Vezetősége küldöttjének jelentése az SZDP Vidéki Titkárságának.

143 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

144 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

145 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 283. fond 16/319 öe. 1948. április 2. Pintér János, csornai járási SZDP-titkár jelentése a vármegyei titkárnak, valamint Kiss P. István, SZDP kapuvári járási titkár havi jelentése 1948. április 1.

146 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 283. fond 16/319 öe. 1948. április 3. Czinzer Béla SZDP vármegyei titkár jelentése az SZDP Vidéki Osztályának.

147 (Megjegyzés - Popup)

SV. 1948. március 22.

148 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 283. fond 16/319 öe. SZDP vármegyei titkár jelentése.

149 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

150 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

151 (Megjegyzés - Popup)

Uo. 1948. április 9-i.

152 (Megjegyzés - Popup)

SM. 1948. április 14.

153 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 183. fond 16/319 öe. Prétor János, SZDP soproni járási titkár havi jelentése. 1948. március 31.

154 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

155 (Megjegyzés - Popup)

SV. 1948. április 26.

156 (Megjegyzés - Popup)

Sv. 1948. április 19.

157 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 274. fond 16/211 öe. Egyesülési jegyzőkönyvek.

158 (Megjegyzés - Popup)

SM. 1948. május 25.

159 (Megjegyzés - Popup)

PI.Arch. 274. fond 16/211 öe. MKP Sopron vármegyei Bizottságának május havi jelentése, 1648. május 14. Megjegyzés: az egységes párt megalakulása és tevékenysége még további kutatást igényel.

160 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

161 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

162 (Megjegyzés - Popup)

Uo.

163 (Megjegyzés - Popup)

Kostyán Ákos: Pótbélyegzők. A magyar bélyegek monográfiája. Bp., 1965, I. kötet 477.

164 (Megjegyzés - Popup)

Kostyán i. m. 487.

165 (Megjegyzés - Popup)

Kostyán i. m. 639.

166 (Megjegyzés - Popup)

Kostyán i. m. 651.

167 (Megjegyzés - Popup)

Vö. Várkuti János: Meteorológiai megfigyelések és észlelések Sopronban. SSz. 1973, 57–67. Jelen dolgozat egyrészt a Május 1. téri (volt Deák téri) „időjelző" létesítésének körülményeiről és működéséről kíván beszámolni, másrészt rövid áttekintést ad az új, kurucdombi meteorológiai obszervatórium és a Fertőrákosi Kutató Állomás munkájáról.

168 (Megjegyzés - Popup)

SVL. III. 68.911. szám alatti irományjegyzék irataiból.

169 (Megjegyzés - Popup)

A határozat szövege: „Törvényhatósági bizottságunk folyó évi június hó 1-én tartott közgyűlésén 229. kgy. sz. határozatával kimondta, hogy jóváhagyólag tudomásul veszi, hogy a Városszépítő Egyesület a Deák téren egy időjelző tornyot állíttatott fel. – Tekintettel arra, hogy a Városszépítő Egyesület ezen alkotása által nagyban hozzájárult a Deák téri park szépségének emeléséhez, kimondotta a közgyűlés azt is, hogy az egyesületnek ezért köszönetet szavaz. Midőn törvényhatóságunk bizottságának ezen elhatározásáról a Városszépítő Egyesületet értesítjük, a magunk részéről ama reményünknek adunk kifejezést, hogy az egyesület városszépítő tevékenységét a jövőben is fokozottabb buzgalommal fogja teljesíteni."

170 (Megjegyzés - Popup)

Csatkai Endre: A Soproni Városszépítő Egyesület története. Vö. A Soproni Városszépítő Egyesület Évkönyve 1869–1929, 74. Olvasható, hogy „Krautt Pál festő ingyen festette be a Deák téren felállított

időjelző toronyt, Müller Ferenc droguista ingyen adta hozzá a festéket. Feik Ferenc asztalos 2 db keretet ajándékozott." A későbbiekben: „Goger Valéria optikus ingyen végezte el a barométer javítását." (Az egyesület 1938. V. 14-i kgy. jkv.-e.). Megjegyzendő még, hogy az Alsólövér út a tízes években még a Deák térig terjedt. Időközben „rövidült" meg a Wälder József u. (ma Batsányi u.) révén.

171 (Megjegyzés - Popup)

A Városszépítő Egyesület 1927. szept. 27-én a Groszner vendéglőben tartott választmányi üléséről: „...Elnök bejelenti (Dr. Heimler Károly–V. J.), hogy Schmiedl József GYSEV-tisztviselő, aki eddig a Deák téren levő időjelző házikó műszereit gondozta, Sopronból elhelyeztetett, és helyette annak gondozását Freund Sándor egyesületi tag vállalta, indítványozza, hogy Schmiedl Józsefnek fáradozásáért köszönet szavaztassék. A választmány a jelentést tudomásul veszi és Schmiedl Józsefnek köszönetet mond."

172 (Megjegyzés - Popup)

Várkúti János: A soproni meteorológiai állomás a népszerű ismeretterjesztés szolgálatában. Légkör Bp., 1957. június 6–7. Az időjárási térképek kifüggesztésének aktualitása napjainkban már megszűnt, de akkoriban még a tipikusabb vagy állandósult időjárási helyzetekben kevésbé igényes prognózist mégis készíthetett magának a képzettebb érdeklődő. Úgyszintén alkalmas volt a térkép a már lejátszódott időjárási folyamatok utólagos megmagyarázására is, ami ugyancsak nem lebecsülendő lehetőség volt a természettudományos ismeretszerzés számára.

173 (Megjegyzés - Popup)

A Soproni Városszépítő Egyesület körlevele. Sopron, 1976. október 15.

174 (Megjegyzés - Popup)

A napi előrejelzések a századfordulón – rádió még nem lévén – a posta közvetítésével jutottak el a lakosság tudomására. Sopronban a posta- és távirdahivatal épületének (akkor Színház tér 4., ma Színház u. 33. sz.) utcai ablakában elhelyezett bádogtáblára volt rögzítve a prognózis. Így a közönség az utcáról is elolvashatta (Mesterházy Sándor: 125 éves a soproni állami távíróállomás, 1855–1980. SSz. 1984, 126).

175 (Megjegyzés - Popup)

Lásd 1. számú lapalji jegyzetet!

176 (Megjegyzés - Popup)

Pődör János: Új meteorológiai állomás Sopronban. Légkör 1974. 2. szám, 42–44. A szélmalmot 1867-ben Márkl József tervei alapján Dániel Ágoston építette, holland rendszer szerint. Azidőtájt a környéken még két szélmalom épült, mindegyike ma is látható. A szélmalmok a nálunk is kibontakozó ipari fejlődés (gőzmalmok) során rendre elavultak, gazdaságtalanokká váltak. Századunk elején már nem is működtek, s napjainkig több tulajdonosa is volt a főként raktárnak használt épületeknek. A Kuruc körút 6. szám alatti szélmalom fasüvegje és szélkereke a belső faalkatrészekkel együtt elhasználódott. A külső, csonkakúp alakú, közel méteres vastagságú kőfal azonban kibírta az idők és a háborúk viszontagságait, így alkalmasnak bizonyult új rendeltetésének betöltésére is.

177 (Megjegyzés - Popup)

A szép számban meghívottak közül sajnálatos módon csak az Egyetem, a MTESZ és a kivitelező vállalat képviselői jelentek meg. Pedig az új létesítmény felavatása nagyobb érdeklődést érdemelt volna meg, hisz a város mindenképpen nyert: az eddig elhanyagolt, romos épület helyébe egy új, a városképbe beleillő látványos épület emelkedett.

178 (Megjegyzés - Popup)

1977-ben az állomás dicsérő elismerést kapott a Városszépítő Egyesülettől a gondozott parkért. Viszont sok a kívánni- és tennivaló a kerítésen kívüli, gödrökkel és gazzal teli közterületet illetően! Hálás feladat lenne az évente szervezett társadalmi munkák egyik területeként a Kuruc körút e részét is kitűzni. Az intézményeknek (iskoláknak, vállalatoknak) úgyis gyakran gondot okoz, hogy dolgozóiknak, az ifjúságnak értelmes, hasznos, célszerű munkát tudjanak adni!

179 (Megjegyzés - Popup)

Egyetem, Hőerőmű, Mélyépítő Vállalat, Vasöntöde stb. Érdemes még megjegyezni, hogy – az állomás régi naplója szerint – 1940. március 6-án kéri a 48-as ezred parancsnoka az adatokat a mínusz 10 °C alatti hideg napokról. (Egyébként az emlékezetes 1940-es év az évszázad egyik leghidegebb és legcsapadékosabb éve volt.)

180 (Megjegyzés - Popup)

Dr. Donászy Ernő: A Fertő-tó nádasklímáját befolyásoló tényezők. A Magyar Meteorológiai Társaságnak X. Vándorgyűlésén elhangzott előadások és hozzászólások Sopron, 1964. augusztus 28–30.: Az erdészeti meteorológia néhány kérdése. Szerk.: Hille Alfréd és Ambrózy Pál. Bp., 1965, 91–97.

181 (Megjegyzés - Popup)

N. Dávid Aranka: Sugárzásháztartás a Fertő tavon Bp., 1977, 5–6. Egyébként 1969. óta a Fertő jelenével és jövőjével az MTA Fertő-táj Bizottsága foglalkozik (elnöke dr. Stelczer Károly kandidátus). A Bizottság aktivitására jellemző, hogy már 1972-ben könyvpiacra került a mintegy 2700 címszót tartalmazó „A Fertő-táj bibliográfiája” c. kiadvány. Szerkesztője Dr. Lászlóffy Woldemár, ügyintéző szerkesztő Garád Róbert.

182 (Megjegyzés - Popup)

Endrődi Gabriella és Posza István: Hő- és vízháztartás kutatások a Fertő tavon. Légkör 1974, 1. szám, 1–6.

183 (Megjegyzés - Popup)

Vázlatosan: hosszúsága 35 km, szélessége 7–15 km között váltakozik. Átlagos vízmélysége a part mentén 50–60 cm, a belső nyílt vízterületen 1,2–1,6 m. A tavat változó szélességben nádas övezi. Legszélesebb a déli magyar tórészen, ahol helyenként eléri a 4 km-t is. Az optimálisnak elfogadott vízszintnél a 300 km^2-es vízfelület aránya az osztrák–magyar részen 76–24%. Fenékanyaga vastag humuszos iszapréteg, amely az állandó széljárás következtében a vizet erősen átlátszatlanná teszi. A tó vízi vegetációja és ritka fajtákból álló madárvilága egyedülálló természeti érték egész Európában. Az itt aratott nád jó minőségű, keresett áru

a nemzetközi piacokon.

184 (Megjegyzés - Popup)

Kozmáné dr. Tóth Erzsébet: Területi csapadék a Fertő-tó vízgyűjtőjén. Légkör 1980. 2. szám, 11–14.

185 (Megjegyzés - Popup)

Dr. Dávid Aranka, Lambert Károly, Zárbok Zsolt: A Fertő-tó szélviszonyainak jellemzői. Légkör 1982. 2. szám, 11–16.

186 (Megjegyzés - Popup)

Érdemes megemlíteni, hogy a soproni állomás évi átlaga a régi védett-zárt helyen (Egyetem) mindössze 2,2 m/s volt. Az új obszervatórium (Kuruc-domb) exponált helyén már a kétszeresét, 4,4 m/s-ot regisztrál!

187 (Megjegyzés - Popup)

Dávid A.–Kozma F.: A Fertő-tó sugárzásháztartása. Időjárás 1973, 325.

188 (Megjegyzés - Popup)

Tóth Erzsébet, Endrődi Gabriella és Posza István: Hidrometeorológiai kutatások a Fertő tavon. Időjárás 1973. 6. szám. 355–363.

189 (Megjegyzés - Popup)

Itt köszönöm meg Pődör Jánosnak, a Soproni Főállomás vezetőjének, valamint dr. Takáts Tamásnak, a Fertőrákosi Kutató Állomás vezetőjének készséges és aktív segítőkészségét, amellyel lehetővé tették számomra, hogy megimerkedhessem munkájukkal, az állomás működésével, közeli és távlati céljaikkal. Külön megköszönöm Piacsek Istvánnak időt és fáradságot nem tekintő önzetlen segítőkészségét a fényképfelvételek elkészítésében, úgyszintén a Levéltár dolgozóinak a számomra nyújtott hasznos és szíves fáradozásait.

190 (Megjegyzés - Popup)

Vö. Havasi K.; A Soproni Jubiláris Sakkverseny. Bp., 1934; továbbá édesapám, Nikolics M. feljegyzései a házi versenyekről, valamint saját visszaemlékezéseim.